

908

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК.

Власник:

А. Е. М. Консistorија Дабро-босанска

Уредник:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ,

протојереј.

ЈУЛИ и АВГУСТ. 1896.

СВЕСКА VII. и VIII.

ГОДИНА X.

Штампарија Спиндлера и Лешнера, у Сарајеву.
1896.

САДРЖАЈ:

1. Тестаменат Дабро-босанског Митрополита блажено-упокојеног Ђорђа Николајевића.
2. Кратки извјештај српско-православног богословског училишта у Рељеву за школску годину 1895./1896.
3. Религиозно-морални листићи.
4. О наравственим својствима пастира.
5. Беседе о Молитви Господњој.
6. О дужностима парохијалног свештенства.
7. Англиканска црква.
8. Списак неких свештених лица у Дабро-босанској епархији, монашеског чина.
9. Часови побожног размишљања.
10. Одговори римокатоличком „Балкану“.
11. Проповијед на велики петак.
12. Пречасном господину Крнети на његову расправу „Зашто пропада религија и морал у нашем народу.“
13. Рим-папина енциклика.
14. Проповијед о животном хљебу.
15. Мана.
16. О тајним гријешницима.
17. Српске старине.
18. Савјест моме кумчету (пјесма).
19. Алегенска општина у сјеверној Америци у држави Пенсилванији.
20. Хамајлије (пјесма).
21. Беседе Вида Парезанина, свештеника и православног катихете.
22. Разно.
23. Књижевне вијести.
24. Јавне благодарности.
25. Читуле.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Свеска VII и VIII.

Сарајево, јула и августа 1896.

Год. X.

Власник: АЕМ. Консистоарија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Тестаменат Дабро-босанског Митрополита блажено-упокојеног Ђорђа Николајевића.

(20. априла 1807. — 8. фебр. 1896.).

У име Бога свемогућег.

Ја доље потписани митрополит Ђорђе Николајевић, син покојног свештеника оца Симеона и матере Василије, родио сам се у селу Јаску (Јазак) у Сријему. У мојој породици био сам несрећан, изгубивши сина од 16 година, а кћер од 13 година обадвоје у Дубровнику у три мјесеца године 1850., — друге дјеце нисам имао: такођер и супругу прије времена изгубио сам у Задру 1866. године. — Дакле нужних или неопходних насљедника немам. — За то при мојој здравој памети с мојим имањем, што сам га благословом Божијим, а својим трудом и штедњом стекао и сачувао, располажем на следећи начин:

1. Ја сам имао двије сестре, рођене од једног истог оца и матере Јелисавету и Софију. Јелисавета се удала у Руму

за Стефана Д. Стајића и обадвоје умрли су, а иза њих остало је једно дијете и то Симо, данашњи трговац и посједник у Руми. — Софија удала се у Мартинце за Ђоку Жилића и обадвоје умрли су, а иза њих остало је четворо дјеце и то: Перса удата за Срету Тешића у Батровце, Христина (Нина) неудата, Саво ожењен и Душан неозењен. — Ове двије горе именоване сестре и ова њихова дјеца, то ми је најближа својта.

2. Сими Стајићу, сину моје покојне сестре Јелисавете у Руми, остављам и поклоњам из љубави, а не из дужности, двије стотине цесарских дуката (200 златних цекина), да му се предаду одмах после моје смрти.

3. Дјеци моје покојне сестре Софији у Мартинци, Пери, Нини, Сави и Душану укупно свој четворици остављам

такођер истовјетну своту, двјеста златних цесарских дуката (200 цекина), које дукате (цекине) имају међу собом подјелити тако, да сваком на дио дође по педесет дуката (50 дуката), што им се има исплатити одмах послје моје смрти.

4. Друга даљна линија моје родбине до петог степена јесу: Ђока и Милош Николајевић, који живе у Јаску и Димитрије Николајевић, који станује у Грегујевци. — Њима тројици сваком посебице остављам по хиљаду форинти у банкама аустријске вриједности, у све скупа три хиљаде фор. (3000 фор.), да се свакоме посебице преда по 1000 фор. а. вр. и то из љубави поклањам, што су задржали презиме Николајевић.

5. Моја је родбина далеко и широко разграната, али они прелазе преко четвртог и петог степена средства, и премда сам их за мога живота обилато потпомагао, немају права по законима тражити какав дио од моје оставштине; за то им остављам мој архијерејски благослов, а њихову захвалност за оне милости и дарове, што сам им за мога живота чинио, носим са мном у гроб.

6. Моје хаљине, кошуље, рубенине и обућа не смије се продавати, него извршитељи ове моје опоруке нека по својој увиђавности распоклањају. Све покућство и намјештај, у колико сам ја надохушио, остављам митрополији.

Ђорђе Николајевић с. р.

7. Мој велики лик у оквиру и ликови царске породице са иконама и другим сликама, нека остану у митрополији за вазда, а одежде архијерејске с митром и штакама нека се поврате старој цркви, чије су и биле.

8. Књиге моје све нека остану у библиотеци митрополитске консисторије за вазда.

9. Вакуфској болници над Ковачима у Сарајеву поклањам сто форинти (100) за једанпут.

10. Сиротињи православној у Сарајеву поклањам сто форинти (100), да им подијели црквено-школска општина за једанпут.

11. Сиротињи мухамеданској, католичкој и јеврејској свима уједно поклањам сто форинти (100) да им подијели беледија.

12. Баба Милица Матић, моја послушитељка, примила је тачно своју годишњу плаћу око Ђурђева дана, нема дакле ништа друго захтијевати; али из милости остављам јој сто форинти (100), да јој се исплати на једанпут.

13. Двјема црквама српско-правосл. у Сарајеву, старој светих Арханђела Михаила и Гаврила и новој Рождеству св. Богородице, остављам свакој по (100 фор.) сто форинти, у све двјеста форинти, на једанпут толико.

14. Школама православним вјероисповједним у Сарајеву, мушкој и женској заједно поклањам триста форинти (300 фор.) на једанпут толико.

15. Сваком свештенику, који буде на мом спроводу обучен у фелон, нека се плати по (10 фор.) десет форинти; а клирицима т. ј. богословцима, који би ме пратили, сваком по три форинта (3 фор.).

16. За мој укоп и опијела остављам хиљаду и пет стотина фор. (1500 фор.) и то на располагање српско-православној консисторији у Сарајеву, да их у наведену цијелу употреби недавајући о том ником рачуна; али ваља из те своте да исплате свештенике и богословце, као што је наређено у тачки 15.

17. Све што остане иза своте од 1500 фор. наведене у 16 тачки, као и

сав мој остали иметак, који се састоји у готовом новцу у злату и сребру, у државним папирима, завјештавам и опредјељујем у закладе и то овако: Завјештавам и опредјељујем 15000 фор. петнаест хиљада форинти у штипендијалну закладу под именом: „Штипендијална заклада АЕ. Митрополишта Дабро-босанског Ђорџа Николајевића.“ Камате од све своте нека се употријебе на три штипендије, и то на два ђака, који полазе гимназијалне школе, и на једног ђака, који учи високе школе; двије моје штипендије за ђаке гимназијалце не треба да мање од 150 фор. буду у школској години за свакога на посе, а за онога који учи високе школе не треба да буде мања од 300 фор. на годину; ако би се пак могао повисити свој тројици штипендија, дозвољавам, али само од сувишка камата не тичући у главницу закладе. Право на штипендију у првом реду пристоји дјетету или младићу српско-православне вјере из Јаска у Сријему од породице Николајевића; ако таквога не би било, онда нека се узме из које му драго српско-православне породице у Јаску способно дијете, — друга штипендија има се дати једном правосл. ђаку из Босне, — а трећа исте вјере ђаку из Херцеговине. Штипендију подијељује српско-православна Конзисторија у Сарајеву, која опредјељује и повишење од тих трију штипендија.

18. Ако даље још што имања преостане завјештавам и опредјељујем у школску закладу под именом: „Школска заклада АЕ. Митрополишта Дабро-босанског Ђорџа Николајевића за пошпомагање српско-православних основних вјероисповједних школа у Босни и Херцеговини.“ Камате из те своте нека опредјељује у наведену сврху по својој најбољој увиђавности овдашња српско-православна Конзисторија.

19. За извршитеље моје опорукe постављам овдашњу српско-православну Конзисторију, те наређујем и исту умољавам, да ову моју опоруку као што сам одредио изврши, да све легате раздијели и да се постара, да се моје основане закладе у живот приведу. Управа са закладама пристоји истој Конзисторији, њој пристоји, да одређује како ће се новац укаматити све то наравно под надзором и заштитом високе владе.

20. То су моје последње жеље, и тако нека буде. Ја сам ову опоруку саставио након зрелог промишљања, па оно што сам наредио, одговара управо оним начелима, по којим сам се ја увијек равнао и владао у животу. Још желим да гледе права епископа, — да он може опоруком располагати својим имањем, — напомињем ово: По правилу 40. св. апостола пристоји то право епископу, и то је право по св. Канонима тврдо, као што то даље наређују и ова правила: антијохиско 24, — IV. васељ. пр. 22, — IV. васељ. прав. 35. затим кормч. књига I. пр. 11, 71, 102, 188. — На темељу дакле поуке св. цркве и кад ме ни овдашњи државни закони у праву, да опоруком са имањем наведене врсте располажем, не ограничују, ја сам ову опоруку саставио. Ја за то молим високе државне власти, и то нарочито високу земаљску владу, и вис. министарство, да ову моју опоруку приме на знање, да моје основање закладе одобре, и под своју врховну заштиту узму и да одреде, да овдашњи суд гледе моје оставштине нужне одредбе учини, и оставину спроведе.

Ја сам ову опоруку у цијелости властитом руком написао и власторучно потписао и свој печат ударио. И ако то није било нужно, ипак сам умوليو тро-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

јицу свједока, да као свједоци опоруке исту потпишу.

У Сарајеву, дне 2./14. фебруара 1893.

(М. П.) **Ђорђе Николајевић** с. р.
митрополит.

Ђ. Петровић с. р. **Ст. Н. Давидовић** с. р.
прото, као свједок опоруке. прото, као свједок опоруке.

Ђорђе С. Бјелановић с. р.
свештеник као свједок опоруке.

У име Оца, Сина и Светога Духа.

Додатак мојем тестаменту од 2./14. фебруара 1893.

Ја архиепископ сарајевски и митрополит дабро-босански Ђорђе Николајевић, при чистој свијести и здравој памети данас двадесет шестог новембра, хиљаду осам стотина деведесет и пете године стављам овај додатак мојем тестаменту од 2./14. фебруара 1893. године, и својом слободном вољом хоћу, да са мојом данашњом имовином у колико тестаментом то није учињено, или у колико ће се исти тестамент оввијем додатком измијенити за случај моје смрти овако како слиједи расположим :

I. Из мојих новаца, што се затече нека се исплати 4000 фор. (четири хиљаде форината) а. вр. српско-православној црквено-школској општини у Блажују код Сарајева, на градњу православне цркве у том мјесту. Исплата нека буде у смислу тачке 1. и 2. мојега закладнога писма од 14./26. јануара 1894. број 28./м. У цркви блажујској уза зид десни, нека се начини у тачци 2. истога писма споменута гробница, у коју ће се из Рељева пренијети и сахранити земни остаци, ако у Рељеву буду сахрањени. — Ако се црква не би по предложеном плану и гробница начинила у Блажују до конца 1897. године, то овлашћујем Конзисторију и стављам јој у аманет, да на то

одређених четири хиљаде форината употреби на зидање капеле у српско-православном кошевском гробљу у Сарајеву, у којој ће се начинити и гробница и у њу пренијети моје кости. У истој капели нека буде и олтар, у којем би се по благослову и дозволи архијереја служила о задушницама, на источни петак, а по могућности и на Никољ-дан божествена служба. У толико оввијем у оваком случају мијењам садржај последњег пасуса мојега писма од 14./26. јануара 1894. број 28/м.

II. Нека се исплати 5000 фор. (пет хиљада форината) а. вр. српско-православној црквено-школској општини у Маглајанима на Врбасу котара Бањалучкога, одређених на градњу тамошње правосл. цркве мојим писмом од 24. октобра 1895. број 2628.

III. Обвезница српско-православне црквено-школске општине у Сарајеву на 15.000 фор. (петнаест хиљада форината) а. вр. истој општини 1. јануара 1895. позајмљених, јест покриће у мојем тестаменту означене фондације за школовање тројице Срба ђака (Босанца, Херцеговца и Јашчанина), којом фондацијом нека се управља по пропису тестаamenta.

IV. Уложна књижица Унион-банке (број 4496), на име свештено-удовичког фонда дабро-босанске дијецезе са дуговима код дужника тога фонда и мојом облигацијом на позајмљених двије хиљаде форината а. вр. Јови Митричевићу, златару у Сарајеву, нека се то све преда Конзисторији дабро-босанској на руковање као мој легат од три хиљаде форината (3000 фор.) а. вр. завјештан „свештено-удовичком фонду Дабро-босанске Епархије.“ Из своте у уложеној књижици број 4496. има се одрачунати и повратити она свота, коју је свештенство протопрезвитерата

гламочког као свој улог годишњи у свештено-удовички фонд послало.

V. Одређујем и завјештавам:

а) Двије хиљаде форината а. вр. Србима ђацима православне вјере на универзитету у Бечу.

б) Двије хиљаде форината а. вр. Србима ђацима православне вјере на универзитету у Грацу.

в) Двије хиљаде форината а. вр. Србима ђацима православне вјере на Фрање Јосипа I. универзитету у Загребу, — као вјечите и неприкосновене фондације.

Фундацијама под а) и б) т. ј. оном, која је одређена бечкој српско-православној омладини и оном, која је одређена градачкој српско-православној омладини, управљаће српско-православна црквено-школска општина у Бечу; — оном пак под в) одређеном Загребачкој српско-православној ђачкој омладини, управљаће српско-православна црквено-школска општина у Загребу.

Све три ове фондације споменуте општине молим их да приме и уложе тако, како би што више користи носиле, па ће чисти приход сваке године пред Никољдан давати друштвеним управама Срба ђака: „Зори“ у Бечу, и „Србадији“ у Грацу и „Задрузи за потпомагање сиромашних Срба ђака на универзитету Фрање Јосипа I. у Загребу“. Те ваздашње друштвене управе по својем увјерењу и увиђавности раздјеливаће ту добит оним Србима православне вјере на универзитету, који су сиромашни, морални и вриједни. Списак обдарених ђака са њиховим признаницама, управе слаће по раздиоби дотичној општини, која овим фондацијама управља, а општина ће о том, ради знања извјештавати српско-православну Конзисторију Дабро-босанску у Сарајеву.

Чиста добит ових трију фондација раздјеливаће се сваке године ђацима универзе на дан св. Николе 6./18. децембра, као на дан мојега крсног имена (породичног патрона).

Та фондација носиће име:

а) „Легат дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића у спомен своје супруге Јекатарине рођене Барбаровић, дарован на припомоћ сиромашних и вриједних Срба ђака православне вјере на универзитету у Бечу.“

б) „Легат дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића у спомен својег сина Чедомиља дарован на припомоћ сиромашних и вриједних Срба ђака православне вјере, на универзитету у Грацу.“

в) „Легат дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића у спомен своје шћерке Софије, дарован на припомоћ сиромашних и вриједних Срба ђака православне вјере, на универзитету Фрање Јосипа I. у Загребу.“

Ако би се укинуло и престало ма које било споменутих велико-школских друштава ђачких „Зоре“ „Србадије“ и „Задруге и т. д.“, у том ће случају Српско-православне општине у Бечу и Загребу саме по својој увиђавности давати припомоћ од прихода фонда, којим управљају, оним Србима ђацима православне вјере, који су сиромашни и вриједни. Промјена пак друштвеног имена или поновна установа којег ђачког универзитетског друштва под садашњим или новим именом, нека не укида право управи ђачког друштва дано, да она примљени од дотичне општине приход своје фондације дијели својим ђачким друговима по својој увиђавности, како онима Србима ђацима у Бечу, тако и онима у Грацу и Загребу.

Деси ли се, да на којем споменутом универзитету не буде Срба ђака, или ако их и има, а оно да нијесу ове помоћи нужни, онда дотична општина нека употреби добит на повишицу фонда којим рукује.

Права на припомоћ ових мојих фондација има сваки ђак универзе у Бечу, Грацу и Загребу, који је по народности Србин православне вјере па ма из којег мјеста и покрајине он био, само ако је сиромашан, моралан и врједан.

И ако су ово мали легати и незнатна припомоћ али дадох колико могах, и дајем их из љубави и жеље, да колико било помогнем српску ђачку омладину; и одужим се успомени мојих драгих покојника.

Консисторија Дабро-босанска у Сарајеву нека овјеровљеним преписом пете тачке овог мојег тестаменталног додатка, извјести српско православно црквено-школске општине у Бечу и Загребу, и нека достави односне своте: оној српско православној општини у Бечу четири хиљаде форината, а овој у Загребу двије хиљаде форината а вр.; општине пак нека о том извијесте управе дотичних друштава српско-православне универзитетске омладине.

VI. Тестаментално 1893. године одредио сам једну хиљаду и пет стотина форината за укуп и трошкове; тој своти додајем из данашње имовине још једну хиљаду форината, за случај, да одређених 1500 форината не би могли покрити трошкове укупа, парастоса и споменика надгробнога. Остатак од ове двије хиљаде и пет стотина форината нека консисторија депонира па у своје врјеме употреби на трошак мојег преноса из Рељева у Блажуј или у капелу у кошевском гробљу на

подмирење трошка зејтина, свијећа и годишњих парастоса.

Пренос из Рељева у Блажуј или у кошевско гробље нека изврши консисторија чим у Блажују црква или на кошевском гробљу капела са гробницом саграђена буде.

VII. Одређујем 500 фор. (пет стотина фор.) а. вр. награду, коју ће консисторија моја сачувати, и у своје врјеме исплатити писцу моје биографије, кад исти писац поднесе консисторији ради увјерења штампану књигу мојег животописа.

VIII. Одређујем по једну стотину форината а. вр. да се да власништву „Босанско-Херцеговачког Источника“ у Сарајеву, „Српско-православном пјевачком друштву „Слога“ у Сарајеву и уредништву „Босанске Виле“ у Сарајеву.

IX. Наређујем још, да се мојој сродници Соки, сестри Ђоке Николајевића из Јаска, удатој у Шимуновцима у Сријему дадне једном за вазда једна стотина форината а. вр. из моје оставштине.

X. Сву преосталу готовину у новцу: банкоте, злато и сребро, пошто се из те оставине издвоје тестаментом и овијем додатком распоређени легати, — да се сав преостатак, који ће надам се износити од прилике 10.000 форината (десет хиљада) а вр. (више или мање) преда српско-православној црквено-школској општини у Сарајеву, као истој општини завјештана фондација под именом: „заклада Дабро-босанског митропол. Ђорђа Николајевића, у спомен својих родитеља оца јереја Симеона и матере Василије, рођене Поповић, установљена за српско-православну велику гимназију у Сарајеву“.

Ова моја „заклада“ нека се годишњим приходом капитализира све дотле, док се оснује српско-православна гимназија у Сарајеву. Кад се пак гимназија оснује,

онда нека се сав годишњи приход ове фондације троши на подмиривање потреба гимназијских.

Ову моју „закладу“ и ако ће се засебно под горњим именом њоме руковати за вјечита времена, придружујем оној фондацији честитог и родољубивог Србина родом из Сарајева покојног добротвора Ристе Тузлића, коју је исти добротвор Тузлић завјештао српско-православној црквено-школској општини у Сарајеву у корист основања и уздржавања српске велике гимназије у Сарајеву.

Ова моја „Заклада“ не смије се никада ни у којем случају окрњити, или на што друго употребити, до ли једино на оно, за што је и дата.

Овим и оволико мијењам тачку 8. мојег тестаментa од 2. фебруара 1893. год., и желим, да остане и изврши се овако, како је овим додатком распоређено.

XI. Моје двије архијерејске панагије са ланцима и орденом св. Ане III. степена, дајем за успомену мојем мјесту рођења, да се ставе на иконе престолне у српско-православној цркви у Јаску у Сријему.

XII. Сво архијерејско одијело и црвенкасти сакос са митром и штакама (архијерејски жезли) нека се поврате старој српско-православној цркви у Сарајеву, којој поклањам и моје трићаре (тачка 7. тестаментa 1893.).

XIII. Мој брилијантски прстен поклањам за успомену г. Николи И. Поповићу, посједнику у Митровици, у Славонији.

XIV. Мој златни сахат поклањам за успомену Ђорђи Симе Стајића у Руми.

XV. Ручни крст са јеванђељем у црвеном сомоту, мало коло, нека се поврати г. архимандриту Венијамину Николиновићу, а мој архијерејски крст са ланцем, нека се остави на мени.

XVI. Све моје свештеничке хаљине пртенину и обућу нека консисторија по својој увиђавности поклони коме, како и по колико нађе за сходно; продавати не смије се ништа и никоме (тачка 6. тестаментa 1893. год.).

XVII. Остали сав намјештај и покућство, осим онога, што је својина Милке Матића, моје старе слушкиње, остаје у митрополији и консисторији (тачка 6. тестаментa 1893. год.)

XVIII. Два суда светогa мира остављам мојем нашљеднику г. архијепископу и митрополиту Дабро-босанскоме.

XIX. Извршиоц овога „Додатка тестаментa од 2./14. фебруара 1893 год.“ остаје онај у тестаменту означен у тачци 19.

XX. Моја одличја најмилостивије подарена ми од Његова Величанства цара и краља Фрање Јосипа I. нека се са статуом поврате.

XXI. Тестаментом и овим додатком мојем тестаменту овако, како је распоређено, нека се у случају моје смрти, последије укопа тачно и непромјенљиво изврши, као моје свјесно учињено расположење са Богом даном и очуваном имовином мојом сопственом. Види тачку 20. тестаментa 1893 год., који тестамент остаје у крјепости онолико у колико овим додатком није што другчије расположено.

Ради бољег увјерења, да сам овом овако распоредио и учинио по мојој жељи и непромјенљивој вољи, при чистој свијести, ја овај додатак мојем тестаменту пред умољеним ниже потписаним свједоцима сопствене и слободне моје воље сам својом руком потписујем и сопственим печатом потврђујем. Амин.

У Сарајеву, 26. новембра 1895.

(М. П.)

АЕ. Митрополит
дабро-босански:

Ђорђе Николајевић с. р.

Свједоци својеручнога потписа и сопственог печата Њег. Високопреосвештенства АЕ. Митрополита добро-босанскога госп. Ђорђа Николајевића, који је данас пред нама потписаним свједоцима при чистој свијести потписао и изјавио, да је у овом додатку и његовом тестаменту изражена његова сопствена жеља и слободна воља и да хоће, да тако буде.

Овај додатак тестаменту 1893. по жељи, упуству и заповјести Њ. Вирв. АЕ. и Митрополита г. Ђорђе Николајевића

У Сарајеву, 26. новембра 1895.

као свједоци:

Као свједок:
Ђорђе С. Бјелановић,
православни свештеник.

Ђорђе Х. Петровић,
прото с. р.
Ст. Н. Давидовић,
прото с. р.
Васо Поповић,
прото с. р.

написао:

Ђорђе С. Бјелановић,
правосл. свештеник с. р.

Кратки извјештај српско-православног богословског училишта у Рељеву за школску годину 1895. | 1896.

I.

Непосредни надзорник.

Над богословским училиштем непосредни је надзорник свагдашњи АЕ. и Митрополит Дабро-босански.

II.

Наставнички збор.

У богословском училишту у Рељеву радило је у току ове школске године 1 управитељ и 5 наставника.

а.) Управишљ.

Васо Поповић, протопрезвитер, члан АЕМ. конзисторије Дабро-босанске митрополије, као привремени управитељ богословског училишта, имао је само управу и канцеларију завода, вршећи при томе потпуно своју праву дужност конзисторијалног савјетника у Сарајеву.

б.) Наставници.

1. Петар Зимонић, јеромонах, професор богословије, предавао је: Историју хришћанске цркве у I. разреду 3 сата, а у II. 4 сата нећелно; Догматично богословље у II. разреду 4 сата а у III. 4 сата и црквено-пословни стил у IV. разреду 1 сат нећелно.

Поред тога исти је имао и дужност профекта (васпитача) питомачког.

2. Радослав Калембер, ејетовњак, учитељ богословије предавао: Хигијену у I. разреду 2 сата, пољопривреду у III. разреду 2, а у IV. 2 сата нећелно.

Исти је отправљао и дужност заводног економа имајући за то нарочиту награду.

3. Др. Душан Ружић, свјетовњак, суплент богословије, предавао је: Грчки језик у I. разреду 3 сата и у II. 3 сата нећелно; Морално богословље у III. разреду 3 сата, и у IV. разреду: црквено право 4 сата и омолитику 2 сата нећелно.

Осим тога, исти је уз нарочиту награду предавао: Црквено појање са црквеним правилом у сва четири разреда 6 сати нећелно.

4. Августин Бошњаковић, монах, суплент богословије, предавао је у I. разреду: Увод у свето писмо старог завјета 4 сата и црквено-словенски језик 3 сата нећелно; у II. разреду: Увод у свето писмо новог завјета 2 сата, Тумачење светог писма новог завјета 3 сата и Црквено словенски језик 2 сата нећелно, и у III. разреду: Тумачење светог писма новог завјета 1 сат нећелно.

Поред тога радио је и као члан редакционог одбора за црквене књиге у Сарајеву.

5. Константин Чавић, јеромонах, суплент богословије, предавао је у III. разреду: Педагогику с Методиком 6 сати; у IV. разреду

Литургику 4 сата, Катихетику 2 сата и Пастирско богословље 3 сата неђељно.

Према томе, а ради лакшега прегледа, предмети по разредима и наставницима са бројем недјелних сати могу се видети на крају овога извјештаја у прилогу А.

III.

Питомци.

У почетку ове школске године примљено је: у I. разред 2, у II. 8, у III. 2 и у IV. 4, — свега дакле 16 питомаца. Од тих је један питомац (Томо Поповић матурант карловачке гимназије, који је по свршетку I. разреда овога богословског училишта био уписан у II. разред) оставио завод, пошто је као државни питомац послан на богословски факултет у Черновице.

И тако је у заводу по свима разредима било свега 15 редовитих питомаца.

Но поред тих примљен је у завод, као изванредни питомац и монах, доцније јеромонах, манастира Папраће Теофило Савић, који је слушао само неколико богословских предмета по свима разредима, а при томе и сваки дневно служио у заводној цркви, те као изванредни слушатељ и без прописане претходне научне спреме, није ни припуштан к испитима.

Концем ове школске године сва четири питомца IV. разреда апсолвирани су и добили апсолуторне свједоџбе, а остали питомци I. II. и III. разреда положили су годишње испите и промакнути у односне старије разреде са оцјеном из владања и општим успјехом из науке, као што се из прилога Б. видети може.

Питомци у прилогу Б. наведени свршили су сви претходно по *пет* разреда гимназије осим Светислава Давидовића и Дамјана Грбића, који су учили по *шест* разреда велике гимназије у Сарајеву.

Овогодишњи свршени богослови јесу први питомци преуређене богословије који излазе из овога завода, и као што се из прилога Б. види апсолвирани су: 3 са *врло добрим*, а један са *одличним* успјехом.

Лањски свршени богослови били су последњи питомци овдашње бивше старе богословије или „богословског сјеменишта“.

У прилогу В. доносимо и имена лањских (1894./1895.) свршених богослова са општом оцјеном из владања и општим успјехом из науке, које им је у апсолуторним свједоџбама убиљежено.

Владање питомаца.

У овој школској години било је у опште *повољно* а *посјећивање* цркве и школе *врло приљезно*. И овде нам је напоменути, да су питомци поред прописаних наука у овој години под надзором учитеља црквеног појања Дра. Д. Ружића а под вођењем Милана Шушљића богослова IV. године учили још и нотну појање, преко године у заводној цркви више пута у кору пјевали.

Здравље питомаца.

У овој години било је у опште *повољно* а заводни љечник високоучни господин Др. Л. Глик примарни љечник земалске болнице у Сарајеву долазио је редовно сваких 15 дана, а по потреби и чешће, те прегледао здравствено стање питомаца и завода.

IV.

Важнији отписи високе земаљске владе.

Отписом од 15. (27.) августа 1895. број 101.895/I. примљен је Василије Кондић ученик V. разреда велике сарајевске гимназије, као питомац у I. разред богословског училишта.

Отписом од 20. августа, 1. септембра 1895. број 105.229/I. примљен је Димитрије Димитријевић ученик V. разреда велике сарајевске гимназије, као питомац у I. разред богословског училишта.

Отписом од 23. августа 4. септембра 1895. број 103.621/I. јавља се, да су шесторици гимназиста, припадника сарајевске митрополије, подјелене штипендије по 200 фор. годишње с тиме, да по свршетку гимназије ступе у богословију.

Отписом од 5. (17.) септембра 1895. број 112.584/I. саопштава се, да је Константин Чавић, јерођакон, свршени черновички богослов, именован за суплента богословије у Рељеву, те да исти положи прописану службену заклетву у руке управитеља завода.

Отписом од 7. (19.) септембра 1895. број 113.251/I. примљен је у богословско училиште Теофило Савић, монах манастира Папраће *изнимно* као питомац.

Отписом од 22. септембра, 4. октобра 1895. број 120.386/I. доставља се преко управе богословског училишта декрет, којим се Петар Зимоњић јеромонах и суплент богословије именује за професора богословског училишта у Рељеву, те да исти положи прописану службену заклетву у руке управитеља завода.

Отписом од 15. (27.) децембра 1895. број 141.601/I. одобрава се предлог управе богословског училишта, да се звање префекта, као питомачког васпитача, установи и једноме од наставника повјери.

Отписом од 6. (18.) јануара 1896. број 136 573 ех 95. одобравају се предложена од управе завода „Правила унутрашњег реда за питомце православног богословског училишта у Рељеву“.

Отписом од 16. маја 1896. број 60.962/I. одобрава се, да се питомцима IV. године поклоне књиге са којима су се, као учбеницима, у току школовања у богословији служили.

Отписом од 28. априла, 10. маја 1896. број 59.594/I. дозначаје се питомцима Сими Кондићу и Јовану Стефковићу по 30 форинти ради учења музике и пјевања у Сарајеву за вријеме овогодшњих школских ферија.*)

V. Љетопис.

Дана 23. августа, 4. септембра 1895. обавио је управитељ у заводној цркви призивање св. Духа у присуству наставника и питомца.

Дана 1. (13.) септембра 1895. држана је прва конференција ради раздијељења предмета између наставника и састављања распореда часова.

Дана 11. (23.) септембра 1895 отпочета су школска предавања.

Дана 17. (29.) септембра 1895. благоизвољело је Његово Високопреосвештенство господин Серафим митрополит мостарски, посјетити завод гдје је и ноћио, те сутра дан прегледавши завод и подјеливши свој архијерејски благослов наставништву и питомцима отишао у Мостар.

Дана 21. септембра 3. октобра 1895. дошао је у Рељево нови наставник Костантин Чавић јерођакон и свршени черновички богослов, али је због слабости морао сутра дан отићи у земаљску болницу у Сарајеву гдје је остао до 20. октобра 1. новембра и. г.

*) Примједба. Остали многи отписи, ради краткоће овога извјештаја, не наводе се овде.

Дана 22. септембра (4. октобра) 1895., као на дан превишњег имендана Његовог цар. и кр. Апостолског Величанства Франц Јосифа I. држао је управитељ у заводној цркви благодарење у присуству наставника и питомца.

Дана 27. септембра (9. октобра) 1895. посјетио је завод велележни савјетник земаљске владе госп. Ђ. Трешчец.

Дана 11. (23.) октобра 1895. Петар Зимоњић суплент, пошто је именован за професора, положио је службену заклетву у руке управитеља завода.

Дана 21. октобра (2. новембра) 1895. пошто је наставник Константин Чавић опорављен дошао из земаљске болнице, те је као новоименовани суплент богословије тога дана положио службену заклетву у руке управитеља и напустио своју наставничку дужност у коју га је управитељ, представивши га питомцима, увео.

Дана 28. октобра (9. новембра) 1895. предавано је одијело и обућа питомцима.

Дана 8. (20.) новембра 1895. на св. Архангела Михајила рукоположен је од Њег. Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Ђорђа Николајевића, у старој сарајевској цркви, наставник Костантин Чавић, јерођакон, за презвитера, а питомца Теофило Савић, монах манастира Папраће, за јерођакона.

Дана 20. новембра (2. децембра) 1895. дошао је у Рељево високопречасни господин Венијамин Николиновић архимандрит, те исповједио питомце, који су сутра дан на светој литургији причешћени.

Дана 21. новембра (3. децембра) 1895. рукоположен је у старој сарајевској цркви од Њег. Високопреосвешт. АЕ и Митрополита Николајевића питомца и јерођакон Теофило Савић за презвитера.

Дана 6. (18.) децембра 1895. отишао је управитељ са 2 наставника и 4 питомца у Сарајево, те Његовом Високопреосвештенству АЕ и Митрополиту Ђорђу Николајевићу честитали крено име.

Дана 18. (30.) децембра 1895. посјетио је завод савјетник земаљске владе велележни г. Трешчец и присуствовао у IV. разреду предавању из Црквенога права.

Дана 22. децембра 1895. (3. јануара) 1896. посетио је завод велеможни господин Трешчец и прегледао економију заводну.

Дана 1. (13.) јануара 1896. отишао је управитељ у Сарајево те у име завода честитао Нову годину Њег. Високопреосвешт. АЕ и Митрополиту.

Дана 5. (17.) јануара 1896. управитељ са наставницима: Калембером, Чавићем, Ружићем и свима питомцима отишли су у Сарајево, те сутра дан били у новој сарајевској цркви на литургији и присуствовали богојављенској свечаности водосвећења.

Дана 14. (26.) јануара 1896. на св. Саву, пошто је управитељ В. Поповић био болестан, то је у цркви литургију а у заводу водоосвећење и преливање светосавског кољива обавио наставник и јеромонах Кост. Чавић уз припомоћ јеромонаха и питомца Теофила Савића. При водоосвећењу у заводу држао је пригодан говор богослов IV. године Никола Прокопић.

Дана 27. јануара (8. фебр.) 1896. одржан је парастос у заводној цркви за покој душе бившег заводног учитеља Стеве Поповића и душа умрлијех заводнијех питоцаца.

Истога дана повјерена је од стране управе дужност префекта (васпитача) питомачког професору Петру Зимоњићу.

Дана 9. (21.) фебруара 1896. блажујски парох Ристо Јокановић исповједио је питомце, који су сутра дан на Теодорову соботу причешћени.

Дан 12. (23.) фебруара 1896. управитељ, наставници и сви питомци отишли су у Сарајево, те присуствовали опијелу и спроводу блажено упокојеног Митрополита Ђорђа Николајевића.

Дана 13. (25.) фебруара 1896. посетио је завод високопречасни господин архимандрит Фирмилијан, ректор биоградске богословије и разгледао унутрашњост завода.

Дана 9. (21.) марта 1896. посетио је завод савјетник земаљске владе велеможни господин Трешчец и распитао се о потребама и приликама заводним.

Дана 11. (23.) марта 1896. посетио је завод велеможни госп. Трешчец, те присуствовао предавању из Историје хришћ. цркве и Увода у св. писмо у I. разреду и Педагогике у III. разр.

Дана 17. (29.) марта 1896. после св. литургије обавио је у заводној цркви управитељ В. Поповић четрдесетдневни парастос блаженоупокојеном митрополиту Ђорђу Николајевићу у присуству наставника и питомаца.

Дана 23. априла (5. маја) 1896. после св. литургије одржао је управитељ у заводној цркви парастос бившем наставнику Стеви Поповићу, а после тога је управитељ отишао на гробље те у присуству наставника и питомаца прелио гроб истога покојника.

Дана 9. (21.) маја 1896. као на дан храма заводне цркве присуствовали су и чинодјејствовали високо пречасна господа: Ђорђе Магарашевић архимандрит, администратор Дабро-босанске Митрополије и архимандрит Венијамин Николиновић са више свештеника и једним протођаконом, а професор Петар Зимонић држао је сакупљеном у цркви многобројном народу бесједу пригодну томе дану. После св. литургије била је свечана литија око цркве и завода, а у своје вријеме дават је у заводу ручак позватим гостима.

Дана 6. (18.) јуна 1896. отпочети су годишњи испити са питомцима и трајали до 10 (22.) ист. м. На испитима је пресједавао високопречасни господин архимандрит Ђорђе Магарашевић, а као изасланик високе земаљске владе био је окружни повјереник госп. Илија Петровић.

Први дан испита дошао је велеможни господин Трешчец савјетник земаљске владе, а други дан благоизволио је Његова преузвишеност господин барон Кучера заједно са велеможним госп. Трешчецом почаствовати завод својом посејетом и присуствовати испитима.

Дана 10. (22.) јуна 1896. припуштен је накнадном испиту из предмета IV. године старе богословије Васо Мостић богослов, који прошле школеке године 1894./95., као питамац IV. разреда није због болести могао полагати испита, те је сада апсолвирао са оцјеном *одличан*.

Дана 15. (27.) јуна 1896. у присуству високопречасног господина архимандрита Магарашевића, владиног изасланика господина И. Петровића, свију наставника и питомаца обавио је управитељ В. Поповић благодарење у заводној цркви.

После благодарења отишло се је у собу заједничког учења и тамо су питомцима прочитане оцјене и раздате годишње и апсолуторне

свједоцбе, а за тим је управитељ В. Поповић закључио школску годину и у кратко поучио питомце, а нарочито свршене богослове. Иза тога свршени богослов Милан Шушљић у име својих другова, свршених богослова, изјавио је најтоплију захвалност свима претпостављеним властима на старању око њиховог умног унапређења, узвикнувши на послетку заједно са свима питомцима, како духовној и државној власти тако и управитељу са наставницима: *Живили!*

Одмах иза тога управитељ је раздао питомцима по 30 форинти путнога трошка, те су се сви разишли на велики школски одмор својим кућама.

VI.

Библиотека.

Концем ове школске године заводна библиотека броји 1152 комада књига у 717 наслова, које су различитог а по највише богословског садржаја.

Осим књига, које је управа заводна куповала, многе је библиотека од разних учених друштава и вриједних наших књижевника на поклон добијала, што овде само напомињемо а које ће ова управа при штампању опширнијег извјештаја са благодарношћу по имену набројати и споменути.

Листови. Заводна библиотека примала је у овој години ниже наведене листове, од којих је неке управа заводна плаћала а неке је библиотека од дотичних уредништава на поклон добијала и то:

1. Босанско-Херцеговачки Источнак. (Сарајево.) 1 примјерак на поклон.
2. Сарајевски Лист. (Сарајево.) 4 примјерка на поклон.
3. Босанска вила. (Сарајево.) 1 примјерак претплаћено.
4. Школски Вјесник. (Сарајево.) 1 примјерак на поклон.

5. Гласник земаљског музеја. (Сарајево.) 1 примјерак на поклон.

6. Нада. (Сарајево.) 1 примјерак претплаћено

7. Српски Сион. (Карловци.) 2 примјерка на поклон.

8. Гласник далматинске епархије. (Задар.) 1 примјерак претплаћено.

9. Школски Лист. (Сомбор.) 1 примјерак на поклон.

10. Наше доба. (Нови Сад.) 1 примјерак претплаћено.

11. Ново Време. (Земун.) 1 примјерак претплаћено.

12. Нови Васпитач. (Карловци.) 1 примјерак претплаћено.

13. Просвјетни Гласник. (Биоград.) 1 примјерак на поклон.

14. Наставник. (Биоград.) 1 примјерак на поклон.

15. Мале Новине. (Биоград.) 1 примјерак претплаћено.

16. Просвјета. (Цетиње.) 1 примјерак на поклон

17. Луча. (Цетиње.) 1 примјерак на поклон.

VI.

Послуга.

У заводу служе: 7 послужитеља, 1 кувар, 1 поткувар, 1 кочијаш и 1 пекар, а за обрађивање заводног земљишта узима се по потреби нужни број радника надничара.*)

Управа православног богословског училишта.

Рељево, 1./13. јула 1896.

Управитељ:

Васо Поповић,

протопревитер.

*) Примједба: Ушљед промјена у овоме заводу у прошлој години, као и ушљед тога што је управитељ оптерећен са дјелом дужностима, те редовним одлажењем сваке седмице, а по потреби и више пута у конзисторијалне сједнице у Сарајево, овај извјештај није могао сада изаћи опширнији, нити у засебној књижици, што ће управа у идућој години ваљда учинити моћи.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Прилог А.

Предмети по разредима и наставницима са бројем недељних сати.

Разред	Број	Предмети	Наставници са бројем недељних часова				
			П. Зимоњић	Р. Калембер	Др. Ружић	А. Бошњковић	К. Чавић
I.	1	Увод у св. писмо старог завјета	—	—	—	4	—
	2	Црквено-словенски језик	—	—	—	3	—
	3	Историја Хришћанске цркве	3	—	—	—	—
	4	Хигијена	—	2	—	—	—
	5	Грчки језик	—	—	3	—	—
II.	1	Увод у св. писмо новог завјета	—	—	—	2	—
	2	Црквено-словенски језик	—	—	—	2	—
	3	Историја Хришћанске цркве	4	—	—	—	—
	4	Грчки језик	—	—	3	—	—
	5	Догматика I. дио	4	—	—	—	—
	6	Тумачење св. писма новог завјета	—	—	—	3	—
III.	1	Догматика II. дио	4	—	—	—	—
	2	Тумачење св. писма новог завјета	—	—	—	1	—
	3	Морално богословље	—	—	3	—	—
	4	Педагогика и Методика	—	—	—	—	6
	5	Пољопривреда	—	2	—	—	—
IV.	1	Црквено право	—	—	4	—	—
	2	Пастирско богословље	—	—	—	—	3
	3	Литургија	—	—	—	—	4
	4	Катихетика	—	—	—	—	2
	5	Омилитика	—	—	2	—	—
	6	Црквено-пословни стил	1	—	—	—	—
	7	Пољопривреда	—	2	—	—	—
I.—IV.		Црквено појање и правило	—	—	6	—	—
Свега			16	6	21	15	15

Прилог Б.

С п и с а к

ученика питомаца православног богословскога училишта у Рељеву концем школске године 1895./1896.

Разред	Број	Име и презиме	Мјесто рођења или стал. пребивања	Кандидат митрополије	Оцјена из владања	Општи успјех у науци
IV.	1	Коста Божић	Сарајево	Сарајевске	примјерно	врло добар
	2	Коста Продановић	Травник	"	примјерно	врло добар
	3	Никола Прокопић	Градина	"	примјерно	врло добар
	4	Милан Пушљић	Сарајево	"	примјерно	одличан
III.	1	Симо Кондић	Бос. Нови	Сарајевске	похвално	врло добар
	2	Трифко Максимовић	Зеник	"	похвално	врло добар
II.	1	Димитрије Бањац	Рибник	Сарајевске	похвално	добар
	2	Дамјан Грбић	Крњеуша	"	похвално	врло добар
	3	Светислав Давидовић	Бугојно	"	примјерно	добар
	4	Јово Мачкић	Ратково	"	похвално	похвалан
	5	Бранко Поповић	Мртвица	Зворничко-Тузланске	примјерно	похвалан
	6	Петар Станић	Сарајево	Сарајевске	похвално	добар
	7	Јово Стефковић	"	"	похвално	врло добар
I.	1	Василије Кандић	Фоча	Мостарске	похвално	похвалан
	2	Димитрије Димитријевић	Б. Шамац	Зворничко-Тузланске	похвално	похвалан

Прилог В.

С п и с а к

богословских питомаца у Рељеву, који су свршили 1894./95. школске године са оцјеном из владања и науке, која им је оцјена у апсолуторне свјedoцбе убиљежена.

Број	Име и презиме	Мјесто стал. пребивања	Кандидат митрополије	Оцјена из владања	Општи успјех у науци
1	Ристо Вуковић	Липље-Котор Варош	Сарајевске	примјерно	похвалан
2	Алекса Глигоревић	Тутњевац	Зворничко-Тузланске	по закону	добар
3	Коста Драмушић	Сарајево	Сарајевске	примјерно	одличан
4	Петар Ђорђевић	Дервента	"	похвално	одличан
5	Јово Јовановић	Прибој	Зворничко-Тузланске	примјерно	врло добро
6	Душан Кеџмановић	Читлук	Сарајевске	примјерно	похвалан
7	Милан Кукавичић	Б. Градишка	Мостарске	похвално	одличан
8	Васо Мостић	Б. Градишка	Сарајевске	похвално	одличан
9	Јово Муцовић	Мустаћи	Мостарске	примјерно	одличан
10	Ђорђе Павић	Двориште	Сарајевске	по закону	довољан
11	Алекса Поповић	Сочковац	"	примјерно	врло добар
12	Захарије Поповић	Власенице	"	примјерно	одличан
13	Лазар Поповић	Горажде	Мостарске	по закону	добар
14	Стеван Станчић	Дворови	Зворничко-Тузланске	по закону	похвалан
15	Михаиљо Стојчевић	Гор. Жабар	"	по закону	врло добар
16	Павле Убовић	Штекеровци	Сарајевске	похвално	врло добар
17	Лука Хаци-Миљушић	Б. Градишка	"	примјерно	похвалан
18	Гавро Гашић	Сарајево	"	похвално	похвалан

Религијозно-морални листићи.

Намијењено правословној српској младежи и сваком хришћанину.

Превео и попунио: Јован Петровић, свештеник-катихета и професор у Загребу.

(Наставак).

IX. Цијените дјецо благослов родитељски!

Благослов очин утврђује домове
дјеци (Сир. 3. 9.).

Преподобни отац Сергије говорише у младости својој више пута својим праведним родитељима: „отпустите мене с благословом, да идем у манастир.“ — „Причекај чедо,“ говораху му родитељи: „сам видиш да смо ми стари и немоћни; немамо никога да нас послужи, а браћа твоја имају доста бриге за своју породицу. Ми се радујемо, да се ти бринеш за душу своју; то је добро дјело, но знај, да се бољи дио не ће одузети од тебе. Послужи нас мало, док нас Господ не позове к себи, и онда ће те Бог благословити, да испуниш свој завјет!“ И добри син покори се. Без благослова родитељскога није се ријешо ни на тако свето дјело као што је монашки живот. Ево како је угодник Божији цијенио тај благослов! Цијените и ви, дјецо, благослов родитељски, ако хоћете, да вам добро буде и да будете дуговјечни на земљи! Цијените то благо, које нико и никада не може одузети од вас! С благословом родитељским не ће вам бити никакве биједи и напасти страшне; с њим и у срећи и задовољству не ћете се заборавити. Лијепо вели српска пословица: „благослов родитељски не гори на огњу и не тоне у води.“ У родитељском благослову дјелује благослов самога Бога. Сам Бог-Отац небесни, створивши наше праоце, благословио их је својим очинским благословом (Бит. 1. 28.), и одредио је, да *благослов очев утврди куће дјеце* (Сир. 3, 9). — И гледајте, читајте сами у св. Писму и животу св. угодника Божијих, како је Бог увијек

испуњавао на дједи благослов њихових родитеља. Ноје је благословио Сима и Јафета и на њихову се потомству испунио његов благослов: у потомству Симову сачувало се за цио свијет право богопоштовање, а потомци Јафетови — јевропски народи, и послѣје неколико тисућа година, распростиру своје државе по земљи. Напротив, Хам се лишио благослова родитељскога, па за то су и његови потомци — становници Африке лишени Божијега благослова и блуде у тами забудâ . . . Знали су то, схватили су то древни људи, па су и цијенили благослов родитељски боље него икоје напшљедство. Па и Исав, тај честољубац, који је онако лакоумно продао брату своме своје првенство за оброк сочива, и он је — прочитајте у библији, горко-горко плакао, кад је дознао, да је благослов првенца допао не њему, већ млађему брату! *А кад чу Исав ријечи оца свога, врисну иза гласа и ожалости се веома и рече: благослави и мене, оче!* (Бит. 27, 34). И исплака себи благослов, премда и не онај што га је изгубио. Тако су у древна времена цијенили благослов родитељски. Цијене га и сада добра, послушна дјеца. Жели ли добри син да изабере себи другарицу живота — он и не мисли да почиње тако важно дјело без благослова родитељскога. Жели ли добра кћи пружити руку своме будућем мужу, она не чини тога без благослова родитељскога. — А како пролазе код нас отмичари и бјегунице? — Одлучи ли син да прими какво звање, духовно или свјетско, или да иде у трговину или да се лати другог каквог доброг дјела, — он у сваком случају моли ро-

дитељски савјет и благослов. А добри православни родитељи, ватреним срцем благосиљајући дјецу своју, по неким крајевима имају обичај не само да дјецу прекрсте својом руком и ижљубе, него им још дају и видљиви знак свога и Божијега благослова — св. икону Спаситељеву, или причесте његове матере, или кога св. угодника. И та икона постаје завјетом, светињом побожне дјеце кроз цио живот, и нигда се с њом не растају. И на кућама таке дјеце почива заиста благослов Божији и родитељски.

На жалост, не знаду сва дјеца цијенити тако велико благо.

Има дјеце, која ни пода што не држе родитељски благослов, и за то се лишављају Божијега благослова. Ево поучљиве приповијетке из недавних времена, приповијетке, која свједочи, како су дужна дјеца цијенити и сами знак родитељскога благослова — св. икону, ма каква да је. Један млад човјек, син неког побожног властелина, полазио је у службу у један велики град. При поласку његову благослови га мати и рече му да цјелује икону свога крснога имена — св. Ђурђа и да је са собом понесе. Икона бијаше проста, слабо се разазнавала, кућна старина. То бијаше баш око празника св. Ђурђа. Младић путујући на своје мјесто, сјети се иконице, коју му је побожна мати дала пратећи га сузним очима, и премишљајући о бурном велеградском животу, о друштву итд. помисли, да ће га у оном положају, који га очекује, бити стид имати у свом стану такову иконицу, и гле непромисљајући дуго, баца иконицу — свога светитеља — путем у траву. Сретно је допутовао на своје мјесто. Младић је отпочео службу. Кад је нашао намјештену собу, запита га рукодавалац, а зар нема никакве иконе уза се? Младић господичић

одговори, да ју је путем бацао . . . Рукодавалац се чисто уплаши па рече у себи: не ће имати среће без материна благослова јер „ко не поштује матрине молитве, тај не ће бити сретан цијелога вијека.“ Господичић га стаде мирити, и настојаше да на то и сам заборави, али не за дуго. Ускоро му се догоди нека неугодност и рукодавалац га сјети материна благослова. Младић оћута, но од тога доба долазаше му његов поступак сваки час пред очи, кад год би му се што неугодна догодило.

Он је служио двије или три године, но служба му бијаше врло несретна. Непријатности се понављаху све чешће; најпослије добије глас, да му је мати умрла и младић са свим клону духом, јер не могаше више изпросити од ње опраштења и новoga благослова. Сад рукодавалац приступи господичићу и савјетоваше му, да напусти службу, да иде кући и да потражи бачену иконицу. Код младића се појави силно кајање; захвали се на служби и оде кући оним истим путем, којим је и дошао. На једанпут се на путу поплаше коњи баш на оном истом мјесту, гдје је он бацао св. иконицу. Кола се превалише, кочијаш отфркну некуда у јарак, а коњи летише мало па и стадоше. А гдје је господичић? И он је испао из кочије, а кочијаш га нађе свега у крви огрезла; а кад га подиже, нађе под њим ону исту икону, коју је на путу свом у велики град лакоумно бацао у траву. Кочијаш паде на кољена, а младић, освијестивши се и спазивши св. икону, зариди топлим сузама и захваљиваше Богу на милости Његовој. Он одлучи да иде кући пјешнице носећи у руци св. икону. Послије тога сагради он на свом имању цркву у славу св. Ђурђа, а икону метну на најодличније мјесто и

узео св. Ђурђа за храм ове цркве, рекавши, да није достојан, да ова икона украшује његову кућу, јер је тешко згријешно пред Богом и св. Ђурђем.

Ето тако је опаметио Бог овога младића, срцем добра, но лакоумна, и научио га је, како треба цијенити родитељски благослов. Цијените, дјецо, и ви то благо, ако желите, да сиђе на вас Божји благослов.

Х.

Страшно је дјело клетва родитељска!

Благослов очев утврђује куће дјечи, а клетва материна искорјењује их до темеља (Сир. 39).

Родитељи! Господ је дао велику моћ, слабој ријечи вашој; помислите само: Он утврђује и испуњује на дјечи вашој благослов ваш, као свој божанствени благослов; а Он допушта да се кадгод испуни и ваша ријеч, којом ви кунете, премда, по милосрђу своје, не да, да се увијек у свој својој строгости испуни. Страшно је дјело — клетва родитељска! Међутим има, браћо, на несрећу и такијех родитеља који не промишљајући, у раздражености својој, често тако страшно куну своју дјецу, да би се и сами пренеразили, кад би се та клетва испунила . . . Треба ли да наводимо примјере? Зар се не догађа да гдјекоја неразумна мати, изгубивши стрпљење због вриске и плача свог силовитог малише, или ражљутивши се због распуштености свога дјечака, који је, играјући се, покварио какву год скупоцјену ствар, или је ма што друго скривио, — стане га корити, називајући га „проклетим“ и изговарати тако неразумне жеље, да би га „земља прогутала“, „ђаво однио“, да би му се „сјеме затрло“ и овоме сличне ријечи? — Речено је у св. Писму: *благослов очев утврђује куће дјечи, а клетва материна искорјењује их до темеља* (Сир.

3. 9.). И испуниће се ове ријечи. Сјетимо се историје несретнога Хама, сина Нојева: страшна клетва, коју изрече отац и дан данас има моћ над несретним потомством Хамовим! И дан данас народи, који потјечу од Хама, остају у тами незнања, и још увијек стењу под тешким јармом других народа — потомака Сима и Јафета. То бива и данас. Син твој јако је туп, кћи твоја болује и вене, ти гледаш на све миле руке да им помогнеш, премишљаш и истражујеш, одкуда је на твојој дјечи та несрећа? А кад би ти, неразумна мајко, запитала своју савјест пред лицем свезнајућег Бога: да није кадгод из твојих уста омакла се и излетила нечиста клетва на твоју невину дјецу! . . . Та може врло лако бити, да се на њима врши само мали дио онога, што си ти сама натоварила на њих неразумном твојом бесједом! . . . А гле: Господ је дуго-трпљив и многомилостив; Он, без сумње, више, него ти, љуби и штеди невине малишане твоје; но Он је праведан: бој се, да он не обрати на твоју грјешну главу ону клетву, коју си ти призивала на сина или кћер своју! — Немој ми говорити: „клетва ми се отела у срдитости, у раздражености, без сваке злобе на души“. — Речено је у св. Писму: *за сваку ријеч празну, — чујеш ли: само празну, а не клетвену, — коју реку људи, даваће одговор у дан страшнога суда* (Мат. 12, 36); а шта да се рекне за оне ријечи клетве, које постају црном пјегом на савјести — с почетка онога који куне, а по том и онога, кога куне? Ту је већ двоструки одговор!

Ужасне су и страшне пошљедице клетве родитељске. Преосвештени Хермоген приповиједа, како је једна зла жена проклела своју кћер још при рођењу; што је кћи бивала старија, тим је и ње-

зна глупост бивала све већа, а несретна мати још никако да престане кети своју несретну кћер. Па како се то свршило? Господ је казнио злу матер шљепомом, осим тога: једном лежаše слијепа мати уз пећ, а у соби код ње сјеђаше њезина сусједка — бака. На једанпут се врата отворише и у собу уђе луда кћи. Мати је стаде по свом обичају псовати, а кћи јој враћаше жао за срамоту. Матери се досади та свађа, па пограби лучку и баци је на кћер, а луда кћи дохвати сјекиру и примаче се пећи. Бака — сусједка хтједе јој отети сјекиру из руку, но луда стаде с њом размахивати и бранити се, и у тој обрани уби на мртво и ову баку — сусједку и своју матер. Тако се каткад завршују луде клетве! . . . Или ево други још страшнији примјер: једна сирота удовица имађаше јединца сина. Мати мишљаше, да ће у њему имати добра хранитеља и потпору у својој старости, но син, својим грубим поступцима, нагјериваше често матери сузе на очи. Једанпут он истуче матер ни за што; мати га стаде са сузама молити; али разјарени син још више побјесни, стаде је ружити најгаднијим ријечма, пограби је за прса и одгурну је од себе тако силно, да сирота жена тресну главом о зид и зајаукну. — Стењање материно, вриска жене му и плач дјеце присили га да пусти старицу — мајку и оде од куће. Онда, дубоко увријеђена мати, обливена сузама, паде на кољена пред св. иконама и говори: „Госпoде! Ти видиш како ме вријеђа мој рођени незахвални син, мјесто да ми плати моју љубав и моју бригу о њему; био од сада проклет, не имао ни мога ни Твога благослова! . . .“ Па што? Божји се суд изврши. Оног истог дана осјети син дрхтавицу по цијелом тијелу; та дрхтавица бивала је свакога дана све већа

и већа, и дође најпослије дотле, да он, до тада снажан и здрав раденик, не могаше владати не само српом и косом, него ни кашиком, — тешком је муком дивао ноге, а храну не могаше примати иначе него из руку жене и дјеце . . . Истина, мати му је на његову молбу опростила и постао је тих и миран као дјеца, особито послије смрти материне, која наскоро послије убоја умрије. Живот му бијаше с дана у дан све досаднији. Обилазио је и многа св. мјеста, манастире, дијелио је милостиње, али Бог, на све његове сузне просбе, ипак му не даде здравља Тако прође 13 година; најпослије се болест тако осили, да није могао ни говорити; призваше му и свештеника; он се исповједи и причести св. Тајна; то га је у толико укријепило, да је могао говорити, и поучавши дјецу своју и сроднике, како је тежак гријех непоштовање родитеља, мирно издахну. . .

Клетва родитељска, као страшна пријетња, шири се као зараза не само над дјецом него и над цијелим домом њиховим. Ево исповиједи једнога старца — оца, који је проклео сина свога. „Мој Симо стаде се упознавати с проклетом ракијом. Учио сам га, бранио му, пријетио му, но он ни да чује. Једанпут дође он из крчме пијан и стаде ружити жену, викати на дјецу, псовати, не срамећи се мене — старца. Ја га узех за руку и хтједох мирно извести из собе, но он се осврну, и груну ме свом силом у прса . . . једва се одржах на ногама и ухватих се за врата. Он ме уз то још једанпут удари тако силно, да сам главом отворио врата и посрнуо преко прага . . . Тешко ми је било, тако тешко, да ме стеже у прсима, а глава клону, и ето то дочеках од рођенога сина! . . .“ Да Бог да био проклет, рекох тада, подигавши руке према св.

иконама. Нека те покара царица небеска, мати Божија, нека и Она, пресвета Богородица, остави тебе исто тако, као што и ја остављам дом твој и одлазим с Њезином иконом!“ И старац заиста оде из куће зету у друго село, да проживи старе дан своје. И гле, иза те страшне клетве родитељске, стадоше стизати Симу несреће једна за другом: он се одаде пићу, па по цијеле дане не излажаше из крчме; цијело му се господарство растепе; најприје му угину коњ, затим изгоре кућа; малиша — синчић, играјући се код студенца (бунара), хтједе у њ завирити, тијело претеже и он паде у воду и утопи се; не би за дуго, а један бик прободу му на мртво јединицу кћерку; али с тим се још несрећа не сврши. Живљаше у селу томе један дјечак — сиротан, здрав к’о кремен; играјући се с дјецом дође и на гробље, и уморан, како је био, заспи ту на мекој травици. Другови заборавише га пробудити и одоше. Смрче се сасвим, а сироче се пробуди и стаде плакати. У тај мах пролажаше туда Симо. Дијете, спазивши човјека, потрчам у на сусрет, а

(Наставиће се).

Сими се причини, да је то мртавац па стаде од страха викати: „помозите!“ и стаде ударати по дјетету и убије га... Народ се стрка на његову вику... И ево га већ на суду. Позван би и старац — отац на истрагу. „Кај се, Симо, кај се — говораше он сину: моли се Богу, сине, моли се са мном, а ја ти опраштам!“... Суд осуди Симу на црквено кајање; међутим жена његова од туге и жалости свиену. И не врати се Симо у своје село више; он проведе цио свој живот у кајању, путујући по светим мјестима... — Ето, што значи клетва родитељска! Да Бог сачува свакога од вас те ужасне несреће! Дјецо! Сјећајте се ријечи св. благослов очев утврђује куће дјече, а клетва материна руши их до шемеља. Како је мрзак који оставља оца и проклет од Господа, који раздражује матер своју! (Сир. 3, 9, 16). — Родитељи, ради Бога, ради своје среће, ради спасења душе ваше дјеце — чувајте се, да не кунете дјеце своје!... То је мач — с обје стране оштар. Он ће убити дјецу вашу, но и вас саме не ће за то мимоћи гњев божји

II. О наравственим својствима пастира.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић, свештеник у Митровици.

(Наставак.)

Изображење је драгоцено тако исто и у том одношају, што оно васпитава у човеку смиреност и предупредјава клицу душевне гордости, која се често показује код људи, одарених од природе лепим способностима, но површно развитих. Постојана занимања науком одстрањују могућност таковог варања самога себе, пошто она заустављају човека да види, како он мало зна, како му је ум ограничен и како је бескрајна област истине. А такво познање саставља философски основ хришћанства, пошто побеђује у човеку сазнање својега ништавила и потребе у

просвећењу с више. Из историје црквене првих векова ми знамо много примера људи, одарених од природе снагом љубављу ка истини, који су се, не нашавши себи задовољења ни у незнабожачкој религији, нити у философији, обратили ка хришћанству. Истинито је богословије смирено, јер се оно до неког степена сједињава са сазнањем непостижности безконачнога. Сам агностицизам садржи у себи извесни део истине, кад не служи оруђем одрицању истинитог духовног познања и не одвраћа људе од тражења Бога и познања божанствених предмета. Човек,

који се занима каквом год граном науке, види какав се дуги и усиљени рад захтева за то, да буде вичан у тој области, не говорећи већ о савршеном изучавању њеном, што се ретко, ако тек кад-кад, постизава. Но занимање у једном правцу, у једној којој год области знања, открива толико путева, који воде у сасвим нове области истине, које се нигда не може надати, истраживати јер са сваким новим степеном знања и развитка, од њега достигнутога, он се нехотице чини све мање и мање поузданим у самога себе или, боље рећи, мање самозаносним.

Самозображење неопходно је за пастира, даље, као средство ка приговору умнога сиромаштва. Пастир, који је лишен могућности, да ступи у честе личне одношаје с људима, који живе богатим душевним животом, дужан је у додир долазити са јаким умовима помоћу књига. Наставник, који се не брине о својим сопственим радовима науком, заиста је на путу ка умном банкрутству. Тим више очевидна је неопходност таквих радњи за пастира, који не може, слично обичном школском наставнику, мењати својих разредâ. По самом стању дела, он има пред собом свагда једнаки круг слушаоца на многе године, кад-што на сав живот, и сви су они дужни напредовати у усвајању његових поучења. С током времена, при једнакости других условâ, онај пастир, који се занима науком, у својем утецају на друштво и у оном уважању, какво му паства указује, врло се јако разликује од онога, који се занемарује у тим занимањима. Паства долази до убеђења, да човек, који се не занима изобразењем самога себе, почиње понављати се у проповедима, или, барем да дубоко не продире у те предмете, о којима говори; тумачења његова одликују се сиромаштвом, празнином, површношћу; практички савети — јасном неприменом животу, попустљивошћу, а то је и прави, јасни израз незнања, како се мора поступати у сваком даном случају; решавања сумњи, с којима му се обраћа — овај или онај од повереног му стада, очито никога не задовољавају и нехотице принуђавају да се обраћа на страну, пошто сумње у области вере не могу се оставити нерешенима. Из тога се открива извор свију тих секташких заблудâ, које, не пазећи на сву своју глупост, продужују кужити сваке године тако исто јако и у таквим огромним масама српски народ, као што је то било за време бого-

мила. И пастири, који се не брину о свом сопственом изобраењу, не могу се држати правима у овој жалосној појави, немогу рећи речима Пилата: „нисмо ми криви у крви“ ових несретних, на веки изгубљених људи. Све те жалосне последице, ако не сасвим, то у знатном степену уклањају се оним пастирима, који се ревно брину о свом душевном развитку. Они брзо постају популарнима, љубљеним пастирима, ако се само тому не помеша тврдоћа срца, која је тако својствена људима од науке. Они неприметно добијају свеопште поверење; њихова мишљења се цене више, но каквих год других људи; они свуда имају већи утецај и значење, него други пастири. Говоре ли поуке, број њихових слушалаца сваки пут све више и више расте; отуда и храм бива пун молитвеника, и паства се све више усавршава у познању Речи Божје; њима већ није потребе да гледају и пазе на другим странама, када су уверени, да ће на све своје потребе и питања наћи одговора код свога законитог пастира. Сви осећају, да у случају каквих год страних притисака такви пастири неће пасти, ослабити, неће се колебати у својој тешкој дужности, него ће се још више узвисити и ојачати духом, јер су способни одговорити на сваки умни изговор, управљен к њима од стране шта више најразвијенијих, најупливнијих лица у парохији, јер и они састављају лепши украс и част шта више и за сам град или друштво, у којем живе. Ако такви пастири са душевним својствима споје још у себи и јаки религиозни осећај, то ће се они јавити неоцењеним слугама друштва и утецај њихов у корист правде, светлости и добра неизмеран је. Осим тога, ум човеков без рада, без вежбања слаби. Кома није познато, да се свака сила развија и учвршћује само кроз вежбање? Закон овај једнако важи како за телесне, тако и за духовне, особито за умне силе, јер ако ко жели постати мислиоцем, то мора мислити; ако хоће да зна штогод, мора се учити.

Истина, кад-кад у једној или другој парохији свештеник може које како „провлачити се“ и без особито ревних занимања; може он, што му драго, задовољавати без тих занимања и оним неуређеним и ниским душевним захтевима, које представља већина парохијана, особито по селима. Ипак и овде, с брзим развитком просвете, почиње све више и више да се множи број људи,

ако и не добивши потпуног систематичкога изражања, то барем, много оних који читају и воле читати, који се не задовољавају оним „млеко“ религиознога учења, какво се даје људима простим, неизобразеним. А пошто такви људи, који знају читати и писати имају превагу у друштвеном мњењу, то пастир лен на раду и нискога развитка неизбежно ће изгубити уважење у срцу пастве или, барем од оних више развитих од њих, који су кадри оценити га.

Самим својим делом он ће уселити у њих убеђење, да је он неревности пастир. Они ће очигледно видети, да његова вештина у поучавању никако не расте; оно је управо тако исто, какво је било пет, десет година назад; проповеди његове су, можда живе, али нису дубоке; у њима је мало разноликости, мало је и покрета мисли. Само читање може да попуни те недостатке; без њега тешко је бити истинитим приповедником, којег би реч дубоко проницала у суштину предмета и свагда би се одликовала интересом и новином. „Епископ је дужан не само учити, него и учити се, јер онај боље и учи, који с дана на дан расте и напредује у више и више савршеном познању“. Ове речи св. Кипријана, управљене епископу, имају значење и у одношају према свакоме пастиру.

Таковим начином, ради својега сопственога развитка, ради задовољења потреба својега духа, у име благорођења својега сопственога суштства, узвишења своје силе, значаја и достојанства, ако не по другим основима, пастир је дужан прилежно се бринути над својим самоизображењем.

Истинито изражање одстрањује једнострано развиће душевних способности. Сваки човек заставши се каквим једним родом занимања, каква год она важна била, постаје врло склоњен једностраности и изузетности, навикава гледати на сваку ствар с тачке гледишта своје професије и ценити је у толико, у колико она има значење у његовом сопственом делу, често шта више — мисли, да сва друга занимања, која не улазе у круг његове делатности, немају по себи никакве важности. Има људи, који се целога свог живота занимају богословијом, и ничим више, и који имају најслабији појам о општем кретању науке. Такви људи, може бити, успевају лепо присвојити себи богословске појмове, но враћајући се постојано у једном и истом кругу идеја и не усвајајући себи ништа новог они тим самим

стешњавају развитак свога ума и постепено понижавају свој душевни живот. Но служител Бога, који све обухваћа, који је свеблаг и свезнајући, дужан је бити човеком слободногностраног изражања, способним да принесе богословији нешто и из других наука. Тако, занимајући се светским наукама, философским, историјским и природним, он може с њиховом помоћу поправити и своје поуке, уносећи у њих потврде ради богословских истина, објаснења, примере упоређивања из области природе и живота човечјега, која дају речима интересантност и увеличавају, силу утиска од њих. Које су непознате беседе на дане створења св. Василија Великога? Ко се није дивео при читању њиховом оној опширној пажњи, оном дубоком знању природе, својствима растења, животних и њиховим различитим особеностима, којима се одликују ти дивни поменици хришћанскога проповедништва? Кога није задубила у њима она дубока проницавост, која све обраћа у поуку, у сваком појаву, у свакој као што се види, најнезнатнијој црти из природе види особиту мисао, особиту намеру Божију и нехотице обећује нас, да сав тај лепи свет, који нас окружава, као да је нарочито створен за то само, да кроз постепено изучавање свега, као да би по некој душевној лествици, могли достигнути познање Творца и све више и више обогаћавати себе поукама зард нравственог живота.

И сва та својства у извесном степену достижна су за свакога пастира, који је трудољубив. За тим, ако се пастир јавља опробаним и искусним у човечјем познању, то ће његова паства осећати поверење према њему, биће уверена, да ће је он добро научити и божанственим предметима. Има једна прича, која обично занима децу, но у коју није срамота да се удубе и одрасли. Један краљ учио је својега сина вештини да влада људима. „Велика вештина владања — управљања“, говораше он, „састоји се у умењу научити људе мислити, да краљ зна више, него његови поданици“. „Но, па како то да учиним“, запита син. „Потребно је знати више“, одговори краљ. Онај, ко учи и наставља друге, барем, у оним стварима, које учи, дужан је знати више, него његови слушаоци; он је дужан имати широко поље духовнога гледишта, да се не стешњава у избору предмета ради поучења. Он је дужан учити из извора својега духовнога искуства, из унутарњега богатства и дубине

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мудрости. У самој ствари, шта је човек изражени? Онај, ко је развио свој ум у свима правцима, из центрама ка свима тачкама периферије, кроз развитак уображења, памћења, укуса, разбора и разума. Пастир је дужан, тим начином, да тежи ка разновременом изражавању, а не ка оном само, којег се границе и обим ограничавају његовим звањем, тако да је способан заинтересовати својим речима и земљеделца и занатлију, и државника, и лекара, и трговца, и чиновника и новинара, и да се не плаши од нових гледишта и идеја, ако би му се догодило, да се сретне с њима лицем лицу. Нека се опомене, да је хришћанство живот, а не свеска мртвих мишљења. Та наука живота не може бити простом, једноликом, непомићном граном знања, и по томе свештенику је неопходно бити познатим с различним положајима животних услова. Знање човечјих срдаца и карактера постиже се не само непосредним додиром с људима, него и изучавањем философских састава, којих автори покушаваху проникнути у дубину духа човекова и оних закона, по којима он делује, по којима је при извесним датим условима, дужан деловати.

Знимање наукама, најпосле, помаже више дубоком разумевању истина вере. Ми смо сувише навикли гледати на богословије, као на укупност религиозних истина, изражених у одређеним, једном установљеним научним формама, а не као на присвајање човеком свега, које се постепено увеличава, што је откривено о Богу, какав појам о богословију садржи у себи сва друга знања и побуђује ка сваким философским истраживањима и укупностима тих знања. Не може бити назван богословом онај, ко постигне лакоћу у употребљавању богословских термина или ко прочита и проучи неколико богословских дела. „Онај је бољи пророк, ко више од свију прориче“, говори једна грчка пословица; сличним начином и онај

је бољи богослов, ко више вежба, усавршава и развија свој ум у изучавању безкрајних открићења Божјих у Речи Божјој, у спољашњој природи и у духу човека.

За правога богослова све служи богословијом, т. ј. све говори о Богу. Постоји особити богословски инстинкт или богословски дух, који сваку твар односи Богу, ма где је нашао, — који свака познања сједињава у органичко дело и слободно научно тумачење у каквом му драго то правцу било спаја са подчињеношћу свега духу Христовом. То — живо богословије, које не допушта, да се затвори у строго одређене тесне оквири мртве схоластичке науке, него сабира од свуда нове идеје и простире своју владавину над свом облашћу истине; оно се креће љубављу ка истини, ма гдје год је нашло.

На завршетку тих примедаба о неопходности научнога и у опште умнога самоизражења за пастира, могуће је показати још на један врло јак основ у корист те неопходности, основ, који се садржи у осведочењу непријатеља хришћанства, као да се најопширније и право изражење не може наћи у свештенству, него тек ван њега. Ми морамо ићи свуда, камо води истинита ученост, но више већ нека се не држи за признато, да у свештенству нема авторитетне учености; напротив, најдубља и најсавршенија ученост мора бити са заштитницима истине, да би она зауставила представнике лажне учености да умукну и постиде се својих пустих захтевања. Питање то има не само теоретичко, него и практично значење; с временом ће се важност његова још више повећати. И ма да се мало од нас могу надати достигнућу вишег степена учености, ипак, као људи, којима ја поверен неоцењиви дар истине, ми смо дужни ревносно тежити ка достигнућу могуће за нас душевне висине.

(Наставиће се)

Беседе о Молитви Господњој.

За народ превео Григорије А. Николић, свештеник у Митровици.

(Свршетак).

Беседа IX. О седмом прошењу.

Но избеки насъ ѿт љкавагѡ.

Тако гласи седмо и последње прошење молитве Господње. То седмо прошење молитве

Господње јесте као продужење шестога прошења; по овоме оно се и чита у свези с тим: и не введи насъ во искѡшеніе, но избеки насъ ѿт љкавагѡ. Обично за што ми молимо Оца нашег

Небескога да нас не уведе у искушење? За то, што при искушењу врло радо падамо у тешки грех. Дакле о избављењу од тога греха ми сад и молимо Оца нашег Небескога у седмом прошењу молитве Господње. По овоме шесто и седмо прошење молитве Господње, у свези са оним што је протумачено, имаће оваково значење: „Оче наш Небески! Не напусти на нас искушења тако, да при њему паднемо у тешки грех, напротив од тога греха избави нас!“

Дакле, браћо, у седмом прошењу молитве Господње под речју — *лѣкавагѡ* — разумева се, прво, грех. Грех је заиста лукав, то јест зао и убитачан за нас. Кроз грех се лишисмо првобитног блаженства у рају; за грех нас Господ осуди у овом животу на муке, жалости, несреће, и на саму смрт; грех и до сада затвара за нас Царство Небеско и баца нас у вечну погибао. Грех је гори од самог ђавола, јер и ђаво постаде таквим кроз грех, а првобитно он беше добар и светао аџео и наслађиваше се небеским блаженством.

Грех је лукав и за то, што је врло варљив. Он се свагда показује пријатним и љубазним, обећава грешнику једне утехе, радости и задовољства. Међу тим у греху је свагда јад за душу, па за грехом свагда долазе: губитак благодати Божје, мучење савести, поремећеност душевних и телесних сила и неминовна вечна погибао. По овоме, браћо мила, како да не удвостручим своју молитву о Оцу нашем Небескоме о томе, да нас Он удаљи од греха? „Оче наш Небески, *Избави нас од лукавога греха!*“

Друго, пошто наш грех првобитно не изађе од нас самих, него од ђавола, па и сада најсилнија искушења долазе нам од ђавола такођер, то речима: *избави нас ѡт лѣкавагѡ*, ми молимо Оца нашег Небескога да нас избави од самога ђавола, као оца лажни и узрочника свакога греха (Јов. 8, 44).

Ђаво је заиста лукав, то јест зао за нас у вишем степену. Он се без престанка стара да нам шкоди, ма да га међу тим ничим не увредисмо; његово је мило занимање да нам прави замке; његова је прва и последња жеља — као да нас уведе у пакао и подвргне вечној погибли. Шта може бити страшније од раздраженога лава, кад он, мучен глађу, с дивљом руком трчи, тражећи себи лова? Но ђаво је и

од тога страшнији; и тешко оном човеку, који непажњом или лакоумношћу падне у грозне чељусти тога нашег душоубца!

Ђаво је лукав и стога, што је врло тајанствен и обманљив. Он никад не даје себе приметити грешнику, да га баш он саблажњава; напротив грешнику се представља, као да он ради сам од себе, својим умом лађа се овога или онога рада. *Ђаво* шта више *претвара се* кад што у *анђела светла* (2. Кор. 11, 14), то јест улева кад кад грешнику неке побожне мисли, и не тако важна добра дела за то, да уступивши грешнику не тако важне врлине и тим врлинама умиривши га, да се он о бољем и не брине, тим самим лишава га најважнијих врлина, какове су: *правда, милости и вера* (Мат. 23, 23). После овога како да не удвостручимо, браћо моја, своју молитву ка Оцу нашем Небескоме о томе, да нас избави од замки ђаволских? „Оче наш Небески! *Избави нас од лукавога ђавола!*“

Најпосле хришћанин, обухваћајући својом мишљу заједно све своје потребе, како душевне, тако и телесне, речима: *избави нас ѡт лѣкавагѡ*, може молити Оца нашег Небескога да га избави и од свију времених несрећа, које шкоде благостању нашега тела. Времене несреће у осталом нису за нас заиста зло, пошто оне, прво, шаљу се на нас с добром намером: да нас уклоне од неких грехова, на пример од раскоши и сладости, од гордости и тврдоглавости, и да нас науче умерености и уздржљивости, смирености и уздању на Бога; друго, времените несреће бивају несталне, међу тим за трпељиво преносење њихово нама је обећана у будућем животу особита слава (2. Кор. 4, 17.) Ипак се сви људи и не умеју свагда да владају добро у време несрећа. А већином та спасоносна средства ка нашем поправљању бивају узроком ка многим тешким гресима и већој огорчености. На име при несрећама ми бивамо нестрпљиви, рођемо на Бога, очајавамо у Његовом милосрђу, завидимо другима; ради поправљања свога стања, притичемо ка недозвољеним средствима, као на пример крађи, превари и другим. По овоме ни мало неће бити противно Оцу нашем Небескоме да га молимо, да нас Он избави, ако је могуће, и од свију временитих несрећа, као на пример: „од глади, помора, од земљотреса и потопа, од ватре и мача, од најезде иноплеменика и међусобнога рата, од шкодљивих ветрова, и од смр-

тоносне ране, и од свакога зла“ (Молитва црквена ка Богородици).

Дакле, браћо, седмо прошење молитве Господње, имаће овакав смисао: „Оче наш Небески! Избави нас, удали нас од лукавих грехова, а највише избави нас од лукавога ђавола, као оца лажи и свакога греха; најпослед, Оче наш Небески, ако је могуће нека нас мимоиђе чаша и свију временитих несрећа, при којима тако лако *саблажњавамо се о Тебе* (Мат. 11, 6) и падамо у тешке грехе; једном речи, — избави нас од свакога зла. Амин.“

Беседа X. О славословљу и завршетак.

Ико Твоє естъ царствіє и сила и слава
ко вѣки Аминь.

То је славословље молитве Господње. Српски се може казати овако: „Јер је Твоје, Госпode, Царство и моћ и слава, или: у Теби је безгранично царство, у Теби је свемогућа сила и слава од века и на векове, Амин“.

Исус Христос ка прошењима молитве Господње додао је још славословље, из следећа два узрока:

Прво, тим речима Исус Христос нас учи, да молитва наша Богу ваља да је не из једних само прошења, него и из благодарења и славословља. Свакако, Господ не трпи нужде у нашим похвалама: наше похвале не увеличавају славу Онога, који је и без тога славан; у чијој је власти небо и земља; који има свемоћну силу и наслађава се од вечности потпуном славом; но славити Господа и хвалити Га — јесте неопходна обвезаност наша; јер Он је Творац, а ми смо Његова створења; Он је Господ ми смо слуге Његове; Он је Отац, ми смо деца његова.

Бог је наш бескрајно велик. *Јер је Господ велик Бог, — тако прославља величину Божју цар Давид; и велик цар над свима боговима, и величанство Његово не може се досегнути. Царство је Његово царство свих векова, и влада Његова на сва кољена. У Његовој су руци дубине земаљске и висине горске Његове су: Његово је море и Он га је створио, и сукошу руке су Његове начиниле.* (Пс. 94, 3; Пс. 144, 3—13; Пс. 94, 4—5) Представљајући у уму свом такову величину Божју, ко заиста не ће хвалити Господа и ускликнути Му: *Боже! Ко ти се може упоредити? Јер си Ти, Госпode, висок*

над свом земљом и надвисујеш све богове. Пс. 82, 1; 96, 9).

Бог је наш свемогућ. Он је једном речи створио свет, и све створено одржава. „Све твари од Њега чекају себи пићу, и Он им даје пићу на време. Но ако у гњеву одврати Своје лице, све се жалости; погледа на земљу — и она се тресе, дотакне се гора и оне се диме. Све твари само Његовим духом и живе. Ако им узме дух Свој, одмах гину и у прах свој повраћају се; а ако за тим опет пошље дух свој, оне постају, и лице земље понавља се, добија са свим други — нови вид“. Слушајући таква чудеса Божјег свемогућства, ко, заиста не ће славити Господа и не ће Му ускликнути; *нема међу боговима такога какав си Ти, Госпode, и нема дела таквих каква су Твоја. Силан си Госпode, Ти си Бог, који си чинио чудеса* (Пс. 85, 8; 88, 9; 76, 15).

Бог је наш бесконачно благ. Он од самог почетка света не престаје *чинити нам добра, дајући с неба дажд и године родне, пуњећи срца наша јелом и весељем* (Дел. ап. 14, 17); та добротинства Божја простиру се на све људе, верне и неверне, добре и зле, хришћане и незнабожце. Но ми хришћани много више од незнабожца знамо, да „Господ, из љубави према роду човечјем, Сина Свога Јединороднога не поштеди; него Га, за све нас предаде на смрт, да ни један, који Га верује не погине, него да има живот вечни“ (Јов. 3 16.; Рим. 8, 32). То велико дело Божје, — јесте врхунац славе Божје. По овоме баш Сам Исус Христос, свршавајући на земљи Своју службу ради нашега спасења, ускликнуо је: *сад се прослави Син Човечји, и Бог се прослави у Њему* (Јов. 13, 31). Осећајући сву ту величину Божјих добротинстава према нама, ко заиста не ће хвалити Господа и не ће Му ускликнути: *Достојан си, Госпode, да примиш славу и част и силу, јер си ти саздао и обновио све, и кроз Тебе живимо и мичемо се и јесмо* (Апок. 4, 10—11, Дел. ап. 17, 28).

Тако, браћо, славити Господа и хвалити Га, — јесте неопходна наша обвезаност. Ко се моли Богу, и у молитви не слави Господа и не хвали Га, тај, значи не појми или не ће да појми величину Божјих савршенстава и величину Божјих добротинстава према нама, дакле грешни; — ко се моли Богу, и у молитви само моли Господа да му дарује овога ил' онога

блага, тај, значи, брине се само о себи, а о слави Божјој мало мисли, дакле такођер греши. Дакле, браћо моја мила, у молити са прошењима свагда смо дужни сједињивати захваљивања (Филиб, 4, 6,) и славословља: *іакв Твоє єсть Царство, и сила и слава во вѣки. Аминь.*

Друго, Исуе Христос прошењима молитве Господње додао је још славословље за то, да нас, напоменувши нам о влади Божјој над свима, о Његовој свемоћној сили, и да добро чинимо — саставља Његову славу, тим самим утеши и утврди у нади, да ће нам дати оно, што молимо.

Заиста, хоће ли нас Господ одбити у нашој молби? Или у Њега нема онога, што ми молимо? Напротив, Он је Цар неба; дакле може нам даровати све, што је на небу; у *Његовој су руци дубине земаљске и висине горске Његове су* (Пс. 94, 4); дакле Он нам може даровати оно, што је на земљи; од Њега дршћу бездне паклене; дакле Он нам може даровати власт над самим духовима нечистим. Или Господ није силан да нам дарује оно, што ми молимо? -- Најмање. Онај, који је на ничем уздигнуо земљу једном само Својом речи, и тако исто на ничем обесио ту безмерну тежину, зар није у стању испунити какву нашу молбу? Напротив, *Богу је све могуће* (Мат. 19. 26). Он може *свезати и јакога* (Мат. 12, 29.) нашега противника, то јест ђавола, и избавити нас од његове мреже. Или пак најпосле, може бити Господ не ће за што да испуни наше добро прошење? Напротив, Бог ништа тако не жели, као да нам добро чини. *Тако био Ја жив говори Господ, није ми мило да умре безбожник, него да се врати безбожник са свога пиша и буде жив* (Језик. 33, 11). У добротинству нашем, Господ шта више поставља Своју славу. Ето зашто Господ не престаје добро нам чинити, не пазећи шта више на то, што су му многи незахвални.

Дакле, браћо, славословље или прослава, додато прошењима молитве Господње, веома нас много теши и утврђује у нади, да ће нам дати оно, што молимо од Господа. Јер је Твоје Царство, и моћ и слава на векове, *аминь.*

Реч — *аминь* — значи: заиста, или: нека буде. Она се односи како славославу,

тако и прошењима молитве Господње, и у одношају ка прошењима има оваково значење: *„заиста је то, Оче наш Небески, да је царство Твоје безгранично, да Ти владаш над свом васељеном; дакле у Тебе све то има, што ми молимо; заиста је то, да Ти имаш свемоћну силу, дакле можеш испунити свако наше прошење, само ако би било сагласно са Твојом савршеном светостоју; заиста је то, да нас Ти љубиш, и да се бринеш о нама; и тако нека буде нама, Госпode о нашим прошењима: аминь.“*

Срвшисмо, браћо мила, по Божјој милости, тумачење молитве Господње. Па поновимо сада у кратко молитву Господњу онако како смо је протумачили. „Оче наш Небески! Учини, да се открива светост Твоја у нашем животу, у нашим мислима, речима и делима, да се тиме име Твоје слави како међу нама, тако кроз нас и међу другима; даруј нам поштено поживети на овоме свету, да се за овај свети живот можемо наслађавати како овде на земљи са миром и радошћу у Духу Светом, тако и у будућем животу да примимо царство Небеско; помози нам да се ослободимо од своје зле воље, и научи нас у свачему покоравати се Твојој свеблагој вољи, као што се покорављају њој Анђели Твоји на небесима; даруј нам хлеба и свега, што је потребно за живот на један данашњи дан; а највише — не лиши нашу душу њене духовне хране: храни је Твојом животворном Речи, и живим Телом и крвљу Христовом; у случају наших сагрешења подигни нас од њих, и опрости нам наше грехе, као што и ми опраштамо онима, који нас вређају; не допусти да дођемо до искушења, особито да паднемо у време искушења; сачувај нас од свакога греха, а највише од самога ђавола, као оца лажи и свакога греха; најпосле, колико је то потребно за нас, — сачувај нас и од свију временитих несрећа. Верујемо, да нам све то Ти даровати можеш, Оче наш Небески; јер Царство је Твоје безгранично; моћ је Твоја недостижна; слава бескрајна; милост је Твоја према нама неиспитана: заиста је тако; право је; — па нека нам буде по нашим прошењима. Аминь.“

У Митровици 1895.

О дужностима парохијалног свештенства.

Превео с руско славенскога П. Рафаиловић, свештеник.

(Свршетак).

61.

По кроткѣ (ἐπιεική, од гл. ἐπιεικω=попуштати.) Споменуте мане: гњев, свађање, препирање или правдање и туча може савладати истинита кротост, која се од оданости и страха Господњег рађа и која се не развија, спољашњим понижењем тјелесним, него унутрашњим смиренним о себи мишљењем. Друга кротост лицемјерна је, притворена, која се с времена на време ради славе истиче. Овака кротост неугодна је Богу, о чему погледај књижицу о „Блаженствима“. Апостол у њој за презвитера тражи јеванђелску кротост, које су плодови: не љутити се, кад би био какав узрок љутњи; не упуштати се у препирку и правдање и тучу, него се тога клоунити; досаду за досадом не правити, него поступати као што о Христу ап. Петар говори: **Оукорѣши благословљемъ, гониши терпимъ, хълиши оутѣшаемса** (I Кор. IV. 12, 13.) Буде ли оговарања и приговора од стране парохијана или од стране браће и то неосновано, тад у таком случају не смије се мучати, да се мучањем клевете не би потврдиле, те тим неку сумњу навеле, него треба правичност своју без љутње и свађе показати, да опрости опадачима и ако до суда дође, онда и тамо по законима истинито, без икаквог прећеривања, да тражи, што је његово, или да се стара правичност своју доказати, а ово се правој кротости не противи. Примером у том погледу свакоме свештенику нека послужи обрана ап. Павла. (Дј. ап. XXIV. 10—21; XXV. 8, 10, 11 и XXIII. 2—30).

62.

Не мишеломцѣ, не скверностажатељнѣ, не завистникѣ, не среброљубѣ. Сви ови пороци међу собом су сродни. Среброљубље, по апостолу коријен је свију зала. Тако каматарство и завист рађају се од среброљубља. Колико је тешки grijех среброљубље и колико су страшне последице истог, види се отуда, што га апостол назива основом свих зала, а на једном мјесту идолослужењем: **Оумертвите оубо оуды вашѣ, таже на земли, блѣдъ, нечистотѣ, стрѣсть, похотъ злѣю и лихонманіе, еже естъ идолослаженіе** (Ефлос. III. 5.)

Да би пак свештеници били чисти од таквих порока, тражи се од њих чисто срце, а не лукаво, срце ап. Павла, а не Јудино (Дј. ап. XX. 33; Јов. XII. 16; XIII. 2 и 27.), а к томе увијек да пред очима имају апостолске ријечи: **Ты же, человекъ Божій, сиухъ (сребролюбїа, скверностажанїа, зависти) вѣган: Гони же правдѣ, благочестїе, вѣрѣ, любовь, терпѣніе. кротость: Подвизанса добримъ подвигомъ вѣры, емлїса за вѣчнѣю жизнь, вѣ нюже и званъ былъ еси,** (I. Тит. VI. II. 12, ; I. Пет. V. 2; I. Сол. II., 5). Тако исто и црква Христова својим апостолским и саборским правилима, не само свргнућем с чина, него и одлучењем и анатомом пријети онима, који на неправедни начин иметак стичу¹⁾.

¹⁾ Равни су видови неправедног стицања иметка, који су духовном чину непристојни; од тих навешћемо само неке:

а.) Каматарство, када свештеник велику камату од дужника ућерива. Ово ап. правило свргнућем забрањује. Ап. пр. 44: „Епископ, или презвитер, или дјакон, који истражује камате од дужника или нека престане, или нека буде свргнут“ (Срав. I. вас. саб. 17. пр. и VI. вас. саб. 10. пр.)

б.) Крчмљење. Овај порок забрањује VI. вас. саб. пр. 9: „Не мора никакав клирик да држи крчму. А који то учини, или нека престане, или нека се свргне“.

в.) бавити се свјетовним пословима, као трговањем: **никтоже бо воинъ бываѣ шѣлзѣтса ксплѣши житєнскимѣ, да воводѣ оуденѣ вѣдетъ** (II. Тит. П. 4.) Ап. пр. 6: „Епископ или презвитер, или ђакон нека не узимље на себе свјетовних послова: иначе нека се свргне“.

г.) Симонија. Озу сам Господ забрањује: **Тѣне** говори, **прїдстѣ: тѣне дадите** (Мат. X., 8.). VI. вас. сабора 23. пр.: „Нека никакав епископ, или презвитер, или ђакон, када даје пречисто причешће, не истражује од онога, кога причешћује за таково давање новаца, истражује ли нека буде свргнут, као ревнитељ Симонове заблуде и опачине“.

Примједба. Сви горе споменути пороци већином су се угњијездили међу оним свештенством у данашње вријеме, који од државе немају никакве, или ако имају са свијем мало, новчане припомоћи. На такве их пороке наводи нужда само одржања.

Ако свештенство, као држава у држави, има поред осталих и тај задатак, да побуђује лојалност код народа насипрам владајућој лози и промјенљивим политичким струјама у држави и послушност к државним постојећим законима и новијим наредбама, то тад свештенство не само знаменити је фактор у држави, него му је подијељена и велика и важна улога у одржавању реда и мира државног, с једном ријечју држави је од велике услуге.

Знаменита и важна услуга захтијева и обилну и достојну награду, а најдостојнија награда морала би од државе удијељена бити свештенству, као ослону њезину, а не које каквим писарчијима и преписивачима.

Добро би и корисно по цркву било, кад бише епархијални престојници посредовали заједнички на надлежне

63.

Свои домъ добръ правѣщъ, чада имѣщъ въ послѣшани со всакою чистотою. — Спомени се, свештениче, Илија старозавѣтног првосвештеника, којѣга је Бог проклео ради безакоња неваљалих му синова (I. Цар. IV. 18.), те добро пази, да и ти не потпанеш истој, ако не и жешћој, казни, којој и он, било ради дома твога, или дома Божјег, т. ј. ради парохијана теби повјерених, које си дужан на пут спасења приводити.

Како треба управљати Домом Божјим онемо, који је ступио у свештенички, или који хоће да ступи Апостол казује: треба да се покаже да знаде домом својим господрити²⁾. **И**ще кто, говори своегѡ домѣ не оумѣтѣ правити, какѡ ѡ церкви Божіеи прилѣжати возможеѣ; (I. Тимот. 3, 5.)³⁾ Одавде се види, да је свештеник дужан старати се, како о дому своме, тако и о спасењу парохијана својих по ријечима: **Разѣмнѣ разѣмнѣван дѣшы стада твоегѡ, и да приставиши сердце твоє кѣ твоимѣ стадамѣ** (Претч. 27, 23).

64.

Не новокрещеннѣ, да не разгордѣвса кѣ сѣдѣ впадетѣ и кѣ сѣтѣ дѣволоу. Дужност је сваког епископа, да пази, да неби новокрш-

државне високе власти и испословали једну сталну, довољену за издржавање државну награду, те тим задовољила жељу свега свештенства. То би било једино средство одстраења симоније, каматарства, крчмљења и многих других владајућих заблуда. Ишчезло би и шпијунство и издајство.

Не изради ли се, споменути ће пороци тако зацарствовати, да ће се касније у таман настојати, да се угуше. За сад лаганије с наредбама и окружницама!

²⁾ Под управљањем кућом разумије се, да свештеник учи вјери и светом животу своје домаће, да би жена, по апостолској заповиједи, била чиста, бистра, не клеветница, не смутница; права домаћица (I. Тимоч. 3, II.) Дјеца тако ђер добра, не одана блуду и нечистоћи и послушна (Тит. 1, 6.), свештеником не може бити нико, док не приводе у православље домаће своје, говори IV. вас. сабор. пр. 14.; 36 прав. Карт. сабор: „Епископе и презвитере и ђаконе не треба постављати све дотле, док све своје домаће не учине православним хришћанима“. Ап. пр. 18: „Који је узео удовицу, или пуштеницу, или блудницу, или ропкињу, или глумицу, не може бити ни епископ, ни презвтер, ни ђакон, ни то у опће у имену свештенчком“, 35. пр. Карт. стбора: „Епископи и клирици нека не допуштају својој дјечи, да, отпустивши их испод своје власти, самоправни буду, ако немају потпуног поуздања у њихово владање и у њихове године; да посліје њихови гријеси не паду на њих саме“.

³⁾ Златоуст каже: „Ко дјеца својој није могао бити учитељ, како може учити друге? Ако оне, које од младости при себи има и учи, и над њима је по закону и природи владао, није могао на добро упутити, како другима може бити од користи?“

теног као и неизученог у догматима вјере за свештеника рукоположио; с тога се овдје више о овоме и не говори, него се прелази на гордост, коју је апостол истакао као ману свештеникову, захтијевајући од њега смиреност; с тога он и пише Титу: „не сѣтѣ оугождающѣ“ (1, 7.); јер је самоугодност, или самољубље прави основ гордости и надутости⁴⁾.

65.

Подобаєтѣ же ємѣ (прескѣтерѣ) и свидѣтельство добро имѣти ѡт внѣшнихѣ, да не кѣ поношеніе впадетѣ, а кѣ сѣтѣ непризнаннѣ. — Извањски, то су иновјерци и сви други, који у Христа нијесу вјеровали, међу којима се првобитна апостолска црква, као крин поред трња, налазила. Дакле свештеник мора бити такав, да га и сами иновјерци хвале и узносе ради његових добрих дјела и врлина. Ако има добро свједочанство и поштовање од иновјерних или обратно; то још више од својих православних, а особито од својих парохијана, који су изближе упознати са његовим понашањем и његовим врлинама⁵⁾.

66.

Неће бити сувишно напоменути још и то, да свештеник не смије бити дволичан, што Апостол од ђаконѣ захтијева у истој 3. глави, стр. 8; а то исто захтијева се и од презвитера.

Под дволичношћу разумијева се, кад ко не само лаже и обмањива, него кад ко и клевета и оговара кога, па то оговарање и праведно било. Као добар примјер служе они лажљиви људи, који живећи истодобно порочно, измишљају чуда, те их као Божје знакове народу приказиваху, и такво сујевјерје, слично врачању, по народу шираху. Заиста оваким бесвјестним заводитељима приличне оне ријечи Божје: **горе прорицающимѣ ѡт сердца своегѡ, ходошчимѣ кѣ слѣдѣ дѣха своегѡ, а ѡтнюдѣ не видѣши ѡмѣ. Не ложное ли видѣніе видѣсте, и волхваніа светнаѣ рекосте; и глаголетѣ, рече Господѣ. Изѣ же не рекохѣ. Сегѡ ради рцы: сѣдѣ глаго-**

⁴⁾ Да неби свештеник овој страсти подлегао, треба да увијек на уму има да је свештеник, служитељ Христа кротког и смиреног (Мат. 12, 19), пријемник апостола, који су гоњени и зостављани благосиљали. С тога свештеник не смије властелински са својим парохијанима поступати: јер му је то самим Исусом Христом, као архијерејем забрњено (Лук. 21, 24, 25, 26 и даље) и апостолима (I. Пет. 5, 2; II. Кор. 1, 24.).

⁵⁾ Златоуст на гл. 20 Дјел. ап. нар. учи 44: Онај је учитељ добродјетелан, кад ученике своје поучава њему својственим добрим делима.

летъ Ядвнѣи Господь: понеже словеса ваша лжива и волхования ваша сѣтна, тогѡ ради се азъ на вы, глаголемъ Ядвнѣи Господь. И прострѡ рѣкъ Мою на пророки видѣщыя лжѡ и провѣщавающыя сѣтна (Ез. гл. 13, 7, 8, 9.).

67.

Напомињу се остале добродјетели, које су својствене свештеницима.

Осим споменутих добродјетелих, траже се и многе друге, сходно заповиједима Господњим, које су или свештеничком звању, или животу својствене: вѣдите мудри, рекао је Христос, такѡ змиа, и цѣли такѡ голѡвѣ (Мат. 10, 16.); Ксплю дѣдите дондеже приидѡ (Лук. 19, 13); Бѣ терпѣнѣи вашимъ стажите дѡшы ваша (Лук. 21, 19.); Вѣдите во мнѣ и азъ во васъ. Икоже розга не можетъ плода сотворити ѡ себѣ, аще не вѣдетъ на лозѣ: такѡ и вы, аще во мнѣ не превѣдете (Јов. 15, 4.); азъ избрахъ васъ и положихъ, да вы идете и плодъ принесете (Јов. XV. 16.). Све ове заповиједи морају свештеници испуњавати, како би шледујући Христу, с њим се сјединили, те у одношају ка другима били разумни, скромни и опрезни, а у вршењу дужности звања свога ревности, праведни и задовољни; у невољама пак трпељиви, великодушни и храбри.

68.

Апостол је рекао: быхъ Исдеи такѡ Исдеи, да Исдеи приобращѡ. Быхъ немощнымъ такѡ немощенъ, да немощнымъ приобращѡ: всѣмъ быхъ вса да всакѡ нѣкѣа спасѡ. И такѡ текѡ, не такѡ безвѣстнѡ: такѡ подвижаюса, не такѡ воздѡхъ вѣи, но оумерщвлѡ тѣло мое и т. д. Услијед ових својих изјава, како о искусности пастирског живота и непорочног опћења са свима, тако и о својим трудовима, и подвизима, служи образцом и примјером свима свештеницима. Али бринећи се о другима с таким подвизима и трудовима, он ипак говори о себи: вратѣ, азъ себе не оумышляю достигша: едино же заднѡ оубѡ забываа, въ преднѡ же простираасѡ⁶⁾. Го оусердѣемъ гоню къ почести вышнагѡ званѣа Божѣа ѡ Христѣ Исѣсѣ. На овај начин сваки пастир спрам

⁶⁾ Златоуст у XII. бесједи на Филип.: „Ништа тако не уништава исправљања наша, као помисао на почињена добра. Два се зла рађају: постајемо лијени и горди. Ради тога ап. Павле опазивши каква је природа наша, предлага нам, смирено мудрост овим речима: Братѣ, азъ себе итд.

споменутих врлина односећи се, не смије до себе много држати и о себи много мислити, него сва своја исправљања предајући забраву, мора се већих трудова и подвига, као прави војник И. Христа, лаћати ка свему овоме Апостол побуђује ријечима: такѡ пецыте да постигнете, и смотраи тѡ такѡ ходѡщыа, такоже имате образъ насъ (I. Кор. IX. 20—27; Филип. III. 13.—17.).

69.

Да би свештеник, по пророковим ријечима, био чист и добродјетелима не само споменутих него и свима другима, које свештенство треба, био украшен, Апостол га поучав ријечима: Стѡ пишѡ тебѣ, да оувѣси какѡ подоваетъ въ домѡ Божѣи жити, такоже естѡ церковь Бога жива (I. Тит. III. 14.) То је исто као да је рекао: Тимотије, пази да и онај који послѣ тебе буде свештеником у дому Бога живог, има учити свештенодјејствовати и за вас свијех Бога молити, јер другоме човјеку не приличи, него такому, каквога ти ја описах. Главни узрок овим ријечима преставља се у 16. стиху исте главе: Богъ, говори явисѡ во плоти, а то естѡ велиа благочестѣа таина; та наказѡетъ всѣхъ насъ, да ѡтвергшесѡ нечестѣа и мирскихъ похотѣи, цѣломудреннѡ и праведнѡ и благочестно поживемъ въ нынѣшнемъ вѣцы (Тит. II. 12.)⁷⁾.

70.

Завршићемо овај дио с двјема главним врлинама т. ј. вјерношћу и мудрошћу, којима сам И. Христос савршене свештенике своје кити и од истих те двѣ добродјетели захтијева. Кто естѡ, вели, вѣрныи стронитель и моудрыи, егоже поставитѡ Господь надъ челоуку свою, даати во время жити мѣри (Лук. XII. 42; Мат. XXIV. 45).

Та се вјерност и мудрост састоји једино у томе, како се од Јеванђелија преставља, да неби тај стронитель домѡ Божѣа, мимолазећи дужности звања свога, сам јео и шио, него и слугама Господњим, над којима је постављен, у сходно врѣеме раздавао пиће сад учењем, сад тајнодјејствовањем, сад молитвама Богу: те не искалъ бы своихъ, но такоже Христа Исѣса (Филип. II. 21.) Така мудрост и вјерност на тај начин

⁷⁾ Под ријечима: цѣломудреннѡ, праведнѡ и благочестно Апостол разумијева све хрићанске дужности, како наспрам Богу, тако и наспрам ближњему и самом себи.

улазе у састав дужности свештеничких, јер при њима очуване могу бити све добродјетели, а самог свештеника у његовом пастиреком раду могу учињети непријекорним радеником. — С тога и ап. Павле, описујући апостола и пријемника апостолског: епископа и презвитера, захтијева од њих мудре вјерности, говорећи: **Я еже проче ищетъ са въ строителехъ, да вѣрнѣ кто вбращетса** (1. Кор. IV. 1. 2.) На против без вјерности и мудрости што су добродјетели?

— Ништа друго до ли маска. Шта је строитељ? Гроб оклачани који је с двора обијељен и украшен, а изнутра лицемјеран и невјеран. Шта таког строитеља очекује? — Христос говори: **Придетъ Гдѣ рака тогѡ въ день въ онѣже не вѣстѣ, и въ часѣ, въ онѣже не вѣстѣ и протшетъ егѡ полма**. Страшне и жестоке казне! и частъ его с невѣрними положитъ: **тѣ вѣдетъ плачъ и скрежетъ зѣвѡмѣ** (Мат. XXIV. 50. 51.).

Англиканска црква.

Свештенство.

(Сршетак.)

III.

Инглеска села имају особит облик: ту не живе само земљодјелци, већ има их и из других класа друштва. Инглески аристократа није увијек у граду, и ако врши какву државну, политичку службу; шта више он је вазда у селу, а у граду иде, кад га дужност тамо позива. С тога су у сваком инглеском селу уз биједне сеоске кућице богате палаче трговачке и замци аристократски. Ту је у близини, обично на најузвишенијем мјесту до цркве, свештеничка кућа, која је скоро увијек окружена вртом и ограђена. Већином су те куће на 2 ката, веома чисте, а често и раскошне. У њој је не само стан све породице пасторове, но у њој има и соба за дочекивање путника. Једна врата воде из куће у врт, за којим је црквена ливада, гдје пасу свештеникове овце.

Свештеник кућу добија од пређашњега свештеника који је ту био, по томе она није његова; с тога су те куће врло уредне. Онај који дође иза пређашњега има право, да од њега или његових наслѣдника тражи суму, којом се може оправити кућа, што је његова дужност била да учини. Свако, ко хоће да ступи у црквену службу, изучи курс у којем било инглеском универзитету, у коме се особито пази на класичне науке. Тако васпитање свештенику много користи. Нико не нагони младића, да прими духовну службу; он је избира сасвим по својој вољи.

Ко жели да буде свештеник, јави се епископу; овај од њега тражи свједоштво, да је слушао класичне науке и да је свршио богословски курс. По што је о томе епископа увјерио, иде ректору

или викару, који га прими за свог помоћника. Док је помоћник, за прве 2 године не смије служити литургије; но по што се по ново о њему увјере и ректор то потврди, епископ га постави за помоћника свештенику, којег ће послје замијенити. За 2 године, док је код свештеника помоћник, посјећује болесне и убоге, проповиједа у цркви и тако се приправља за дужност, која га чека. Ако и послје тога узжели, да буде свештеник, из нова се јави епископу а пред рукополагањем опет поднесе свједоштво. Па тек кад се и то сврши и прими свештенички чин, може да служи у цркви као прави свештеник.

Инглеско свештенство није никакав посебни сталеж. Млади се свештеници држе за људе, који су добили најбоље универзитетско образовање: множина доказа, које морају дати, тешка служба, као и то, што није лако постати свештеником, слободан избор службе, најпослје родбинске везе често с најчувенијим аристократским породицама — даје им право, да се нађу у најбољем и најодличнијем друштву. Осим тога они привлаче и својим говорничким даром, вјерском ревношћу и радом за народ и његово образовање. Због тога свештенство у Инглеској има велики утјецај и јако је уважено. Живот се инглеског свештенства ни мало не разликује од живота свјетовњачког. По што им је брак допуштен, воде љубав, играју, а често се жене и с богатима и чувенима. Тако често велики дио богатства виших кругова дође у свештеничке руке.

У Инглеској је на гласу лов на лисице. У томе лову нађе се доста и свештеника, одјевених са свим ловачки и с оружјем. А чим

да би требало служити, обуче на ловачко одијело свештеничко и проповиједа. Осим тога по разним парковима могу се видјети свештеници, гдје забављају госпође.

Због свога, са свим свјетовног, живота, често свештеници дођу у сукоб са судом. Но по што су свештеници врло образовани и великог угледа, ријетко се кад догоди, да свештеника позову на суд, што се није оженио или за преступе, које је починио у пјанству.

Приход инглеског свештенства сачињава десетина, плата за црквене потребе, плата за мјеста у цркви и збору, која се даје послје ускреса. Ти су приходи врло различити у разним црквама. Има их, који износе на годину до 7 000 фуната штерлинга (око 70.000 фор.), има их с 4.000, с 3.000, а има их опет, који не износе више од 50 фуната (500 фор.). Но највећи је доходак „десетина“, т. ј. десети дио доходака што се узимају за земљу. Прије су је давали у натури, (т. ј. у жити, сијену, смоку), а сад се даје у новцу. Ускршњи је доходак у овоме: сваке године о ускресу иде клисара од куће до куће богатијим људима с књижицом свештениковом, у коју свако уписује што може, да се издржава свештеник. Што врши црквене потребе, не добија свештеник много: за крштење не добива ништа; исто тако они, који се причешћују у цркви, не морају дати ништа ни цркви ни свештенику. Инглези и у цркви хоће да буду као код своје куће, с тога многе породице плаћају за мјесто у цркви на годину по 10 до 12 фуната штерлинга. Тиме често истисну из цркве сиромаше, с тога се при прављењу нових цркава обично одреде 100 мјеста за сиромаше, за која ништа не плаћају. И ти новци иду свештенику.

Свештеник ријетко што уштеди, јер Инглези обично живе добро; осим тога мора да помаже невољнике у својој парохији, а особито пуно троши на кућу: жена и дјеца му морају се вазда лијепо одијевати и држати се као у племићким породицама. Свештеник носи бијели прслук и хаљине од танког сукна, да се може познати „црквени човјек“.

По инглеском закону, свештеник не смије трговати, но смије дати земљу под закуп. Неки примају у кућу ученике те их уче и тиме нешто заслуже. Многи се свештеници баве књижевношћу. Сваки свештеник, који није сиромаш (а таквих је мало), гледа да му син сврши

универзитет. Многи се баве старим језицима, а у томе им помажу њихове шћери.

Сваки свештеник зна, да ваља да буде свима примјер, како у породици тако и у друштву у опће, с тога гледа да живи тако, како би могао бити примјер свакоме. Кућа му мора бити особито чиста и уредна, јер се вјерске дужности, веле Инглези, почимљу с породицом.

Свештеник мора бити ожењен. Вријеме му је тачно распоређено: У 8 сати из јутра звони звонце на ручак. Прије но што сједну за сто, свештеник чита на кољенима молитву, при којој мора бити сва породица и све слуге. Цијело прије подне или је у својој писарници, или посјећују боне. С округлим шеширом на глави, са штапом у руци ступа полагаано. Ко га год еретне, све му се поклања, са сваким се с неколико ријечи разговори. Он зна стање сваког члана своје пастве, њихове узајамне одношаје, погрјешке, тугу и жалост. Кад еретне једну жену, пита је, за што јој син није дошао у школу за толико и толико, другу свјетује, како ће ублажити болест старој мајци. Тако гаштују и у вишим круговима друштва. На пр. еретне се с младом дјевојком, богато одјевоном, која је пуно наслиједила. Свештеник је поздрави и пита је, што ради. Поведе говор о којој сиромашној школи, те дјевојку непримјетно упозори на њену судбу, моли је да се сјети сироте дјеце. Чим је дјевојка наустила, да то и сама жели, ето ти свештеника послје пола часа с књижицом у руци, да запише дан и сат, кад може посети-тити школу.

У сат послје подне ручак је, при коме све бива као и при ручку. У 11 сати иде све спавати, по што је најприје свештеник прочитао пред свима вечерњу молитву. Свештеник много ради, да се зближе богатији и сиромашнији.

И жена свештеникова много утиче на друге. Она обично држи школу за сиротну дјецу, у којој предаје, шаље вино и храну немоћнима, учи дјевојчице ручном и кухињском раду. Често замјењује и слушкињу, да би дала примјер ученицама, да све у кући раде; гледа да се добро удају, добру службу добију и т. д. За тим узима опет нове дјевојке. Дјевојке се владају поштено и уредне су, а само таке и прима попадају.

Недјељом и празником свештеник поучава народ. Ако је кишовито, па нема доста свијета, свештеник пита оне, који су дошли, за што и

други нијесу дошли из њихове куће, за тим последије службе, иде од куће до куће и пита их због чега данас нијесу дошли у цркву. Бјеше неки племић, који није никада долазио у цркву. Једном свештеник нареди да се цио сакупљени свијет моли за њега. „За што?“ упита племић, а свештеник одговори: „За то, што се ви никада не молите за себе, па вам се може догодити каква било несрећа.“

Инглески се свештеници особито брину и да установе разна друштва по селима. Особито се та друштва подижу у корист невољника. Чланова има: почасних и правих. Први, обично богаташи, дадну неку суму друштву, а добит од тих новаца троши се у потребе друштвене, а прави чланови дају сваке недјеље по неколико крајцара. Та се друштва зову: „друштво каменог угља“, „друштво за хаљине“, „друштво за

болесне“, „друштво за обућу“ итд. Та друштва имају разне циљеве. Друштва продају сељанима све, што им треба, али јефтиније него што се може купити у дућану. Тако добију за мање пара, али бољи камени угаљ, одјећу и обућу. Друштва привикавају сељаке на ред и економију. Влада се у та друштва ништа не мијеша. Свештеник има највише заслуге за тако друштво, јер зна потребе својих парохијана, па их савјетује, да подигну тако друштво, па чим увиди, да пристају, одмах то јави и богатијим и племићким круговима, да друштво потпомогну.

У опће свештеници много пазе, да буду прави свештеници. Колико их поштују, види се из тога, што има у Британији и Уелсу више од 1000 свештеника, који су уједно и свјетски суди.

По Е. Н. Водовозовој
(с руског) С. Д., б.

С П И С А К

неких свештених лица у Дабро-босанској епархији, монашеског чина.

Приредио и средио: П. С. И.

II.

Калуђери манастира Моштанице.

Глигорије, игуман; како наш научењак и проналазац историјских истина г. И. Руварац, вели, у П. Чупићевој Годишњици, Глигорије био је у манастиру Моштаница 1579. г. Серафим, игуман, по записима био је 1607. год. Гаврил, јеромонах, 1635. год.

Бенадије Шувак, јеромонах, родом из неког села у околици Бос. Дубице. Био је мирски свештеник, па кад је обудовио покалуђери се. Имао је сина Стојана. Пребјегне у Србију, и настани се у маст. Благовјештењу. За вријеме Хаци-Проданове буне, хтиједну га Турци посјећи но он се са сином потурчи, Бенадије добије име Мула-Салија, а син му Стојан Реџеп. Год. 1815. пребјегну обојица у Земун. Шувак изповиједи се митрополиту Стратимировићу, како је за невољу потурчио се, и тако живот спасио себи и сину. Митрополит помаже га св. миром, и повлади му, да може све обреде вршити, осим св. литургије.

Бенадије и син му Стојан умрли су 1818. год. у Новој Градишници у Славонији.

Авакум Ђакон, рођен у близини манастира Моштанице око 1794. год. Имао је стару само-

храну матер. Авакум је био при споменутом Бенадији, и иста га је судба гонила као и реченог јеромонаха Шувака, ама Авакум не хтједе вјером преврнути, ма да је јадна мајка наговарала га, да само како гођ живот спаси. Авакум је био виђен и наочит.

Кад му је мати говорила да се потурчи, Авакум јој је овако одговорио:

„Мајко моја! на мл'јеку ти хвала!
„Ал' не хвала на науци такој!
„Брзо ћеш се обрадоват' сину,
„Док пред Божје изидемо лице;
„Смрт избавља од свакијех бједа;
„Цв'јет прољетни тек за зимом иде.
„Благо томе ко раније умре;
„Па што коме Бог и вјера дадне;
„А још има браће на свијету“....

Узор духовник-млађани Авакум Ђакон мученички испустио је своју племениту душу 1814. год. у Србији.

Венијамин Влађић, архимандрит. Родом је из села Градине, у околици Бос. Дубице; умро је у аустријској Дубици 1. априла 1811. год. Серафим Милутиновић, игуман; Јово Адамовић јеромонах. Не знам ништа више о овој двојици калуђера.

Бурађ, у калуђерству Герасим Гојић, игуман. Герасим је родом из села Свињухе-у близини Босан. Новог. Њих три брата прото-синђел Гаврил и јеромонах Стојан учили су у Пакрацу. Врло су добро били уредили манастир Моштаницу. Врли старина Аћим Карановић, отац јереја Михајла Карановића, приповиједао ми је, да је из породице Гојића из села Свињухе било, што он зна, око 45 свештеника.

Прокопије, јеромонах, рукоположен је 3. септембра 1854. год. од епископа Србина Босанца Антима у Тешњу.

Григорије Цвијић, игуман; Бурађ Трмошљанин, јеромонах; Агапије Вујасиновић, игуман; Герасим Лукач, сва четири су Босанци, али не знам, отклен су, нити знам шта више из живота њихова.

Јефтинијан, јеромонах, Никодим Јајчанин, јеромонах. Не могах разабрати што гођ о овој двојици.

Гаврил Качавенда, јеромонах. Гаврил је родом из Јеловца у околини Приједора. Био је мирски свештеник у Сарајеву и Приједору. За свештеника произвео га је Венијамин (1816—1835), а за јеромонаха рукоположио је Ђорђу Амвросије (1835—1841.) давши му име у калуђерству Гаврил. Јеромонах Гаврил био је код Моштанице 4 године и туј је умро, но не знам које године.

Никифор Мајкић, јеромонах. Родом из села Мајкића — Јапре у котару Санског-Моста.

Кирил Аџић, архимандрит, рођен је 4. октобра 1848. год. у Турјаку код Бос. Градишке. Произведен за јерођакона и јеромонаха 3. и 4. децембра 1872. од митрополита Паисије (1871.—1873.) у Сарајеву. За архимандрта произвео га је митрополит Сава Косановић (1881.—1885.) у манастиру Моштаница 15. августа 1883. год. Кирил је умро 1894. год. 9. априла у манасти. Папраћи-протопопијат власенички.

Ђорђо, у калуђерству Герман Јовановић, јеромонах. Србин је Сријемац, рођен у селу Нештину код Ирига 25. априла 1863. године. Након шесто-мјесечног искушења у манастиру Гомионици, произведен је за јерођакона и јеромонаха у Сарајеву 21. и 22. априла 1891. год. од Њ. В. г. Ђорђе Николајевића. Герман је кратко вријеме калуђер био. Умро је у свом родном мјесту 27. сеп. 1892. год. Покојник ми се је тужио баш у болести мјесеца августа, пред своју смрт, како му је увијек жао, е је највише

пропао у Гомионици од студени, додавши ми: „Брате, ејећаш ли се, како смо оно заједно цијепали јошић, и Богом братили момке да нам дрва донесу. Ти се некако опрости оне собурине и пријеђе у свој стан у школу, али ја баш овдје пропадох!“ ...

Герман је био врло начитан, вриједан и добар приповиједач. Живот му је био доста буран, но као калуђер, лијепе је мисли имао, ал неумитива смрт све помете.

Ш.

Калуђери манастира Рмања.

Теофил Боровина, игуман. Преминуо је у септембру 1780. год. у манастиру Рмању.

Никодим Милеуснић, јеромонах, рукоположен 1771. год. од неког епископа Ананија.

Нил Бубаловић, игуман, Василије Цернобрња, игуман, рукоположен 1773. год. од епископа Буквића, умро је 1811. год. у Србу у Лици. Оба су ова калуђера потписана на писму управљена владика горњо-карловачком Петру Петровићу (1774.—1784.), а писана 20. децембра 1780. год. На споменутом писму, кога је врли историк, преч. госп. прота Дим. Руварац објелоданио у „Источ.“ свеска 1. и 2. од 1891. год. стоји Бубаловић, као игуман, а Цернобрња јеромонах; у врло важном и корисном дјелу за историју српско-правосл. цркве — „Карловачком Владичанству“ I. књига стр. 115., Цернобрња спомиње се, као игуман.

Спиридон Калинић, јеромонах и постриженик манасти. Рмања, умро, као парох 24. нов. 1814. у Зрмањи, у Лици и Крбави.

Јеронија Бубало, јеромонах, рукоположен 1775. год. од епископа Дабро-босанског Пајсије (1779—1794.) Јаоникије Рађевић, јеромонах, произведен за јерођакона од Пајсије 8. новембра 1781. за јеромонаха у Плашком 24. фебруара 1789. год. од горњо карловачког владике, Генадија Димовића (1786.—1796).

Хрисантије Половина, јеромонах, рукоположен је у Доброселу у Лици, око 2 сахата с ону стране Уне далеко, од ман. Рмања, а рукоположио га је епископ Пајсије Скерлетовић, или како га још назива г. Грбић „Сакрзлија“.

Викентије Шербеџија јеромонах; Василије Црнојевић, јеромонах. О овој двојици не знам ништа поближе рећи.

Теодосије је веома чесно и богоугодно поживио 94 године. Умро је у Сухаји 25. априла 1821. год.

Неофит Хајдуковић, јеромонах. Рођен је у селу Радучу (мислим сигурно у Лици?) 4. фебруара 1766. год. у Рмању пострижен је за монаха 1785. год., исте године рукоположен је у Сарајеву за јерођакон од епископа Пајсија. За јеромонаха произведен је у Пакрацу 1797. год. од епископа Кирила Живковића. Умро је 1840. год. Неофит је био врло храбар и добар борац. Прославио се је, као четовођа 1809. год.

— У овај мах, оволико о постриженицима, споменутих манастира. Ако Бог да здравља, и мој ме светитељ св. Крститељ — Јован помогне, настојаћу, да прикупим имена калуђера и других манастира у нашој епархији.

— И овом приликом молим сваког, коме је што познато о приликама наших српско-православних манастира, а спомена је вриједно, да се потруди, забиљежи, па у наш „Источник“, пошаље и тако од заборава сачува.

Ман. Голмионица на дан св. Саве II. 1896.

Часови побожног размишљања.

Покушаји Том. А. Братића, парох.-капелана.

I. Дарвинизам и научне истине.

Посматрајући човјек свијет и разне појаве што се у свијету догађају, морају га исто толико занимати, колико и најбољи позоришни комад са врло великим заплетом, јер у истини свијет и јесте велика бина, на којој човјек увијек виђа нове и занимљиве појаве. Кулиса те бине јесте непрозрачни вео, кога човјек сам не може уклонити и свијету очигледно преставити сцене, што се иза кулисе догађају. То је у власти највише силе, која је покретач свих тих појава и која се зове Бог. Разум човјечији није у стању ни за длаку подигнути тај вео и уздући се до толике висине, да схвати све појаве што се у свијету догађају, а још је мање у стању да би могао наћи какву неправилност у тим појавама, јер је човјек такође дјело те највише силе, а разум његов, јест одличје, које му је та највиша сила подарила.

Узроке разним и чудноватим појавама у свијету Бог је открио човјеку у религији, и ако човјек живи у тим границама њему ће бити све јасно, јер ће свакој

појави наћи узрок у свемогућности највише силе — у свемогућности Божијој.

Да би човјек био потпуно савршен и слободан у своме раду, Бог му је дао, уз разум, још и слободну вољу, те разумом може правилно разликовати добро од зла, а слободном вољом, сам одредити свој пристанак на једно — на добро или зло. — Прекорачи ли човјек границе религиозности и узме ли за сиже свога испитивања оно, што није у стању испитати, онда је то највиша импертиненција, од његове стране, а тим више ако продукт тога свога посматрања публикује, као непобитну истину. Таквих људи било је у сва времена, али је особито у њима ботат наш вијек, јер су се у њему појавиле читаве групе испитивача, који су са својим испитивањима дошли у екстреме, те негирају опстанак највишег бића — Бога и понизују своје човјечанско достојанство.

Од свих тих група и теорија, најсмјешнија је теорија, која је у науци позната под именом „дарвинизам“, а њезине се присташе с њоме размећу, као са „научном истином.“

Зачеци дарвинизма врло су стари, али дарвинизам као теорија, познат је у науци тек од прије неколике деценије година, када је познати испитивач Дарвин довао ту теорију у систематски ред, те је по њему и прозвана „дарвинизам“. Сама пак Дарвинова испитивања у почетку су била позната под именом „селекционске теорије“ и Дарвин је пак сам на пошљедњој тачци свога испитивања, морао одати почаст Богу, као створитељу пошљедње феле, од које су постале друге; али његови ученици, а особито др. Луј Бихнер и др. Е Хекел са својим коментарима на његову теорију, толико су зашли, да је дарвинизам, у данашњем облику, најсавршенији атеизам.

По Дарвиновој теорији: „човјек се развио по истом опћем типу, као и остали сисари. Сви зглавци његовог скелета, могу се сравнити са зглавцима мајмуна или каквог слепог миша и пацова. То вреди и за његове мишиће, нерве и крвне судове; мозак се управља по истим законима: свака главнија вијуга или бора у у мозгу човјечијем има свој аналогон огангутана.¹⁾

То је у кратко цијела теорија дарвинизма о еволуцији човјека, али да би се то доказало, дарвинисте су узели читав анатомски састав човјечијег тијела и успоредили га са саставом животињског тијела, а особито са саставом тијела чимпанзе и орангутана. Једни, као напр. Хухсле, нашли су потпуну једнакост у конструкцији и мајмуна и човјека, а други опет, као Грауиолет нашао је неку малу разлику у саставу мишића. Ради те несугласице дарвинисте су пошле још даље, па су и ембрионе човјека сравњивали са ембрионама других сисара, али на њихову

жалост и ту је била разлика, коју признаје и сами Хекел.²⁾

Најпосље су се надали, да ће у мозгу наћи тражену једнакост, али ни ту не бише боље среће, јер анатомски састав мозга човјечијег разликује се од састава свих других животиња. Семеринг је констатовао да је мозак човјечији саразмјерно много већи, него ли мозак и једне друге животиње. Молемот, Ајрет и Грауиолет, набрајајући анатомске разлике између мозга човјечијег и мозга мајмуноског, одлучно изјављују, да ту постоји знатна разлика.³⁾

Сравњивање човјека са мајмуном, потекло је од туда, што, по дарвинизму и човјек и мајмун имају једног истог праоца, дакле да обадва потичу од једне феле или од једног индивидуа. Човјек је до данашњег савршенства дошао разним емигранцијама и утисцима из спољашњег свијета, или као што вели Молемот, да је он: „производ од родитеља, дојкиње; од мјеста и времена; од ваздуха и непогоде; од звука и свјетлости; од хране и одећа.“⁴⁾ Онда, када је човјек започео своје усавршавање, када је изгубио главне особине свога индивидуа и почео се разликовати од других животиња, почео је говорити, а то је био продукт првих почетака разума.

Разум је особина душе, за коју дарвинисте веле, да је и она слична души других животиња. „Душа је човјечија, појачана душа животињска“ — вели Бурмајстер, а др. Л. Бихнер вели: „душа је човјечијега потенцирана душа животињска.“ Познати филозоф Демокрит мислио је о души, да она постаје из финих,

²⁾ Природна Историја стварања, од Е. Хекела, стр. 240.

³⁾ К. Кунис: Човек и животиња I. стр. 22.

⁴⁾ Св. Марковић: Реални правац у науци и животу св. V. стр. 85.

¹⁾ Библиотека научних истина I. стр. 15.

округлих атома, који се крећу по цијеломе тјелу, и услед њихова кретања појављује се живот. Е. Хекел, емпетуозни бранилац дарвинизма, о души вели ово: „Дух и душа — то су само више, комбиноване и промењене моћи исте функције, коју ми у најширем смислу снагом зове­мо. Снага је опћа функција цјелокупне материје,“ те су по томе дарвинисте пале и у груби материјализам.

Ово би била скица дарвинизма или Дарвинова теорија у најкраћим потезима пера, коју његови ученици са поносом зову „научне истине“, али колико ту има истине видјећемо, када ту теорију сравнимо са истином.

Човјек је створење Божије, које се одликује од свих других створења и с њима нема ништа заједничко. Он има усправљен стас са погледом усправљеним к небу, да се јасно види, да је његова лоза од озгоре, као што згодно вели Ксе­нофонт⁵⁾. Ако бацимо поглед на костур најсавршенијег мајмуна и на костур човје­нији, одмах се да виђети велика разлика да је и дјеца могу примијетити. Док је костур човјечији, са правилно развијеним костима и зглавцима, те се и са голих кости јасно види савршенство, узвишеност и достојанство човјечије; дотле је мајмун­ски костур збијен, са неправилно развијеним костима, те се на први поглед види на њему животињска ништавост и прос­тота. Када је костур обучен у тијело, онда се још мање може мислити о каквом срав­њењу, јер ту већ постоји и анатомска разлика, као што су признале и саме дарвинисте. Али да у конструкцији постоји и далеко већа сличност, него што су је наше дарвинисте, опет то не би значило ништа, нити би се могао извести закључак, да човјек и мајмун имају једног заједничког

претка, јер није довољно, да све фамилије које потјечу од једне феле, или све феле, које потјечу од једног рода (equus) имају слично тијело, него оне морају имати сличност и у душевним особинама. А која животиња има ишта слично, од душевних особина, са човјеком? Узмимо баш мај­муна и посматрајмо га у минажерији, да ли он зна ишта друго, него имитирати оно, што види од људи и на што га је његов господар са штапом навикао; па и то зна имитирати само најпростије ствари, а о каквом самосталном раду или комбинацији не треба ни мислити. О са­мосталним производима човјечијег ума не треба ни да говорим, јер су ти произ­води и комбинације у нашем вијеку то­лико велики и савршени, да им се и сами људи диве. О томе нам свједоче силни проналасци на пољу електро-механике, па и ти највиши стварачи, да се роде још до неколика вијека, зачудили би се проналасцима, што ће се дотле открити. Дакле, човјек по своме разуму и слобод­ној вољи, постаје све савршенији, тежећи да се што већма приближи своме ство­рителу — Богу, а животиње остају вје­чито на једноме ступњу интелектуалног развитка. Мајмун је и данас онај исти, који је био прије толико хиљада година и није ни за длаку савршенији, јер му није Бог дао разума, него га је створио као и друге животиње, а разум је дао само човјеку.

Лине, творац научне зоологије, рекао је: „Многима се чини, да је разлика између човјека и мајмуна већа, него између дана и ноћи; али када се сравни обра­зовани Европејац са Хотентотом на пред­горју Добре Наде, тешко је вјеровати да су они постали оба од истог порекла. Или кад се сравни дворска госпођица са човјеком, који је одрастао у шуми, остав-

⁵⁾ Из грчке црквене књижевности I. стр. 46.

љен сам себи, тешко ћете је моћи увјерити, да они спадају у исту фелу⁶⁾. Науци није стало до тога, што је коме „тешко“ или „лако“ вјеровати, него она иде за истином и њу констатује, без икаква обзира, па јој није стало ни до увјерења дворске госпођице, да она спада у исту фелу са дивљаком, јер је научна аксиома, да су њих обоје људи — створења божија, са разумом и слободном вољом, а што је онај дивљак био изолиран од културног свијета, те није имао прилике, да свој разум усаврши, и што је његово тијело под климатским утисцима добило друкчију боју, томе није наука крива. Наука мора констатовати, да су њих обоје људи, као што су голубови и онај бијели, што се милује са човјekom, и онај зелени дивљак, што бјежи од човјека.

Ма колика разлика била између најнесавршенијег дивљака и најсавршенијег образованог Европејаца, опет је несравњиво већа разлика: између тога дивљака и најсавршенијег мајмуна, јер мајмун ће увијек остати мајмун, а човјек ће се помоћу својих душевних способности усавршити, и постаће као и образовани Европејац. За то имамо непобитни доказ у томе, што је већ толико милиона дивљака цивилизовано и постали културни народи, а мајмуни су остали они исти, осим ако је који ухваћен и доведен у минажерију.

Дарвинизам се постарао да докаже да и животиње имају исте душевне способности, које и човјек, само у мањој мјери развијене. У Пертијевој књизи: „Друштвени живот животиња“ има врло много примјера за ту хипотезу, а Карло Кунис, ослањајући се на ту Пертијеву књигу, доказује да животиње имају осје-

ћање, које доказује са функцијом чула, а утјецаје из спољашњег свијета чула доводе до живаца, а живци достављају мозгу и тако животиња добија појам о самој себи — има „самосвијест.“⁷⁾ Утиске, које осјећају животиње, оне могу да разликују и то разликовање може доћи код њих до „мишљења“, те према тим утисцима они управљају своја дјелања; ако се утисци често успонављају онда се развије код животиње „сјећање“, које остане за вазда у памети. Када се животиња сјети, у каквој узбуђености, кога свога утиска, онда уз тај утисак може доћи и оно чега ту нема присутна и тако животиња има „машту“. Ово би било да животиње имају својство аперцепције, које после прелази у „appercepirendes Interesse“ на тај начин, што, по дарвинизму, животиња и један исти моменат један предмет посматра, а помоћу маште, други преставља, који је прије видјела. Када се у души, на један пут нађу двије неједнаке преставе, онда се оне морају сравнити, а сравњење води до осуде, а осуда се не може изрећи без „разума“ и на тај начин дарвинизам је извео закључак: да животиње могу „успоредјивати“, „пресуђивати“ и „закључивати“ и по томе оне имају „разум“⁸⁾. На тај начин дарвинизам мисли да је потпуно доказао своје мњење о једнакости између душевних својстава човјека и животиње, па закључује: „ма колика да је разлика по духу између човјека и виших животиња, неоспорно је, да је то само разлика по степену, а не у фели.“

Али то неће бити тако. Примјери, које нам Пертије наводи само су изнимке, те се по њима не може извести правилан логички закључак, а тим прије, што је

⁷⁾ К. Кумис: „Човек и животиња“ I. стр. 5.

⁸⁾ Ibidem, стр. 8.

⁶⁾ Dr. L. Büchner: Sechs Vorlesungen über Darwinische Theorie, стр. 175—6.

фактум, да је Бог сам, створивши животиње, потчинио их човјеку,⁹⁾ те већ човјек по тој надмоћности у стању је присилити их на послушност и неке навике. Кала би била истинита теорија дарвинизма, те би животиње имале оне душевне особине, које код њих налази К. Кунис, други би био поредак у свијету, а не оваки какав је данас. Када би животиње имале „разум“ и друга душевна својства, која има човјек, да ли се не би и оне у „борби за опстанак“ послужиле тим својствима. — Човјек по својој особини „расуђивања“ и „самосвијести“ спрема се за своју будућност, приправљајући нужне ствари за своју егзистенцију. Да ли и животиња са тим особинама не би купила себи крму

⁹⁾ Битија, гл. 7. сч. 26. и 29.

и градила станове за зиму? Разум би јој казао, да измишља себи оруђа за одбрану и нападај, или разне справе и машине за лакши живот, али о свему томе нема ништа, јер животиња нема „разума“, нема моћи расуђивања, мишљења, а нема ни маште. Она има једини Богом дани природни нагон или инстинкт, који се код ње не може уништити ни усавршити. Све се животиње по томе нагону управљају и он је подпуно довољан за њихов опстанак, Већина животиња не води никакве бриге за свој опстанак у дане зиме и студени, јер немају инстинкта за то, пошто се човјек не брине, као: пољски мишеви, пацови и др. прикупљавају храну за зимницу, јер инстинктивно знају да ће им требати.

(Наставиће се).

Одговори римокатоличком „Балкану“.

У V. свесци нашега листа рекли смо кратко о горњем листу, који је узео себи за важну задаћу, да нас православне сједини са римским Папом; а сад ево доносимо одговоре органа двију српско-православних цркава, и то: „Српског Сиона“ и „Гласника“ Православне Далматинско-Историјске Епархије.

„Српски Сион“ под насловом: „*Балкан, Његово јединство и Слога*“ пише ово:

У Загребу је онамад изашла из штампе прва свеска пре два месеца наговештеног „Балкана“. Штампана је латиницом, а засебно и ћирилицом. Издао ју је „уз судјеловање многих пријатеља сједињења цркава“, Др. Александер ил. Брешињски. Остале свеске излазиће тако исто латиницом и ћирилицом „на становито вријеме“; сигурно, кад издаваоци пронађу за потребно. Новчани услови томе сметати неће никад. За то нам јамче средства, којима може располагати „опуновлашћени апостолеки комисар“, који је именован по папи Лаву XIII. у особи надбискупа врхбосанског, пресветлог госп. Јосифа Шшадлера, који је такођер међу изда-

ваоцима „Балкана“, управо покретач, покровитељ и инспиратор његов.

Садржај прве свеске „Балкана“ овај је: 1. задаћа „Балкана“ од Др. Брешињског; 2. Јосиф, надбискуп врхбосански и апостолеки комисар, Србима: браћи од нас растављеној братски поздрав; 3. Источни обреда и света столица, од Лектора, 4. Лав папа XIII. и Антим патријарх цариградски од Др. Бонавентура; 5. Путна пртица (Јединство старих Литургија) од — ?; 6. Устројство цркве Иисусове за прва два вијека, од Др. Бонавентура; 7. Преглед источне цркве у Аустроугарској монархији, од — ?; 8. Црквени обреди и кршћански обичаји, од Матеја Пајића; 9. Аутономија српско-православне цркве у Хрватској и Угарској.

Као што видимо, све лепо и невини наслови; па и примамљиви за православне, а особито православне Србе, којима је „Балкан“ непосредно баш и намењен.

Биће, можда, прилике да упознамо наше читаоцима са подекојим деловима тога „комисарског“ „Балкана“, са њиховом „стварном, објективном“, истинском вредности, односно тен-

денцијом. Овом приликом бацаћемо општи један поглед на појаву тога „Балкана“, на његов задатак и смер, у колико су ови изражени и притајени у првом и другом делу прве му свеске.

Изласку те свеске претходили су наговештаји, да ће се покренути лист „Balkan“, који да „разгријева својом љубављу цео хрватски епископат“, а који да ће имати, „да уравни пут приближењу источне цркве западној и да отклони све сметње које пријече то приближење“.

Све то није нас изненадило. Знали смо пре тога, да је надбискуп врхбосански, пресветли госп. Штадлер именован од папе Лава XIII „апостолским комисаром“, а то ће рећи, да му је предана у руководство пропаганда римска за унију, односно за римски папизам међу јужним православним Славенима, нарочито Србима. Знали смо, да је данашњем папи римском Лаву XIII једна од најслађих заносних мисли мисао сједињења источних цркава са „римском столицом“, и да он „озбиљно мисли о том, да што пре сједини све кршћане у једној правој и католичкој цркви Исусовој“, те да ће и његов „комисар“ имати поверење папино да оправда што јачом и живљом акцијом на остварењу папиних слатких жеља и миљених снова о томе сједињењу.

Знали смо, да је папа Лав XIII. у 7. (19) марта о. г. изданом пијему motu proprio, које се по властитој његовој изјави има сматрати као додатак његове конституције Orientalium, изрази жељу своју, „да се што више рашири католичка штампа, па с тога саветовао, да се устроје за то одговарајуће новине и периодични часописи а он сам да ће пружати преко својих делегата припомоћи, како би се његове наредбе могле у дело провести“. Знали смо ми пресветлог госп. надбискупа Штадлера и пре његова „комисарства“, још од оног „Ошвореног писма“, што га је г. надбискуп 1883. потписао са мостарским бискупом Пашкалом, а на које није смео одговорити бивши митрополит Сава Косановић.*)

Знали смо, да Рим не мирује, а да су му разна и многа средства на располагању. Ето, зато се нисмо изненадили појави ни „Balkana“, па ни „Balкана“. Познавасмо и нашу браћу Хрвате, па нас није изненадило ни то, да тај орган „апостолског комисарства“ сави гнездо баш у сред Загреба.

Појава „Balkana“ и „Balкана“ је диктат римске пропаганде. Оно је ново оруђе старе борбе; ново средство старих смерова. Рим проговара стару реч на нов начин; пева стару песму новом мелодијом.

Да све то нисмо знали и да не знамо и не познајемо ово старо, могли би доћи у искушење да се ипак изненадимо, овоме, што је у том старом — ново. Начину, наиме, којим се стара жеља и досадања увек *ria disederia* ипак труде постићи. Могло би нас изненадити у „Balkanу“ оно тепање и пренемагање, она бојаљивост и несигурност, оно притајивање и околишење, оно устручавање у исказивању и изнашању правих мисли и жеља, којима стоје верно и у служби и пресветли г. надбискуп Штадлер и његова десна рука г. Др. Брешћенски, и рад којих је управо и покренут „Balkan“ и „Balкан“.

Досад смо свикли да нас Ватикан и његови делегати, па и сви папски пијонири, делектирају са шизматичима, јеретичима, заблуделима, кривоверцима и т. д., а своје захтеве према нама и позиве на сједињење с римском столицом и на поклонство римскоме папи, да постављају и исказују отворено, безазорно и одлучно, без икакве штедње. У „Balkanу“ је тактика измењена нова је. Тако нова и јединствена, да се нити из чланка Др. Брешћенског, „Задаћа Балкана“, не види у чему је та задаћа, нити се из посланице г. надбискупа „комисара“ сазнаје шта он опет хоће.

Нити је ту реч о нама као јеретичима, шизматичима и заблуделима, нити је ту спомена о римској цркви као „јединој спасавајућој“, „јединој непогрешивој навестелици Исусова наука“, нити је ту речи о томе „да ономе није Бог отац коме римска црква није мати“; нити је ту говора о папи као „намеснику божјем на земљи“. Не позивају се ту православни Срби да се поклоне папи, да се унијате. Не. Говори се ту само о пророчанству Господа нашег Исуса Христа о једном стаду и једном пастиру, а без да се каже да би „овчарница“, имала бити у Риму, а пастир папа. Прижељкује се ту о томе, како треба сви да будемо „једно“, а не казује се шта да будемо. Тепа су ту и појетизује о „јединству цркве“, о „јединству св. вјере, о заједници вјере и љубави“, ал' се прећуткује и затајива мисао и реч о томе, како да се дође

*) Не „није смео“, већ прилике нијесу допуштале.
Уредн. „Ист.“

до тога јединства и те заједнице, и у чему би она била. Вели се ту, „да се ваља дати на истраживање свих оних точкака, што нас могу зближити, сјединити и свакој опорби крај учинити“, ал' се не каже, да ваља истражити и све оне „точке“, односно питања и разлике, које су нас разделиле. Уверава нас сада г. „комисар“, „да се јединство св. вјере скроз подудара с разликошћу законитих обреда“, но не вели ни данас, који су обреди законити, а који незаконити, нити спомиње да се јединство св. вере хришћанске скроз не подудара са разликошћу догматичних учења и са разликошћу учење о светим тајнама. Нуди нам да задржимо обичаје, обреде, језик, напосе нетакнуту литургију, али не казује чега се имамо одрећи и шта све примиши. Што је главно прећутано је; споредне ствари у шаренилу су истакнуте.

Гомила лепих и китњастих речи, којима питомци Ватикана, а особито „комисар“ до раскопности располажу, а без да што год казују, што би требали знати, а не знамо, с једне, а с друге стране оно језујитско и фармазонско притајивање смера и тежње, главне мисли, правог задатка и једине жеље двојице „пријатеља сједињења цркава“, не дадоше нам ни за часак да се отргнемо осведочењу, да имамо посла са новим ђетићима старе језујитске римске школе, — нове длаке старе ћуди, — који се „комисарски“ устремљују у мирно хришћанско стадо јеванђелског и апостолског васијонског и пра-старог св. Православља.

Осведочењу томе допринело је и наше познавање пресветлог г. надбискупа Штадлера и задатка, којем има служити „апостолски комисар“. Но за часак се отргосмо томе познавању и узесмо наум и пред очи само оно, што је написано у чланку г. Др. Брешњенског и у „посланици“ г. „комисара надбискупа Штадлера. Прочитасмо све то, једаред, дваред, па и трећи пут. И на могосмо се отети питању: „па шта ти људи хоће? Ко ће их разумети?“ Тако је замотана реч г. Брешњенског, испреплетена и завијена „посланица“ г. надбискупа „комисара“. Е, тако је та нова тактика њихова!

Да г. Брешњенски није укријумчарио у своје редке и реч о „поглавици“ пастира и на-учитеља, о „усредоточеном устројству цркве у наслеђнику св. Петра“ као и г. надбискуп о „мајци и научитељици свих“, — и реч првога

и „посланица“ другога изгледала би бар тако наивна, тако љупка, тако безазлена, нека појетичка екскурзија, којој циља ни сами автори не знају, као и многи песник на распасаном пегазу што не зна чему и зашто пева. Укријумчарене горње речи осигурале су г. г. авторе бар од тога, да им ни наивност неће импутовати искреност. Оне их издају, и одмах се види с ким имамо посла. Издао их је и „Glasnik“ Ђаковачки. У 10 броју своје препоручује он топло „Balkan“ овим речима: „On podupno odgovara našim potrebama, pak ako je njegova pojava formom i sadržinom nova, to je sama misao i želja u njemu izražena stara.“ Па, тек их потпуно демаскује насловна слика на корицама „Балкана“. На отвореном Јеванђељу, над речима: св. евангелије и св. Евангелије, рукују се римски папа и унијатски бискуп (с брадом и брковима).

Што је прећутано и притајено у речи г. Брешњенског и г. надбискупа, добило је потпуног свог израза у тој слици. Он врло јасно и сасвим искрено казује шта хоће „Balkan“ и „Балкан“; ради чега је покренут и шта се смера њиме постићи. Унија.

Дакле и опет унија! То је зар сва мудрост? То је зар јединство и братска слога, којој се намењује „Balkan“ и „Балкан“? Унијом се зар извршује пророчанство Господа нашег Исуса Христа? Унијом се зар достизавају хришћански идејали? У унији зар јединство св. вере и Христове љубави? Не! Унија је трговина и проста шпекулација са Христовом црквом и њезиним учењем. Унија је трампа са хришћаским догматима. Унија је игноровање хришћанских истина, исмевање истинитог задатка Христове апостолске цркве. Унија је грешно дело руку људских. Њу је измислио Рим, да послужи напизму, па ма под цену самога хришћанства.

Ми смо и г. 1894., у 33. и 34. бр. овога листа казали своје кишљење о јединству какво нам „у најлепшој златној чаши“ нуди и данас „Balkan“ и „Балкан“. Казали смо на посланицу папе Лава XIII., Praeclarae gratulationis, коју је те године папа издао поводом свога педесетогодишњег епископског јубилеја. Ни једне речи не можемо ни данас изменити. Одговарати и „Балкану“ на његова пренемагања о томе јединству, држимо, да је без сврхе.

У госпде око „Балкана“ нема хришћанског и јеванђелског погледа на јединство Хри-

скове Цркве. Њима је пред очима римска столица, а не Христова Црква, римски папа, а не Христос. Нема у њиховом срцу хришћанске љубави и искренности, него су занети страшћу службе своје папизму, а испуњени језуитизмом пренемагања и обмањивања у служби тој. С *тако* „браћом“ преговарања нема.

У Јордан најпре, па се оперите од заблуда и грехова учињених против Христове једне свете, саборне и апостолеке Цркве. Пред Голготу, па покајте све грехове своје, које починисте хришћанству и Христовој невести. У Марчу, Дишник, Ласовац, па се исплачите над жртвама вашег нехришћанства, вашег необратства. И онда тек приђите к нама: окупани, покајани и исплакани. Ми ћемо вас дочекати оном искреном радошћу, којом је дочекао отац сина, о коме прича св. евангелист Лука.

И онда тек можемо преговарати и говорити с вама о јединству и братској слози. Све што год се у том погледу пре тога учини, биће звоно без клатна. Можемо писати томове, полемизовати до миле нам воље; можемо вас обавештавати, доказивати вам. Можемо сву артију овога света потрошити и мастило сасушити око непрестаног понављања свега што је до сад о заблудама папизма казано и написано, и што ће се још у новој форми, са старим и са новим разлозима имати и моћи казати. Но све би то било узаман. Ваш је ум окован, срце зробољено, а душа под закуп узета. Ви не смете мислити својим умом, осећати својим срцем, живити својом душом. Ви нисте што би имали бити, него што папа коће да сте. Ми с вама не можемо ни преговарати, јер *вас* и нема, ви и не постојите као *ви*. Мјесто вас мисли, говори, жели и одлучује папа и папизам. А тај се не покорава разлогу, доказу, разуму и истини. Јер за папизам друге истине нема од самога папе; других разлога и доказа не може бити од папине воље и заповеди; разума нико више не сме ни имати до једини папа. Ил' ми се поклонити ил' ми се уклони, -- то је први захтев папизама. И за то с господом око „Балкана“ водити дишпут или преговоре било би сувишно. ако не већ и смешно.

Ми се никад не поклонимо, а многи се из папизама уклонише. Процес тога уклоњања, т. ј. напуштања папизама, траје непрестано, но ми не сумњамо у његов свршетак. Пророчанство

Господа нашег Исуса Христа ће се испушити. Време му не знамо. Оно је у Бога и у Његовом промислу. Али вера је у нас, да ће се испушити у науци Христове Цркве, која је до сад у целости, у светињи, у чистоти, неоскрвњена и неприкосновена сачувана у једној светој, саборној и апостолској Му Цркви православној. *С њоме* је Христос, јер у њој је наука Његова, Његових апостола, и свију оних, који су овлаштени били, да у име Христове Цркве уче. А гдје је Христос ту је истина, гдје истина ту је и победа. Будућност је православне Цркве, будућност је св. Православља!

Господи око „Balkana“ и „Балкана“ просто стоји, да и даље раде свој посао и кулече у небратској и неславенској служби старом своме господару. Имају с киме, а имају и с чиме. Богата је ризница римске пронаганде, а њихово срце без љубави за нас, Ми смо томе свикли. Ал' ће доћи дан — кад било — кад ће се Хришћански свет цео, а Словенство наособ, каменом презира бацати на ропско то њихово кулечење. Доћи ће време, кад ће га се стидити и потомци данашњих папских кулучара.

Било би сувишно, да наше свештенство упозоравамо на појаву „Балкана“ и његове смерове. Оно зна своју дужност. Послушаће своју савест и своју љубав. Оно има бити будно на сваком крају своје цркве и народа у свако доба.

Јер „Балкан“ није весник хришћанске љубави, и братске слоге, него сејач раздора и немира, кога нашој отаџбини данас најмање треба.

„Балкан“ замеће кавгу верско-политичку, и зато ће српски народ са својим свештенством где год га је, и овде и на Балкану, знати њему одшалити шалу и спремати подушје, као што је и до сад многим покушајима „вукова у јагњећој кожи“. — — р —

Далматински „Гласник“ под насловом *Балкан* одговара овако:

У Загребу, гдје је прошле године 3. (15.) окт., приликом доласка и боравка Његовог Величанства, паклена мржња „браће“ наше са нечисти мазала храм свете Христове цркве и православне свештенике излагала нападајима, порузи и подсмјеху фанатизоване свјетине, изишла је прије неколико дана прва свеска часописа

— „Balkan“. Штампана је засебно и ћирилицом. Издао ју је др. Александар Брешћенски, универзитетски професор, „уз судјеловање многих пријатеља сједињења цркава“.

„Балкан“ хоће да својом садржином*) увјери православне јужне Славене, а особито нас Србе, „било да станујемо у Србији и у Црној Гори, било да станујемо по Угарској, Хрватској, Славонији, Далмацији, Босни и Херцеговини, и по другим крајевима“, како треба да оставимо своју свету православну вјеру, а примимо римо-католичку, разумије се, у облику *укије*.

Нема ту по сриједи никакве политике. Папин повјереник, врхбосански надбискуп *Јосиф Штадлер*, главни покретач „Балкана“, који је себи ставио у дужност, да у дјело приведе завјетну мисао папе Лава XIII. о сједињењу источних цркава с римском столицом, изријечно каже у својој посланици, намијењеној браћи Србима православне вјере: „Ја свечано изјављујем, да моје звање није политичко, и да браћа наша од нас одијељена, били Руси или Срби или шта друго, кад би се с нама здружила у вјери, не би од своје народности изгубили ништа, него би остали што су и били, Срби и Руси, паче то би још више било, јер не би смјели више вјеру истовјетовати с народношћу...“ Затијем додаје: „Дао Господин Исус, у чијој су руци сва људска срца, да они, који лажне тврдње шире (т. ј. да је његово звање у овом послу политичко), онако љубе нас, као што прави католици и ја с њима *љубимо* сву од нас одијељену браћу Славене“.

Како било, еле из превелике љубави а не из политике пресвијетлог госп. сарајевског надбискупа Штадлера поникао је „Балкан“ у хрватском Загребу, да ради на сједињењу цркава међу јужним Славенима.

Да, и ми желимо да се цркве сједине, да сви хришћани и хришћанска друштва буду једно.

*) Ова прва свеска садржи: 1. Задаћа „Балкана“, од др. Брешћенског; 2. Јосиф, надбискуп врхбосански и апостолски комисар, Србима: браћи од нас вјером растављеној, братски поздрав!; 3. Источни обреди и света столица, од Лектора; 4. Лео Папа XIII. и Антим патријарх цариградски, од др. Бонавентуре; 5. Путна цртица (Јединство старих литургија); 6. Устројство цркве Исусове за прва два вијека, од др. Бонавентуре; 7. Пријеглед источне цркве у Аустро-угарској монархији; 8. Црквени обреди и хришћански обичаји, од Матије Пајића, и 9. Аутономија српско-православне цркве у Хрватској и Угарској. Стр. 163. — Насловна слика на корицама „Балкана“ представља римског папу, који се руке на отвореном јеванђељу са једним епископом с брковима и с брадом.

Сам Христос молио се Оцу небескоме за вјерне: Оче свети! сачувај их у име своје, оне које си ми дао, да буду једно као и ми. И св. црква свагда се моли о мирџ ксего мiра, благостолнии скл-тыхъ Кожнихъ церквен и о соединении всѣхъ. То јединство била би највећа срећа за човјека и за цијело хришћанство. Колико је саблазни, непријатељства и проливања крви било међу људима и народима ради разлике у вјери! Колико несреће у породицама! Колико би напротив било добра, радости, красоте у човјечјем животу, кад би хришћани живјели у јединству вјере и љубави, као дјеца једног Оца небескога, као браћа у Христу. „*Се что добро или что красно, каже Псалмопјевац, не еже жити братии вкѣпѣ*“. Све то ми добро знамо, као што знамо и то, да је јединство хришћанских цркава могуће, јер га је сам Христос предказао: И биће једно стадо и један Пастир.

Али покрај свега тога ми опет не вјерујемо, да ће се жељено јединство међу нама православним и римо-католицима икад моћи извести по плану и програму, какав заступа загребачки „Балкан“, и ако је „његова појава формом и садржином нова“, ма и могли написати под сваки чланак његов: Умно! преумно!, кад је „сама мисао и жеља у њему изражена стара“, кад нас т. ј. дијеле погледи што се тиче начина сједињења.

Какав пут води потпуном и коначном јединству хришћана?

У одговор на ово питање морамо да поновимо оно што је досад неброј пута с наше стране било казано и написано, наиме: Само тај и такав (пут), да хришћани разних цркава и хришћанских друштава обратe се к једној, саборној, апостолској цркви, и у свему се с њоме споразуме. А како је највјернија нашљедница и преставница те цркве црква православна источна, то хришћани црква и друштва неправославних и морају да се с њоме сједине, јер ће у њој наћи једну, истиниту, васељенску цркву.

Но друкчије мисле комисари римске столице. Из синодалне посланице Његове Светости патријарха цариградског Антима, коју и „Балкан“ доноси, они неће ништа да науче. Црква православна не иште сама власти над свим свијетом, нити она признаје једном самом права на таку власт. Јединство које она предлаже у име једине Главе и непогрјешивог Пастира цркве,

Господа Исуса Христа, није одношај подчињености и господства, него така веза *браства*, у којој би цркве хришћанске разних страна и народа при јединству вјере *саме уирављале и уређивале своје послове, биле независне, слободне и равне*, а само једна другој *љубављу* помагале, т. ј. савјетима, опоменама, жртвама и сл., а не једна другој господариле. У ванредним пак случајевима, кад би потреба захтјевала да се чује глас опће власти црквене за све хришћанство, одлучио би васељенски сабор, на ком би свака црква имала свог преставника, и гдје над сабором не би стајала никаква власт, осим невидљиве власти Духа Божјег, који говори устима сабора. Међутијем јединство, какво нама православнима по поруци из Рима предлажу његови комисари, не значи јединство у име Исуса Христа и Његове једине, саборне, апостолске цркве, него у име папе и његове римске цркве; другим ријечима јединство или *унија* римо-католичка тражи од нас православних хришћана, да признамо старјешинство и власт римске столице над свом васељенском црквом, и уједно да примимо све римско учење или исповиједање вјере. Притом пријатељи *уније* обично говоре, да неће онима, који ју приме наметати својих римских обреда и обичаја, него да ће им дозволити да држе своје старе обреде и обичаје, шта више да ће их једнако уважавати и поштовати као и римске. Ето како тумаче они своју *унију*. То је дакле та „стара мисао и жеља“, коју и „Балкан“ заступа „новом формом“. Па ко ће да вјерујеш *љубави* његових покретача? Ко да назове посао њихов *озбиљним*?!

Него, да без потребе не дуљимо, — последи тога што ми знамо о нашој православној цркви, о цркви римо-католичкој, о истинитом јединству цркава као и о томе, шта је *унија*, ми можемо укратко а отворено поручити сада и свагда господи око „Балкана“, да нам њихова *унија*:

1. *није потребна*. На што би нам она, кад и без ње ми исповиједамо истиниту вјеру, св. православље? Зашто се подчињавати римској столици и цркви, кад ми стојимо у синовљој послушности спрема матере наше, једне, саборне, апостолске цркве, и у њој налазимо све што нам треба ради спасења у Господу нашем Исусу

Христу, који је једини Глава те цркве? Што нам још може дати *унија*, кад је она:

2. *сама по себи незаконита, неправилна*. Кад знамо да је папино старјешинство у цркви дјело, које се противи јеванђелској истини и учењу седам васељенских сабора, да се надаље противјеванђелске све новотарије, које су унесене у римо-католичко исповиједање вјере, и да њих није исповиједала црква седам васељенских сабора, тад је незаконита и *унија*, која захтијева од православних да све те новотарије приме. А та незаконитост и неправилност не може да се збрише тиме, што се за *унију* обећава чување старих православних обреда. Сваки паметни хришћанин мора да зна, да обред има своју цијену, снагу по вјери која га одушевљава, да је вјера претежнија од обреда, да ко се одрече већега, тај лакше може да се одрече и од мањега, на што и рачунају, по свједочанству историје, проповједници *уније*. А кад је све то тако, — залуд ћете полемисати да нас увјерите да није, — тад *унија*

3. *није јединство братско*, макар колико се пренемагали да нам докажете противно. *Унија* ваша није плод духа хришћанскога, него духа властољубља. Творци њени, најлукавији људи овог свијета, нигда нијесу хтјели хришћански признати пред православнима, као пред браћом, своје кривице, него су свагда радили да их хитрином, пријеваром, огњем и мачем, једном ријечју насиљем сваке врсте мјесто љубави братске, отргну од њихове свете вјере и приморају да приме њихове погрјешке. Не-не, *унија* није створена ради братства, као што се и не подржава ради браства, него ради раздора и неслоге. Она нама није донијела никаква добра. Ради ње били су сиромашни наши храмови, биједни и јадни били смо и ми сами. Сами спомен *уније* буди у нама најжалоснија чуства...

Маните се дакле, господо, смијешна посла. Вашим „Балканом“ само ћете позлеђивати ране измученим синовима светог православља на балканском трополу, но за чим сте прегли не ћете постићи; јер је прошло оно доба, кад су људе ради вјере, због *уније*, у тавнице бацали и на вјешала стављали.

Проповијед на велики петак.

Благочестиви хришћани!

У вријеме оно, када се човјек од Бога отпади, кад се изгуби и продаде душу своју за земаљска блага, па с' у њима поче ваљати и у свакоме се незаконију гушити — у то вријеме, благ. хришћани, сажали се Господ Бог, и кад дође кончина љета, посла Сина Својег Јединородног, да сиђе и избави грешни род људски од вјековите пропасти, у коју загазио бијаше. И сиђе Син Божји с неба на земљу, и кад пође по њој, да објави народима вољу божју, тада се растворише над Њиме небеса и глас самога Бога Саваота чу се, гдје поручује људима: Ово је Син мој љубазни; Њега послушајте! И с том божјом препоруком пође, љубезни моји, Исусе Христос са својијех дванаест апостола по свијету, да свијетлом науком Својом рашћера вјечиту таму са очију људских, а божанственим дјелима Својим, да раскује тешке ланце са заробљене душе човјечје; па да тако просвјећена и ослободжена човјека изведе на стазу, што не води сјећи на овоме, а вјечној слави на ономе, свијету. — Па, да ли Га, браћо моја, да ли Га људи као Сина Божјег дочекаше и ту Његову науку по заповјести божјој послушаше? Нит' Га дочекаше, нит' Га послушаше, но Га кроз све дане Његовог земног живота злбом својом и пакости прогонише, мржњом својом и оговарањем злостављаше, а на сами данашњи дан, ево их у бјеснилу своме, ће Га везана воде на судиште па да Њему, који ће судити свјема и живим и мртвим, да њему грешни људи суде и да Га ни крива, ни дужна осуде. О невјерни роде људски, како ти је памет од педљи ужа, како ти је злоћа од мора шира! . . .

— Доведосте ми Овог Човјека, виче Пилат народу и главарима његовијем, доведосте Га, и ја Га ето пред вама испитам и не нађох на Њему ни једне једине кривице, што ви на Њега говорите; а тако исто ни Ирод сами, јер сам Га и њему слао, па ни он не нађе на Њему ништа, што би саслуживало каквог осуђења. А у вас је, народа, обичај, да вам на данашњи празник пушћам по једнога од сужања, па ето кога хоћете, избирајте: Вараву или Исуса, прозваног Христа! Али заведени народ повика сав иза гласа:

Ко има Отца и Сина и сватагw Духа.

— „Вараву нам пусти, а Овога узми и распни, распни!“ Но Пилат знајући да су Га Јудеји из зависти предали, узе воду, те уми руке пред народом говорећи:

— „Узмите Га ви и распните. Ја нијесам крив у крви овога праведника, ви ћете виђети!“

— „Крв Његова на нас и на ђецу нашу!“ повикаше у глас и великом грајом поискаше да се разапне. И надвлада вика њихова и главара свештеничкијех и Пилат, само да им се не замјери, истину згази, правду осуди и као што они тражише — пресуди.

И ето тако благ. хришћани на сами данашњи дан осудише грешни људи и Сина Божјег, осудише Га за то, што се је као нико до Њега понизио, престо небесни са земљом замјенио, нас ради наше тијело попримио и свима се бједама и невољама земаљским изложио да само спасе и на пут прави изведе заблуђеле људе, који му ето данас за то све смртном осудом враћају, и за ману — жуч, а за воду сирће спремају.

И Пилат им пусти Вараву, а Исуса предаде, да се разапне. И они одведоше и свезаше Онога, Који је човјека од Божје клетве развезао; испљуваше и изубијаше Онога, Који их је сасворио; навукосе постидну аљину Ономе, Који небо облацима облачи а земљу цвјеткама заодјева; овјенчаше Га трновијем вјенцем, да као цара исмију Оног, Који је у истину цар свијех на земљи царева и на небу свију анђела; и тако понижена приковаше на крст, и на њега утврдише Онога, Који је земљу створио и на морскијем је водама утврдио. И хулише на Њ' за дуго и за много и смијаше Му се подвикујући:

— „Ако си цар јудејски, сиђи с крста и помози сам себи!“ Али Он се за њих само мољаше Богу ријечима:

— „Оче, опрости им, јер не знају шта раде!“

С Спаситељу мој, како Ти је божанствено казивање, како ли Ти је торжаствено доказивање!

И то све бијеше у трећем часу тога дана, а у девети кад би, онда „под теретом туђијех гријехова у самртнијем мукама од апостола својих

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

остављен, од мајке ожаљен, од свијета прогоњен, понижен, мучен, исмијан и разапет“ погледа у небо и повикну иза гласа:

— „Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио!?“ — И опет повикну и тешко уздахну и смртно уздахну . . .

О велика дубина премудрости и промисла божјег, ко да те измјери, и путе Твоје, ко да пронађе!? О тајно страшна, тајно свију тајни, чијем да те докучимо?! О небесна, неисказана, о неизмјерна љубави и снисхождености Христова, како да те примимо, чијем да те вратимо!? „Нек умукне свака плот човјечја, и нек стане са страхом и трепетом и ништа земно у себи нек не помисли: царь ко царствѹющихъ, и господь господствѹющихъ, приходитъ заклатиса и датиса въ снѣдъ вѣрнымъ!“ —

И да се сва пророчанства на Њему испуне, узе један од војника и потеже копљем у само од љубави саме саздано срце, и они час потекоше из њег свети млазеви божанствене крви, те они час, све гријехе, што су их наши стари оци и праоци починили — сапраше, и душу човјечју за све вјеке од њих опраше; а Господни Бог тог истоветног часа клетву вјечну с људи диже и власт Адову сруши и врата се рајска иза толико хиљада година отворише сваком на свијету, ко закон Христов прими и по њему се за живота свога владао буде. И то се све зби онога дана, онога часа, када Спаситељ наш испусти Своју божанствену душу; али људи у грешности својој ништа од тог не опазише, но само што угледаше: како се жарко сунце оног истог часа ухвати и мјесец јасни у крв претвори, како се велика тама по свој земљи разастрије и тјелеса многијех праведника из отворенијех гробова да поустајаше; и све то кад виђеше, поплашише се врло и много се у прса бише говорећи:

— „Заиста је био Син Божји!“

Ето благ. хришћани, ово ви је укратко испричана вијест данашњијех мука Христовијех, и пошљеднијех часова из његова живота на земљи, часова, који су Небо са Земљом сјединили, нас грешне с Богом измирили и просто све оно испунили, што су вијекови зидали, све оно исправили, што су вијекови гријешили.

Па сјећајмо се, љубезни моји и драги, сјећајмо се тијех по нас најзнатнијех часова и мука Христовијех и љубави се Његове сјећајмо, која

нема дна наспрам нас грешних људи, која га је с неба на земљу и свела, уз Њег и при креним мукама остала, па се с Њиме и на пријесто небески узнијела. Ње се, благ. хришћани, сјећајмо вазда, и у животу своме настојмо, да му љубав за ту свету љубав повратимо и колико нам је могућно, да му се за драгоцену крв одужимо. А одужићемо Му се, драги моји, тек онда, кад будемо Његове свете заповјести испуњавали, од којијех су — слушајте — ове двије најпрече и најглавније: 1. Љуби Бога свом душом, свом помисли и свим срцем својим и 2. њој подобна: Љуби ближњега свога као самога себе. У ове двије заповјести сви су закони и сви пророци о њима висе. Па кад ми Бога са свега срца, а ближњега свога као и саме себе љубили будемо, тада ћемо равном мјером љубити и Сина Божјег, јер Он за Бога рече: Ја и Отац једно смо! А за ближње наше вели: Што гођ који ближњем своме чини, то нек знате, мени чини!

Ето тијем путем само одужићемо се Христу, тијем начином само постаћемо синови његови, и као таки престаћемо више и гријешити, престаћемо гријесима Оца Небеског вријеђати и Спаситеља свога распињати, јер заиста, заиста зам кажем: Сви тешки, сви мали и велики, сви знани и незнани наши гријеси, јесу неправедно мучење и распињање Христово, јесу хуле и љуте ране од трновог на свету главу Његову положеног вијенца. Па с тога, драга браћо, знајући, да нас је сваки у животу своме незаконим поступцима својим сплео неки мањи, неки виши трнов вијенац на глави Христовој, то вас, као пастир душа ваших, данас, на дан општега кајања, молим и позивам, да сваки свој вијенац са главе Хр. скидамо, за Њ се покајемо, и Спаситељу, који је невидимо овдје међу нама да се завјештамо, како одселе нећемо старе гријехе гријешити и њима Бога вријеђати и Оног њима мучити, Који нас је од вјечних мука ослободио, својом смрћу од вјечне смрти искупио; но да, ћемо одсада његове св. заповјести испуњавати и животом својим доказати, да смо његови пошљедоваоци не по имену само, но и по дјелу и раду своме. А за потврду тога завјета с љубави и са страхом приступајте, благ. Хр. овом изобраењу Христовом и цјеливајте га са ријечима наше матере цркве: **Глава долготерпѣлиу твою Господи!! Амин!**

Пречасном господину Крнети на његову расправу „Зашто пропада религија и морал у нашем народу.“

Православна црква заиста је либерална и снисходљива и то у толикој мјери, да је услед те своје снисходљивости — дајући све скоро — и подјелила своју силу и моралну снагу, тако, да већ изгледа свештеник и црква (барем код нас) наша, само као нека играчка (Боже прости) или само као неки обичај и ништа више. „Што свежете на земљи биће свезано и на небесима и што разријешите на земљи биће разријешено и на небесима“ — рекао је Христос Спаситељ својим ученицима, — али са овом влашћу од самог Христа примљеном ми се слабо или никако не користимо већ пуштамо што но ријеч: „Нека тече крива Дрина, како ј' текла од старина.“ Не знам, шта је узрок ове жалосне појаве у нашој цркви, али мислим да се нећу преварити, ако речем: да смо ми свештеници мали, а особито велики сами свему томе криви! Браћа у Христу нека се ни најмање не љуте на ову моју ријеч, јер знам да ће сваки од њих лако увидјети да је то заиста тако. Наше муке и наше незгоде ваљда су узрок ове жалосне појаве у нашој цркви јер сам увјерен, да нијесмо баш ми она секта људи, који су најгори и покваренији, и ако је баш скоро један наш у Христу брат изишао у „Српству“ са високонаучном расправом „зашто пропада код нас религија и морал“ и по законима своје логике дошао до закључка — да баца сву сву кривицу за ово, на грбачу сиромашног нашег, и онако у сваком погледу потиштенога свештенства.

Није се наш брат осврнуо ни најмање на узроке овијех појава, — нити је

Ти кто еси сѣдши чждемѣ рлвѣ : своемѣ Господевѣ стонтѣ или падаетѣ, станетѣ же : силнѣтѣ ко естѣ Богѣ поставити егѣ. (Римљ. 14. 4.)

дубље мало својим високоученијем умом завирио у суштину ствари, — због чега је ово стање наступило — него је имао доброту изнијети саму спољашњу слику нашијех јада и невоља, нашијех мана и гријехова, истуцљена и свакојакијех порока, и то баш огледало пружио у руке нашијем *многобројнијем пријатељима* (хвала Богу?) да нас још бољештују и љубе!?

Ја бих г. Крнети (војводи?) био врло благодаран, кад би ми шћео рећи, шта је имао на уму постићи са овијем писањем у „Српству“. Јели то био начин којим ће мо ствар поправити?

Ја сам се овога само узгред дотакао, а моја намјера није да се ја на дуго и широко бавим око дописа или расправе пречаснога госп. Крнете, само сам и овај појав хтио истаћи, који ће ми послужити доказом о нашој љутој невољи и нашем растројству. Зар није било пута другога разговорити се братски о нашим манама и недостацима — којијех на жалост имамо много — и то у посве другом тону, а не у онаковом, као што је то чинио г. Крнета, који се баца дрвљем и камењем на српско-прав. свештенство, изузимајући ваљда себе самога — који то види.

Имамо ми мана и недостатака доста и г. Крнета има право у многом; само у оном тону и у оном листу није требао те наше мане износити — кад би баш из чисте и несребичне намјере као прави „Родољуб“ (?) то износио да се поправи ствар, — нити је смио нас саме представити као зле духове народне нам пропасти и несреће. Имају у овоме удјела и други фактори, које и г. Крнета си-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

гурно добро познаје, и ја бих рекао, да је и то његово писање на њихову адресу управљено?

Ја ћу бити слободан помоћи г. Крнети, ако речем да наше свештенство заиста заслужује пријекора и то пријекора своје савјести, која га суди за невршење његове свете задаће, његове учитељске дужности и његове велике моралне одговорности пред Христом Спаситељем. Јест, у том се састоје све мане и невоље наше!

Зар се ми нијесмо удаљили од нашег учитељског позива и свете и најважније наше дужности да: „временк и безвременк“ проповједимо ријеч Божију — кад ми у години дана, може бити једну или баш ниједну проповијед не изговоримо, ни у цркви, ни у кући, ни на састанцима, ни на жалости, ни на весељу! Ал' да — ми смо снисходљиви према нашој цастви, па не можемо за љубав њихову проповиједати, јер је то некојима дугочасно и досадно!! Ми не проповиједамо зато — веле многи свештеници — јер од тога немамо никакове користи — ми не проповједамо зато што би нам рекао други у Христу брат да се тијем хоћемо да препоручимо (и то бива ни жалост?), — ми не проповједамо зато јер би нам оставили цркву тада људи од угледа силе власти па би се ми осрамотили (а то не стоји); ми најпошље не проповједамо зато што би наша проповијед сигурно била: „гласъ копюцагѡ въ пѣстыни“. Ето тако се ми изговарамо невршећи најважнију, најузвишенију и најсветију дужност нашега свештенослужења. Па зар нијесмо за осуђење? Јесмо и опет јесмо! Али да се обазремо и на другу страну! Наше добро, ваљано и у сваке хвале вриједно свештенство има много гријеха на души због ове наше мане и недаће у погледу проповиједања, ја не велим за све — али

барем већина — јер оно са неком завидљивошћу гледа млађег свештеника кад проповиједа, и умјесто да се тијем поноси и својим стеченим утицајем код народа, да прошири пута таковоме, оно му баш подмеће камен спотицања да пане и да се убије. Ви браћо, старији свештеници учинисте доста роду својем чувајући светињу православља у тешким данима нашега искушења, и ако то нијесте са проповједи у данашњем смислу постизавали, онда су биле друге прилике, и неће се нико наћи, да вам то замјери и да вас зато осуђује. Али данас су времена друкчија. Данас се увлаче у наш прости свијет свакојаке штетне и пагубне науке, и ако нам народ остане на овом степену вјерског изображења, — држим да би могао пасти врло лако у свакојаке заблуде и незгоде, јер сада нијесу довољне само гусле јаворове, крсно име и свршавање св. тајана без тумачења, а да се сачува свето нам православље у својој чистоћи — а с њим заједно и наше српско име.

Наше срп. пр. цркв.-школ. општине — не велим за све — гријеше такођер много противу свештенства и њиховога звања, јер и оне непознају праве своје задаће и цијељи. Умјесто да у братској хармонији са својим духовним оцем, — у ком је баш оличена вјерска сила и моћ, купе своју снагу, без које не могу ни постајати као цркв. школ. општине, већ ако ћемо бити протестанти, — они на велику жалост и несрећу нашу и сваког правог родољуба, баш самога тога представника своје моћи и снаге гурају од себе и понижавају га и пред странцима и пред својим народом (на многим мјестима), и тако управо — ваљда из незнања — смијешном и илузорном чине своју власт.

Шта су наше срп. прав. цркв. школ. општине? Повјереници једне цркв. зајед-

нице, којима је народ дакле само жива црква — повјерио, да се брину око материјалног благостања наше цркве, — и помагања сиротиње и око потпомагања свештеника у ширењу вјере и морала помоћу вјероисповједнијех школа. Ето то је задаћа нашијех општина. Сву дакле власт коју они посједују црпе од саме цркве и од црквеног поглавице то јест Архијереја, а дошљедно од свештеника као његова замјеника, те због тога, морала би у том једном тијелу владати хармонија, која се никада неби смјела пореметити — а не на жалост да избијају на површину жалосни појави гложења и трвења свештеника са његовом општином или обратно. Вриједне наше општине, чија се ревност у старању око умножавања црквенога и школскога добра мора похвалити — и која је надалеко позната, требало би да увиде ово и да барем у будуће не држе свештеника као неко зло, које се трпи, него као прву карику у ланцу њихове власти, и као таковоме да помажу у његовој високој тешкој задаћи и да гледају свакојако да подигну углед његов и да му одају оно поштовање, које му доликује — јер ће баш тијем и своју моћ и углед ширити, а сви заједнички допринијети, да се прослави име Господње на земљи, и да нашем народу — који баш са те двије стране гледа помоћи — освану љепши и сјајнији дани.

Ја држим да скоро све наше зло долази због овога непознавања своје праве задаће од стране нашијех иначе у свему врлиједнијех општина. Изгледа као да су општине постале прве у вођењу бриге и настојавања око ширења просвјете, вјере и морала у нашем народу — оне су барем то узеле на себе и тако држе, — а свештеника су само ограничиле на олтар, петрахиљ и тробник. На жалост ве-

лику има општина, које свога свештеника и не сматрају природним чланом у својим сједницама и више пута га баш истјерају на поље, кад о неким стварима говоре. Али не треба се овоме чудити кад се узме у обзир стање наше цркве за вријеме отоманске владе и за вријеме фанарских владика, који су гледали на нашу цркву и на нашу народну свијест, мађијским очима — и ако је било мало изузетака — а мислили само већина њих, како ће у мору моћи покупити своје димнице, батике и пошто ће издати „синџелију“, а допуштала општинама неколицини првака народнијех (чорбација), да раде шта хоће, само да их не туже у патријаршију, која је већ знала ове народне тужбе добро наплатити од дотичног владике. Јадно свештенство неуго и незнано, остављено је било само себи на милост и немилост неколицине првака — па тако се — или на ово налик — још и данас код нас практикује. Зар није тако оче Крнета! Па зар онда у свему носе кривицу свештеници браћа твоја и ти с њима? Свештенство наше није дакле само онај фактор, које се самостално креће у законитим својим границама — а то због несретнијех прилика и околности, као и због својега нискога изобраажења — него је нешто баш тим спољашњим околностима условљено, а то опет зато јер је још под туторством и није самостално стало на своје сопствене ноге; једном ријечи оно још и данас живи онај живот који је живјело и пред 20 година, јер су му чланови још из тога доба. Зар није то тако г. Крнета? А што је твоја пречасност видјела личнијех мана у неколицине нашијех свештеника, које ја не поричем, јер и то су људи од меса и кости — то ипак није правилом за сво наше свештенство, међу којима ће се ваљда

WWW.UNILIB.RS

моћи наћи неколико њих, који су барем приближно равни твојој пречасности!!

Истина је права да би свештеници као војници Господа Исуса Христа морали заборавити на себе и на своје материјалне користи, као и на то, да ли ће њихов рад бити добро примљен код људи или не, па само оно и онако радити морали, као што их дужи свето писмо и њихов узвишени и свети позив. Но преставимо себи и оваковога свештеника, па ће мо на нашу велику жалост опет чути са многијех страна клевета и неоснованијех приговора противу њега, шта више наћиће се људи, који ће таковоме пришићи на леђа жиг издајства своје вјере и народа, — баш зато, што иде како треба по закону а не по навици људској — и тако истога при нашим приликама и одношајима учинити скроз немогућим и неспособним за корисно дјеловање у народу и вршење његове свете дужности.

Да наведем за ово само један примјер.

Сви ми знамо да је тајна покајања и св. причешћа пошље св. крштења једна од најважнијих тајана и да се мора са највећим заузимањем и са највећом светости вршити и од стране свештеникове и од стране вјернога, који је прима. Сви ми знамо да се баш због тога мора св. причешће по пропису црквеном примати одма пошље возгласа: „*Со страхомъ Божиимъ и вѣрою приступите*“. *А како се извршује ова тајна код нас (а и друге) и то по већини наших села и вароши?*

Ево како! Кад се сврши литургија, остају они, који ће примити св. причешће у цркви; каткад њих по која стотина, па онда сви хоће у један мах да приступе св. причешћу, тамо се гурају и туркају, вичу и псују, јер једно друго хоће да удави. А јадни свештеник држи тијело и крв Господњу у чаши спасења, па и

њега гурају, вуку и трзају, зову и моле, те може лако и св. чест просути и тијем ни крив ни дужан навући на себе најстрожију казну и осуђење. *Овако се и у самом срцу цркве наше и православља у Сарајеву обавља св. причешће*, и хајде Ти госп. Крнета усуди се овај „наш стари обичај“ како се обично вели — нарушити па да те видим! Ми добро знамо, да то не ваља, ми знамо да ћемо бити одговорни правосуђу Божијем за ову нашу небрижљивост и олашко узимање превелике наше и св. дужности, ми знамо да тијем баш чинимо и себи и нашем народу штету, али јесмо ли ми доста сложни да ту незаконитост уклонимо? То је друго питање!

Рећи ће нам се, па шта то наводиш? Наводим зато, што смо тако и у свему другоме као и у овој ствари и предмету.

Или овај случај: исповједио свештеник жену, и због гријеха које је починила, ускрати јој, за тај пут св. причешће, нареди јој епитимију да принесе плодове кајања. Она отишавши до наред цркве, досјети се нешто, поврати се па рече: „*пошо! знадеш ли ти чија сам ја?*“ А свештеник кад чу ово даде јој св. причешће радије, него да до неколико дана сели из своје куће и парохије Бог зна куда! Ето видиш ли у Христу брата, како није баш само свештеник повод опадању религије и морала у нашем народу — јест у толико што није свјестан своје велике дужности и позива — него има и другијех, који приносе доброно жртава, на тај нечастиви олтар, и који га на нашу несрећу добро ките на ругло наше! Ја не кажем да смо ми анђели, али нијесмо ни онолико црни како нас је брат Крнета изнио свијету на видик, што је могао оставити и другом коме, — јер таковијех се нађе увијек доста, који имају и оштар језик и спремно и оштро перо, ће треба

попа извржавати руглу! Хвала Богу у том не оскудјевамо, и ако начелне борбе и писаније увјек мртвим сном спавају у нашем јавном разговору, ал' гдје се тиче кога лично напасти и осрамотити — убити — једнога члана нашега малог народа, ту смо ми јунаци да не може бити таковијех!!

Свештеник у нашем народу, на наше велико зло — извргнут је презрењу и то тако, да ми не допушта моја свештеничка част, да те јаде и невоље наше исписујем и на јавност износим. Зар је свештенику као учитељу народном отворен приступ у одличнија и солиднија друштва, гдје би и он могао много и много видјети и поучити се? Зар на њега пријеким оком не гледа све и сва, ако се и он усуди мјешати у опште наше народне ствари и то као најповзванији? Или се појави на проповједаоници, као што већ рекох,

(Наставиће се).

да поучи своју паству вјери и добрим дјелима. „Немој нас тјерати из цркве“ рећи ће се томе, који се усуди тако што почети! Дакле такав презрени и омаловажени свештеник да буде огледало владања и учитељ народњи? Гдје је ту госп. брате дошљедност? А јели то заслужио кукавни свештеник?

Прилике наше цркве биле су до јуче такве да је он баш тим приликама доведен у оваково стање, као што сам мало напријед наговјестио — па ту не пада кривња на наш народ ни мало што је то тако — али тешко је то сада од једног преокренути. Ми знамо рећи: „свештеник је дужан тако и тако радити, то му налаже св. писмо“ — а сами рушимо и у корјену уништавамо његов углед, силом га отурујемо од себе — и не дамо му сиромаху да подигне главу и да слободно и отворено погледа по свијету.

Рим-папина енциклика.

Под тим натписом „Цариградски Гласник“ од 4. јула о. г. бр. 25. доноси чланчић о новој енциклици папе Лава XIII., „којом позива све друге цркве да се присаједине римској под поглаварством његовим.“

Ево тога чланка од ријечи до ријечи:

„У новој енциклици (посланици) папа истиче 112 навода из светог Писма и других црквених дела, помоћу којих би рад да докаже, да је он и на основу тих списа у праву, да буде највећи црквени поглавар и да се сви други морају њему потчинити.

Ми смо далеко и од помисли, да донесемо садржину те нове енциклике, јер без сумње и она је прожмана оним истим тежњама, које веју и кроз све досадање. Ну, да би задовољили радозналост извесног круга наших цењених читалаца, ми ћемо овде изнети језгру чега све има у тој новој ватиканској окружници; бићемо кратки.

У енциклици износи се, како је састављена црква, чији је главни основ: јединство. У ствари, вели се, црква није састављена из много делова; она је једна и то је она, коју је Христос својом назвао. Да се његова наука не би тумачила на разне начине и од разних људи, Христос је изабрао ученике, испред којих је ставио једног вођу и сталног. Енциклика вели, да је клеветнички престављати цркву као притисак над грађанским стварима, или као надмоћје над правима владара. Црква је скуп из над свију других, пошто следује надземаљскоме циљу. Па пошто је један такав савршенствени скуп немогућ, ако нема превисњу моћ, Христос је установио јединство управе и њу је поверио Петру и његовим наследницима; он им је дао највишу власт са повластицама непогрешимости у вери. Нико не може истаћи другу столицу изнад римске столице, чија власт није само почасна, но потпуно правна. Енциклика се свршава с позивом на све

оне, који признају Исуса Христа за сина Божијега, Спаситеља, да се присаједине његовој цркви, онаквој, какву је Он установио.

То је од прилике садржина нове енциклике римскога папе.

Сада има реч Васеленска Патријаршија. Ми се надамо, да ће њен одговор бити исто

онако озбиљан и достојанствен, као што је био онај лањски и да ће бити кренути на среду сви разлози, да се потре ово очито наваљивање римског папе, да је његово првенство међу поглаварима хришћанске цркве неоспорно и да је непогрешимост законита.“

Проповијед о животном хљебу.

С њемачког превео Милан Поповић, правосл. богослов I. год.

„Изъ есмь хлѣбъ животный, иже съѣдши съ не мене: аще кто съѣсть от хлѣба сего, живъ будетъ во вѣки!“ .. (Јов. VI. 51.).

Религија, коју исповједамо, како свето писмо вели, није религија слова, него духа, бива не састоји се само из буквалног чулног посматрања обреда, нити из жртве, храма и пјеливања, већ је поштовање Бога духом и истином, одбацује све празне обрасце, не осврће се на бесмислена оговарања, тражи свугдје стечено освједочење разума, живе осјећаје срца и дјела Богом учињена. Ето што вели Исус: „Духъ естъ иже оживляетъ, плоть не пользуетъ ничтоже: глаголы иже аз глаголахъ камъ, духъ сѣтъ и животъ сѣтъ.“

Само тако захвално можемо исповиједати преимућство Хришћанства, тако остајемо увјек разумна бића и као таква можемо сходно изнијети лијеп појам о невидљивим узвишеним стварима. Све, што је корисно и добро у овоме животу, дубље нам гане наше срце, ако то допре до унутрашњег чувства оком, слухом и нашим спољашњим осјећањем.

Осим тога изискује се велико мноштво чулних слика и видљивих престава, да лакше узнесемо свој дух свему, што је корисно и добро и срце загријемо великим и узвишеним предметима. Само морају да буду сходно изабрани ови спољашњи знакови и да вјешто изражавају оно, што нам се преко њих у душу хоће да унесе. Сlike, обреди, знаци вјероисповједања, средства за упражњавање у вјери, чиме се наша религија приближава чулности а помоћу ње душевном осјећању, заслужују или као чулни изрази извјесних престава разума или извјесних осјећаја срца и као побуде на таква мишљења и осјећања наше особито поштовање. Ови зна-

кови имају унутрашњи смисао, који је лако схватити, узвишено достојно значење, по чему они живо и дјелотворно утичу на осјећање и живот хришћански. Ово бива нарочито код вршења тајне вечери. Све спољашње, што је тијесно скопчано с тајном вечером, подпуно смијера на то, да нам покаже, што ће нам се њом унијети у нашу душу и усадити у наше срце. Запаљене свијеће, које видимо на олтару за вријеме богослужења, посјећају нас на оне озбиљне мирне вечерње часе оне ноћи, кад се Исус опраштао са својим ученицима; на ону немирну страшну поноћ, када га проклети Јуда издаде, те Господ допаде шака својих непријатеља, за спас свијета.

Ријечи, које је рекао својим ученицима, кад одлучише славити успомену оне ноћи, зар нијесу веома значајне?

Кад им је пружајући хљеб, рекао: *Сіе естъ тѣло мое, приимите ѣдите вѣ мое воспомяніе.*

И затим давајући им чашу: *Сіа естъ кровь моя новаго завѣта, иже за вы и за многіа изливаемая вѣ оставленіе грѣхѣвѣ.* Па коме сада није јасно, на што су смјерале Његове ријечи и шта је хтио с њима рећи. А нијесу ли свети знаци, који се у светом причепћу раздјелују, сходно изабрани, да срце наше осим погледа и насладе у свему, што тијело снажи и укрјепљује, уздигну још ономе, што душу кријепи и срце облагорођава.

Ев. Јов. 6, 1—15.

По том отиде Исус преко мора Галилејска код Тиверијаде. И за њим иђаше мноштво народа, јер виђаху чудеса његова, која чињаше на бо-

лесницима. А Исус изиђе на гору и ондје сјеђаше с ученицима својим. А бијаше близу пасха празник јудејски. Пздигнувши дакле Исус очи, и видјевши да мноштво народа иде к њему, рече Филипу: гдје ћемо купити хљеба, да ови једу? А ово говораше, кушајући га, јер сам знадијаше шта ћемо чинити.

Одговори му Филип: двјеста гроша хљеба није доста да свакоме од њих по мало допадне. Рече му један од ученика његових, Андрија, брат Симона Петра: Овдје има једно момче, које има пет хљебова јечменијех и двије рибе; али шта је то, на толики свијет! А Исус рече: посадите људе. А бјеше траве много на ономе мјесту. Посади се дакле људи на броју око пет хиљада. А Исус узевши оне хљебове, и давши хвалу, даде ученицима, а ученици онима, који бијашу посађени; тако и од рибе колико хтјеше. И кад се наситише, рече ученицима својим: скуpite комаде што претекоше да ништа не пропадне. И скупише, и напунише дванаест котарица комада од пет хљебова јечменијех што претече иза онијех што су јели. А људи видјевши чудо, које учини Исус, говораху: ово је заиста онај пророк, који треба да дође на свијет. А кад разумје Исус да хоће да дођу да га ухвате и да га учине царем, отиде опет у гору сам.

Сам Исус нахрани чудноватим начином мноштво народа, као што описује данашње евангелије, по приповједању евангелиста Јована, само за то, да слушаоци обратe пажњу на већу храну и на веће средство за окријепу духа, с тога је и дошао, да им га даде. Изриче им знамените, дубоке ријечи: Ја сам хљеб живота; и ове знамените, дубоке ријечи:

Изъ есмь хлѣбъ животный

служе као садржај данашњег разматрања.

- I. Показаћемо смисао овијех ријечи и затим
- II. Извести поуку из њих за све.

Благочестиви хришћани!

Без сваке се сумње, Христос, називајући себе хљебом живота, држао неке присподобе, која је морала бити позната у његовом народу. Јер у старом завјету постоји наука, упуство, које је одређено, да пробуди, нахрани и ојача неки виши божански живот у срцима људским, слично храни, која нас окрјепљује, да одржимо и продужимо овај живот. Овако каже пророк Амос (гл. 8, 1): „Се днѣ градѣтъ, глаголетъ

Господь, и послю гладъ на землю, не гладъ хлѣба, ни жажда воды, но гладъ слышаніа слова Господня. Одатле се распознаје разлика, да Исус не називље само своју науку хљебом живота него баш и себе. Али то је он могао рећи потпуним правом; јер не само његова наука, него његово цијело биће, и све, што је радио и чинио, смијераше на то, да пробуди унутрашњи живот човјечији, да му дух изобрази, срце оплемени и људско биће усаврши. Овим опширним значењем протумачићемо ријечи: **Изъ есмь хлѣбъ животный**. Ја сам хљеб живота могао је Христос већ с тога рећи, јер свим, што је чинио и радио, исто је тако задовољао при. родној потреби нашег духа, као што храна задовољава потреби нашег тјела. Човјек је болестан, налази се у неприродном стању, ако не осјећа глад и жеђ дуже времена или му не прија.

Пошто природна дјелатност његова тјела није спријечена и поремећена протунаравном препреком, посјећају га познати у њему урођени нагони, које називљемо глађу и жеђу, да му треба јела и пића. Исто тако осјећа у нама и дух, ако није болестан, те му природна дјелатност није сасвим успавана и скривена, осјећа, кажем вам, потребу такве хране, какву нам Христос пружа. Питања: Одакле сам дошао, зашто сам овдје, како ћу ићи? намећу се и нехотице свакоме, који себе познаје. Као да сам живи, цио му је свијет загонетка, ако му нијесу познате више ствари од оних, које гледа својим тјелесним очима. Колико се више буди његово наравствоно осјећање, толико и разговјетније разликује од свега, што је изван њега, и живље појима, да он мора бити нешто друго, нешто боље, да мора имати неки већи позив него остала бића. Његова природа тежи на непостижиму цијељ; али колико је више озбиљности у њему за овом чежњом, толико је прешнија чежна да сазна плод својег труда.

У свијету, у којем живи, ваља се у прашини оних људи, с којима се дружи, слабост његове природе ограничава га и запречује тако, да му је неопходно потребно ућање у неку вишу помоћ, ако не жели поклизити с пута, који води право његовом одређењу. Нарочито покрај толиких загонетних судбина и патња тјелесних и покрај грозних посљедица — а ту му је потребно, ако се има одржати и остати вјеран своје позиву, јаче снаге, него што му земаљско дати

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

може. Али питате, шта је то, што задовољава преко нужне потребе нашег духа? Чим можемо расвјетлити свој разум, мирити своје срце, охрабрити се и осоколити у својим одлукама, утјешити се у својим несрећама, надати се на будућност, ако хоћемо да се право разумијемо и један друге добра желимо.

Једино само религијом и величанственим откривањем, које нам је Свемогући саопћио преко јединородног сина свога Господа нашег Исуса Христа. У њој налазимо живот и потпуно задовољство; упућује нас праизвору свега бића и живота; учи нас познавању оца небеског; управља наше чежње пријестолу вјечне свјетлости; назначује нам кршевити пут самосавршавања као пут у нашу домовину, гђе ћемо ловоровим вјенцем овјенчани бити. И у садашњем стању, кад трпимо недостатке и оскудицу у свему и свачему, учи нас да поштујемо поредак мудре добротe Створитељеве, која се за нас стара; разрјешава нам загонетке, које нас иначе заплеху у противусловља, доводећи у свезу човјечавство с Божанством, свијет с небом! И није само наука Христова, која нам наговјећује ову везу него — што мртва ријеч не може — његов нам је живот непосредно представља.

Јер је он путовао међу живим као очевидни одсјев божанске величанствености: **Вѣрѡмъ вѣ ма, не вѣрѡетъ вѣ ма, но вѣ прославшаго ма.** И видѡмъ ма, видитъ пославшаго ма. Сви они, који су га лично познавали, те ијоле срца имали, и могли осјећати у себи и цијенити Његову небеску благост и божанство, говорили су, пошто бијаше на небо отишао: **Мы видѣхомъ славу егѡ, славу ѡкѡ единороднагѡ исполнѣ благодаты и истины.** Да! Његов цио живот бијаше божански а дјела разумни производ науке његове. Саме поуке о божанском земаљском царству: „да су његова уређења заиста често чудновата и тајна, али при том истинита и мудра, да добродјетељ заиста често пута пати и многи се искушава, али покрај тога побјеђује и прима величанствене награде, да је смрт доброга додуше често скопчана с грозним околностима, али ипак је прелаз у веће блаженије биће — и ову науку налазимо у историји Христовој у исто доба тачно предочену и остварену. А да ова откривења божанска, на којима му остајемо вечно захвални, неће нигда заићи и изгубити

свој углед и своје утиске, за то се је по старао, кад је на земљи основао царство Божије, црквену заједницу, која све добре људе обвезује на поштовање свих светих и на заједничку тежњу на велико и вјечно.

У крилу овога завјета ћемо сви наћи средства, која су нам потребна, да задовољимо преко нужне потребе нашег духа.

Христос је дакле могао с правом рећи: **Изъ есмь хлѣбъ животный,** јер као што животни хлѣб помаже потреби тјела, тако исто и хлѣбац, који је с неба дошао, потпуно задовољава потреби наше душевне природе. И ова сличност види се из дјеловања, која у нама произвађају онај земаљски и овај небески хлѣбац. Храмом се развијају наше тјелесне снаге и од времена на вријеме појачавају и у исто доба осјећамо неко необично задовољство. А да задовољимо глад и жеђ, на то нас природа нука.

Управ тако дјелује религија и заповјест Христова на наш дух. Она развија непрестано више снаге у човјеку, снаге, којим можемо мислити и радити о свему, што је велико и племенито, непрестано их појачава и укрепљује.

Наш разум расвјетљује и узвисује Христа, који му даје најплеменитији полет и узвишен смјер. Хришћенство нам не допушта у лијености и безбрижности проводити у сну овај живот или наше мишљење ограничити само на мален круг нашег грађанског сталежа, наших земаљских брига, наших раскошних задовољстава; побуђује нас на размишљање и претресање највиших људских послова; уздиже наш дух од видљивог до невидљивог, од пролазног до непролазног; својски му препоручује највећи извор свега, што је истинито, лијепо и добро. Па пошто је уздигло наш дух, јача и узвисује истодобно моћи наше воље.

Већ тежња на врлину јача је и живахнија, ако ју примамо, подсећајући се на Бога, кога нам хришћанство открива, престављајући, да нам је пред очима, помишљајући на своје вјечно биће. Но да се у добродјетељи упражњавамо, стичемо више снаге, више храбрости преставама, које хришћанство храни у нама, осјећајима, на која нас одушевљава.

А што испуњавате своје дужности, потврђујете своје достојанство у царству душа, што настојите, да се оплемените, радите о највећем спасу свога живота, а што тежите потпуније

на добро, лицу се Божијем приближавате, ступате с Њиме у најтјешњу заједницу. А под окриљем Његове деснице немате се бојати, да

ће вам ишта на пут стати. Онима који побожно живе, морају све ствари смјерати онеме, што је најбоље.

(Свршиће се.)

М а н а.

У петнајести дан другог месеца иза изласка Јевреја из Египта послао им је Господ Бог први пут у Пустињи Син ову чудновату храну, којом су се имали хранити и којом су се хранили за време свога четрдесетогодишњег странствовања. То је била мана, која је добила своје име од јеврејске речи *ман* стога, што су Израиљани тада, кад су први пут видели у пустињи на земљи „нешто ситно, као слана, ситно као иње на земљи“, говорили један другоме: *ман ху*, што је то? јер нису знали, што је то. Тада им је Мојсије рекао; „То је хљеб, што вам је Бог дао да једете“. И од тада је у свих шест дана седмичних с јутрањом росом цела површина, на којој беше смештен јеврејски окџ, била покрита маном, која је наличила ситном округлом семену корнандра — малене биљке налик на оморику, а „изгледаше као бдолах“, т. ј. смола, која цури из бдоле, особите врсте палме. У свом првобитном стању мана је имала укус теста, смешаног с медом; а погаче из ње начињене имале су укус као тесто печено на уљу. Ману су морали Израиљци по заповести Божијој купити рано изјутра, јер се је она са изласком сунца, услед жеге сунчане, топила, и само у толикој мери, колико је нужно било да се сваки породични члан прехрани за један дан, наиме по један гомор (Излазак XI., 10. три мерице, околу 6 фунти пшенице — по блаж. Августину); јер што би преостало за сутра дан, покварило би се и не би се никако могло јести. У суботу, као свечани дан, није падала мана по пољима, прем су неки од народа испочетка излазила да је купе и у те дане; због тога је сваки Израиљанин, приучавајући се да уважава суботни одмор, имао шестог дана да накупи двоструку меру мане — за два дана, и само се у суботу мана није кварила, ма да је била скупљена из јутра једнога дана пре. Тако је изложена историја израиљске мане у књизи Излазак (XVI., 15.—36.) и Бројеви (11, 6.—9.).

Већ је одавна доста распрострањено мишљење, као да израиљска мана није ништа друго, доли сићушан плод једне биљке. По науци учених путника, биљка та је — манонени тамариск, врло обични игличасти грм, који се у Арапа зове *ел-шарфа*, те расте по свој Малој Азији, у Египту и у особитом изобиљу по долинама, равницама и пустињама Синајскога полуострва. Тамарисци се нарочито одликују тиме, што из њихових врло сочних граница у јуну и јулу, у опште после зимњих киша, цурн нека, налик на смолу из вишњева дрвета, шећерна, густа, смолава материја, која има својствени свој пријатна мирис. Појави ове материје нарочито помаже сићушан неки зарезник (првић), који својом жаоком, као пчела, у пролеће пробуши горњу кору младих, врло нежних црвених гранчица тамарискових. На такав начин настала раница, која се простим оком не може видети, после кише се прошири и почне тајити; мало по мало па се начини капља, као капља росе. Капље те на ваздуху и ноћном хладу се постепено згушњавају и очврну; боја им је црвенкаста са жутиим жилицама; но кад се поиздаље на њих гледи чини се човеку као да су се по дрвећу нанизала као снег бела зрнца слане, од којих су једна округла, а друга угласта и пљосната. Те ето капље називају се синајском маном.¹⁾ Са изласком јужнога сунца манине капље на гранчицама тамарисковим почну се од жестине сунчаних зрака топити и као сузе цуре, беле као иње, на земљу и на иглице, што леже на корену. Почамши од месеца јуна (кадшто већ у мају) за време од 6—8 недеља у години долазе бедуини још до изласка сунца у шумицу тамарискову, простиру под тамарисцима поњаве и стресају управо на њих с гранчица манина зрнца; а ако их скупљају са земље, тада их помоћу прекуивања у котлу

¹⁾ Повната манина каша прави се од малих, светлих, мрких зрна биљке, која спада у род трава обичнога маника, који се налази у барама, мочварама и јамама; она се обрађује највише у Шлеској и Пољској.

чисте, и тада их тек справљају у лимене ко- тарице, у којима се могу сачувати по неколико година у подрумима. Плод овај Арапи сакупљају буд' ради продаје у Каиру и монасима синајскога манастира св. Екатерине, у којему се мана даје само одличним гостима после обода буд' га пак остављају себи за храну и једу га у место меда или варива са танким пресним лепињама, а сам по себи не може он заменити ни хљеба ни меда. Ту исту ману европске хације са задовољством носе собом за успомену на Синај.

Поводом тим, што је израиљска мана по свом спољашњем облику и боји изгледала као синајска или тамарискова, што су је такође сакупљали рано изјутра, и што је укус израиљске мане такође наличио на укус садање, и затим, што се је израиљска мана могла чувати дуго (Изд. XVI, 32.—34.) као и тамарискова, многи их путници истовјетују и готови су да верују, као да се мана, што је спомиње Мојсије, и сада појављује у околици Синаја. Ну при спољашњој сходности неких својстава у тих двају материја не можемо а да не опазимо то, да се израиљска мана у многим битно разликује од синајске мане, тако да је истовестност њихова сасвим немогућа.

Тако је, пре свега, израиљска мана падала с неба као јутрења роса и као ситна слана покривала земљу, а синајска је врста смоле, која цури и капа на земљу са гранчица тамарискових. У библијском се тексту говори, да је мана падала заједно с росом мимо сваких дрва, на којима је без сумње пустиња Син сасвим оскудевала. Кад би збиља тога дрвећа било тада, не може бити, да их Израиљњани неби опазили око себе и да Мојсије неби ништа споменуо о њему тим више, што ни другом месту (Изд. XV, 27.) он управо говори, да су Израиљњани нашли у Елиму 70 финигових дрва.

Из књиге Бројева (XI, 8.) видно је, да је израиљска мана у многим наличила на хљебно зрно; куглице њене биле су тако тврде, да су их морали млетити у жрвнима, тући у ступи, варити у котлу; оне су у себи садржавале тако много скроба, да се од њих могли пећи колачи, по укусу своје налик на лепиње са уљем или медом*), те су замењивале обични хљеб. Оваквима

*) Писац неканоничке књиге Премудрости Соломона говори о мани: Народ Твој питао си Ти анђеоском пићом, и готов хљеб шиљао си им, да се нису морали мучити за

се процесима не може никако подврћи данашња мана, јер она највише ако може достићи тврдоћу мекога воска: на огњу се она топи и она ври. По сведочанству путника, садању ману „није моћи ни млетити, ни тући и ни један бедуин не вари себи од ње јело нити пече хлеба“, као што и мора бити по самој својству те мане.

К томе је пак израиљска мана била хранљива сама по себи и могла је задовољивати сама по себи и физичке потребе Јевреја; но с временом им се та једна те једна храна дојела и огадила им тако, да су роптали и називали ману „никаквим хљебом“ (Бројеви XXI, 5.) или боље „сасвим лаком“ но никако нису гладовали, дочим синајска мана не може служити као извор препитања и није у стању да крепи животне силе, пошто она не садржи у себи азота“ (Бертело). Тамарискова мана, хемички разлучена, не садржи никакве брашнене састојине, него чист сок, који је некусно сладак, може се употребити и то само с хљебом; она скоро више служи као слатка закуска пре јела, него као само јело, и Арапи употребљују ману само у природном облику а ногада у својству или у замену хлеба.

Мана, којом су се хранили Израиљњани, падала је сваки дан сем суботе и у самим неплодним местима, падала је непрестано и једнако у свако доба годишње и притом само за време четрдесетгодишњег странствовања јеврејскога, док нису дошли у пределе земље Хананске (Изд. XVI, 35. Ср. Нав. V, 12). Напротив, синајску ману не можеш купити читаве године, но само у јуну и јулу и не дуље но за два и по месеца преко године; у јесен и зиму тамарисци не производе никако својих плодова.

Опредељујући, да је гомор мане, који се сваки дан сакупљао на једну главу, бар толико колико и једна руска фунта, морасмо признати, да су Јевреји на броју их 600 тисућа, осим жена, деце и дошљака, сакупљали сваки дан 15 тисућа пудова мане. Таква дневна множина израиљске мане петсто пута превазилази највећи годишњи род и за тридесет тисућа пута највећу

њ, који је био вкусан као и сваки други хљеб, јер је својство пиће твоје показивало љубав Твоју према деци и угађајући вољи свакога од њих, мењало се оно како је тво хтео“ (XVI, 20,—21). Но ово дакако не значи, да је укус манин био различит, и да би он увек одговарао жељи верних, а да се неби свидио невернима, него то, да је различити укус манин од разних врста њенога приурочивања зависно.

дневну меру садање мане, јер у саму неродну за ту ману или кишовиту годину обично је сакупе од 16—20 фуната на дан — дакле од 24—30 пуда годишње; с обзиром на тако малу количину тамарискове мане Арапи је врло цене и сами само као посластицу допуштају себи да њом намажу хљеб свој. Да допустимо чак највећу плодност Синајскога полуострва у старо време према данашњој неплодности на њему у опште а тамариска посебице, то се нико из савесних учењака не би усудио да претпостави, да се је у пустињи Син могло наћи толико мноштво ламариска, да би њихова плода могло бити доста бар за два милиона у пустињи блудећих Јевреја.

Писац постања (Мојсије) приповеда о мани у таквим цртама, које нам јасно говоре, да је мана била чудна појава и имала надприродна својства. Он говори, да је онда, кад је збор синова израиљских у пустињи Син почео роптати на Мојсија и Арона услед недостатка хране, у вече исти дан Бог послао препелице, а у јутру, као што је обећао преко Мојсија, спусти им Јехова „хљеб с неба“ (Изл. XVI, 2.—4.). Ми смо већ казали, да је мана падала само 6 дана у седмици а шестог дана у двострукој мери, а у суботне дане да никако не падаше; а с друге стране да се је она остављена с петка на суботу сачувала, дочим кад се остављала на ма који други дан у седмици, да се покварила, по тумачењу блаж. Теодорита, „зато, што је такво остављање било нарушавање закона“; а да ово није бивало због својства мане, о том сведочи

субота, у коју се оно, што је у петак сакупљено, сачувало неповређено; а о том сведочи и мана, која се је многе године чувала у ковчегу. Већ ова особита својства израиљске мане изводе је из реда природних појава и јавно показују њен промислитељски значај.

Најпосле, природна мана била је одавна добро позната у Египту и о њој се често говори на споменицима под именом „бела мана“. Међутим послана с неба мана није била позната ни странствујућим Јеврејима, ни њиховим прецима. (Понзвљ. Зак. VIII, 3.); иначе не би она произвела међу Израиљцима такву забуну, какву је произвела међу њима, као сасвим нова, чудна. Па зато је и Мојсеј за спомен потомству о чудном препитању народа у арапским пустињама, заповедио, да се увек чува мера мане у скинији у златном суду — пред ковчегом завета (Изл. XVI, 32.—34.). Важно је, да се у св. Писму израиљска мана по кадшто назива хљебом небесним, анђеоским хљебом, (Пс. LXXVII., 24. 25.) анђеоском храном (Прем. XVI., 20.—21.), духовном пићом (I. Кор. X., 3) без сумње зато, што је чудним начином падала с неба, где живу анђели. А све више назначене околности показивале су у мани не само чудни дар Божији, но и пророчки образац онога духовнога, тајанственога, небеснога хлеба, што га је Господ Исусе Христос дао вернима да га једу ради живота вечнога. (Јован VI., 31.—35. 48.—58., I. Кор. X., 3.—4.).

„Рускии Паломникъ“ 1895.

Превео: Л. Богдановић.

О тајним гријешницима.

Превео с њемачког Милан Поповић, богослов.

Моји побожни хришћани!

Какво дјело, таква плаћа, какав усјев, такав плод и жетва. Док поштен човјек ужива у сваком случају спокојство савјести, похвалу свога Створитеља и поштовање свих људи, дотле злочинац осјећа унутрашње неспокојство и грижу савјести, осјећа поругу и срамоту и вјечна ће га казна једном постићи. Али спољашња плаћа није безусловно извјесна: плаћа и казна, коју нам свијет пружа, изостаје често. Она жена и мати чинила је много година добра; али свијет,

Господ гледа с неба на своје синове: он види и осуђује сва њихова дјела.

шта више њена рођена дјеца мало су то припознали и ријетко наградили.

Онај намилосрдни каишар, онај богати раскалашник чинио је многа злочинства; али свијет и људи нијесу га осудили и заслужена казна није га постигла.

Ово је понајвише, моји хришћани, како вас учи ваше искуство случај код грјешника, који крију и забашурују своје гријехе, који многа зла чине под плаштом невиности и претварања, који не гријеше јавно него тајно. Они

су шта више у части и поштовању код свијета ; њих хвале и обожавају кратковиди људи ; они живе мирно и без казне од много времена па можда до пошљедњег тренутка овог живота, О ! таквих људи, таквијех грјешника има много посвуда и пријети нам превелика опасност, ако пођемо њиховим стопама. С тога ми данас допустите, да вас опоменем и да вам изнесем као страшан примјер слику њихова живота. — Промотримо сви заједно жалосно стање тајних грјешника. Господ, који нас из потаје гледа, и познаје и испитује срца свију нас, он нек нас научи да пазимо и да не сметнемо с ума, да ће ма који од грјешника изостати пред божјим престолом.

Ев. Маттејско. 2., 1—12. А када се роди Исус у Витлејему Јудејскоме за времена цара Ирода, а то дођу мудраци од истока и кажу : Гдје је цар Јудејеки, што се родио ? Јер смо видјели његову звијезду на истоку, и дошли смо, да му се поклонимо. Кад то чује цар Ирод уплаши се и сав Јерусалим с њиме. И сабравши све главаре свештенике и књижевнике народне, питаше их : гђе ће се родити Христос ? А они му рекоше : у Витлејему Јудејскоме, јер је тако пророк написао.

И ти Витлејеме земљо Јудина ! ни по чем нијеси најмањи у држави Јудиној ; јер ће из тебе изићи человођа, који ће пасти народ мој Израиља. Онда Ирод тајно дозва мудраце и испитаваше их, кад се је појавила звијезда. И пославши их у Витлејем, рече : идите и распитајте добро за дијете, па кад га нађете, јавите ми, да и ја идем, да му се поклоним. И они саслушавши цара, пођоше : а то и звијезда, коју су видјели на истоку, иђаше пред њима, док не дође и стадо одозго, гдје бјеше дијете. А кад видјеше звијезду, обрадоваше се веома великом радости — и ушавши у кућу, видјеше дијете с Маријом матером његовом, и падоше и поклонеше му се ; па отворише даре своје и дароваше га : златом, тамјаном, исмирном и примивши у сну заповјест, да се не враћају к Ироду, другијем путем отидоше у своју земљу.

Ето вам, побожни хришћани, у горе реченом тексту згодна примјера о тајном грјешнику, који смо узели из виших кругова живота. Цар Ирод позива тајно мудраце од истока к себи, пита их за новорођено дијете Исуса и тајно им обећава, да и он жели доћи у Витлејем, да му

се поклони. Заиста човјек, који се не показује с поља и јавно opakим и невриједним а у тајности мисли о злу и зло чини, заиста то је потајни грјешник. Ви видите, како се лукави зликовац плаши и дршће, како дозива из страха одмах учењаке, како прибјегава најподлијим средствима, да себи мира прибави. Заиста, узвишен, богат човјек у пурпурном одијелу, али сиромашан, несрећан човјек, који проводи жалосни живот покрај својих тајних грјехова.

Погледајте сада, моји побожни хришћани, на сличне људе у наше доба и пред нашим очима, нађите их код великих, малих, младих и старих — јели њихово стање боље и сребније него је стање цара грјешника у нашем тексту. Допустите ми да још најприје напоменем, кога нарочито подразумјевамо тајним грјешницима, а онда ће нам јасно бити, како имамо осудити њихово стање. Ја пак подразумјевам раскошнике, били они блудници или прељубчинци, грјешили они Богу и своме тијелу на овај или онај срамотан начин : они управо чине своје зло дјело потајно у помрчини.

Затим подразумјевам претваралице и лаже, који као Ирод ласкају нам, али би нас жељели примамити у своју мрежу. Ја подразумјевам клеветнике, који се радују и веселе, да на неоснованим тајним путевима помраче и униште част и добар глас ближњега. И варалице који, и ако много говоре о својем поштењу и некористољубности, ипак закидају од нас, од удовица и сирота.

И крадљивце, који ноћу тумарају тамо амо и туђе присвајају (краду), што је стекао поштен човјек с муком и трудом. У опште дакле сви, који тако мирно, лажно и лукаво раде, како то не могу оправдати пред Богом и пред својом савјести и који крију пороке или у мраку ноћном или у својим одајама и тајним скровиштима, све су то потајни грјешници и њихово стање било оно с поља ма како сјајно није ништа друго до кукавно стање.

1. Изгледа, да су они бољи и снажнији, него ли јавни грјешници — али они су великим дјелом шкодљивији и невриједнији.

2. Изгледа, да они зло чине тајно — али онога горе не могу преварити.

3. Изгледа, да остају сасвим некажњени, али њихова казна ипак их неће мимоићи — Ирод у тексту не изгледа мудрацима зао и не-

ваљао, већ шта више врло поштован и поштен као пријатељ свега, што је велико и добро, — па ипак познајемо ми Њега из свједочанства историје као неваљалца и недостојника, — но као што су мудраци из почетка мислили о Иреду, тако мисле о себи самим у наше доба многи, који у тајности проводе свој грјешни живот: они гледају из сажаљења са неком радошћу на оне доље, који су јавно жигосани као неваљали, порочни чланови човјечанског друштва, а при том мисле: Ја ти ипак захваљујем, Боже, што нијесам као ови људи. Ја сам увјек још сасвим други човјек — каже с тога један, него онај градљивац и разбојник, премда и ја кадкада шта више сваким даном лишавам овог или оног мог ближњег у тишини једног дијела његова доброг гласа и части, оцрњавам га и опадам.

Ја сам ипак куд и камо бољи и добродјетелнији, каже други, од мога пријатеља или моје пријатељице, који сад не могу више сакрити последице свога блуда, и о којима свијет говори, и ако и ја кадкада у мраку тајности развратно мислим и проводим раскошан живот.

Ја нијесам ипак тако неваљао, говори опет један, као они биједници, који су затворени за казну својих злочина у тамницу с више кључева, премда и ја кадкада нарочито (у) мирне ноћи, када људи почивају и спавају, тумарам и обогаћавам се туђим добром: ипак тако дубоко нијесам потонуо у грјех као они. Ти си такођер неуређан и опасан, мој хришћанине, и сви тајни грјешници исто су тако невриједни и неваљали, шта више још гори него опште познати грјешници и злочинци: то је јасно, за то је потребан један мали доказ.

Видите! Од јавног злочинца можемо се сачувати и обранити. Презиремо и уклањамо се од пијанице; презиремо немилосрдног тврдицу; бранимо себе и своју кућу и свој живот од грабежљивих руку убојице; ми смо хладни и равнодушни према младићима и дјевојкама, који су преступили срамно *шесту* заповјед Божију.

Али како ћете се чувати и бранити од потајног опадача, који често далеко од вас кује пакосну сплетку и вас примамљује?

А како од лицемјерног лаже, који мами ваше присвајајући себи на то право?

Како од лажног пријатеља, који с вама говори лијепо и пријатељски, а при том тајно јаму копа?

Не наносе ли такови неваљалци често баш велику штету вама и цијелом свијету као очевидни порочњаци, а да им ви што криво не чините или их зовете на одговорност? То су дакле опасни, штетни људи у грађанском друштву, ти потајни грјешници.

Дакле пазите, моји хришћани, како ти оптуженици задавају себи увјек највећег труда, да се покажу пред свијетом добрим, правим и поштеним, како сами син и кћерка често пута приступају к својим љубазним родитељима и хвале се својом невиношћу и чистотом срца, премда су их тајно изгубили.

Како је дакле силно погажено пријатељство, родбина, добродјетел и религија и како оги лицемјери ипак покрај свега лицемјерног живота, покрај свога тобожњег мира и трпљења сваког часа очекују и боје се, да се не открије њихова поквареност и не покаже њихово лицемјерство. Није ли то жалосно стање? Могу ли они покрај све своје привидне ведрине и веселости уживати часове, који им не доносе мира. С тога ја називам у споразуму с вама стање потајног грјешника ничим другим до ли сјајном невољом. Пазите даље. Изгледа, да они потајно чине свој злочин — али Онога горе не могу преварити. — Ово је било дакле од памтивјека начело свих преступника закона, моји побожни хришћани: „Само да не види нико! Само да нико не дозна за моје неваљалство!“ Тако су мислили наши прародитељи у рају, кад су преступили закон Божји. Наслађивали су се миром и спокојством све дотле, док не чуше глас: „Адаме, гђе си? Зашто сте јели с дрвета, с којег сам вам забранио да једете?“ Дакле не открише и увидјеше, да их је неко опазио и да зна за њихов потајни грјех.

Такођер видимо то и код Ирода у данашњем евангелију, тако исто има још и грјешника, који у мраку проводе живот, с поља мирно и ведро и на први поглед истински и задовољно, пошто нико не зна за њихово неваљало дјело: посвуда и на сваком мјесту налазе они шта више поштовања и повјерења.

Свако их држи за оно, зашто се издају, за праведне и добродјетелне људе. Они су можда још осим тога марљиви, штедљиви господари, снажни радници, пријатељски, пријатни, послушни сусједи и чељад: а то умножава добро повјерење и тиме се открива прави облик њихов;

њима иде све за руком добро и сретно. — Али Ономе горе не може Адам умаћи; Ономе горе не можеш ни ти избјећи; који си сагрјешно у току ове недеље, а који си можда сагрјешно и данас потајно. Он је видио грјешне путеве израиљског цара и његовом оку нијесу скривене твоје намјере — људи не знају, хришћане и хришћанку, ако ти у тајности замишљаш бесрамне, развратне мисли и дјела; незнају то ни твоји добри родитељи, ни твоја поштена служинчад па можда твоја супруга сматра те и поштује невиним и љубазним. Али Господ, који је на небу, у коме ми сви живимо и јесмо, разумије наше мисли и дјела чак из далека и никако и нигђе не можеш га преварити.

Људи не знају и судије земаљске не казне, ако к' нама дођеш и дигнеш тужбу на твога ближњег, кућну чељад и дјецу, као да су ти учинили велику неправу, ти их много више оцрњујеш него ли заслужују а себе напротив уздижеш и приказујеш као јединог безгрјешног човјека: не, ми те тјешимо и утишавамо покрај свега тога и сажалавамо тебе, твоју невољу и бједу кућну. — Али пред Свезнајућим ниједне ријечи не изустимо а да он не зна; он испитује дубину човјечијег срца и зна, шта људи мисле; Његове су очи јасније од сунца, говори Сирах и виде све, што људи чине а загледају и у најзабитнији кут. Зато ти, који си одавно нехришћански мислио и радио, ступи у тмину тајности, гђе си често тешко сагрјешно и паничице, обори лице своје и помоли се скрушеним срцем: Господе, Боже мој, који ме познајеш и испитујеш, ти једини знаш, да сам често ходио злим путевима, да више нијесам достојан назвати се твојим сином. О! свемогући, допусти и мени грјешнику да вјечно останем у Твојим очима. О! очисти ме од наслада и страсти, с којих постајем недостојним хришћанином. О! подари ми снаге и моћи, да наставим добро дјело кајања, које од данас одпочињем, да бих твоју осуду, кад изнесеш на видјело сва дјела човјекова, људска, могао без страха и трепета саслушати.

Промотрите још једном тајне грјешника — изгледа, да остају сасвим некажњени — али њихова казна ипак неће их мимоћи. Да! истина је, моји хришћани, сигурно и мирно ходе ти тајни грјешници; они уживају поштовање и љубав онијех, који с њима опће и њихова судбина чини се да је златна у одношају насрам

јавних грјешника. Овима се људи ругају и клоне их се; осуђују их на глобу за њихова непромишљена дјела и злочине и бацају их чак у срамне окове: али ни оне друге неће никада казна мимоћи. Ништа није скривено, што не би било јасно, нити тајно, што се неби знало.

Признајте ли само, ви, који се у тајности подајете грјешној разузданости, нијесте ли зар увијек страховали, да вас не застану, да вам не уђу у траг? Можда није нико толико у страху као разбојник и убица, кад иде за својим ноћним послом. Па не бјеше ли ово бојазан, ова тешка забуна строга казна за вас?

Ипак та ваша разузданост, ма колико да сте је крили копреном црне ноћи изиђе на видик, и показа се пред свијетом гнусна, а хладноћа и равнодушност свију добрих и поштених, и туга и саблазан ваше родбине биле су вам награда, — не бјеше ли то нова погрдна казна за ваше пороке, које сте намислили да закопате све у мрклој ноћи? Па нијесмо ли сви знали, да се то баш често пута тако жалосно дешава не само разблуднику, него и клеветнику, лажни, пакосном претваралици и свима људима, који лутају у помрчини? да их већ с почетка мучи страх и бојазан за одкрићем својих недјела а последије одкрића трпе презир и клетву суграђана, опћине и цијеле околине. — Али осим тога нека сваки од нас помисли, побожни хришћани, на што треба прије свега обраћати пажњу: и ако нам свијет пушта мирно ходити нашим тајним грјешним ходом! и ако нас не плаши и не пријети каква казна и опомена — ипак казни нас нешто двоје сваког тренутка: савјест и помисао, кад будемо давали одговора (полагали рачуна) за наша зла дјела.

Ето видите, побожни хришћани, да ни великодостојанственици на земљи кнезове и краљеве нијесу преспавали глас савјести на меком јастуку, не могу га заглухнути у жамору задовољства; он ступа увјек обновљен преда њих и изазива њихове тајне грјехове сад у близини узвишеног пријестола сад у самотној спаваћој соби.

Предпоставимо себи, да нас је закрила помрчина, да смо полећели на крилима јутарњег румена и да смо стали на најкрајње море — ипак казна савјести увјек ће нас прогонити и поменути нам наше ништавило, наш презир и срамоту а уједно и дан, кад ће обузети сјета и

страх људске душе, које зло чине; кад ће Господ судити сваком по својим дјелима, а ми пожњети праведну вјечну казан за оно, што смо посијали овђе у тајности.

За то, ко није чиста срца, побожни хришћани, који се може убројати у тајне гријешнике,

нек се помоли Богу искрено и скрушено, како то стоји у молитви господњој:

И остави намъ долги наша, јакѡ же и ми остављемъ должникомъ нашимъ, и не введи насъ во искушение но избави насъ ѿ лъкаваго.

Аминь.

Српске старине.

Скупио: Мар. С. Поповић, парох.

1.

Писмо манастира Житомишлића.

Ово писмо написано је лијепим ситним рукописом, на табаку средње величине. На средини при врху писма ударен је печат средње величине. У средини је слика св архангела Гаврила и Дјеве Марије а околѡ слике написано је: „+ се печат стоје благовещ: (пд мр)је: Ђци. мн: ж: 1585.“ Одмах до печата написано је крупнијим рукописом; Манастира Зитомисли(ћа).

Ово писмо налазило се у браће † Спрема Мостараца, који су становали у Одаку бега Љубовића (код Невесиња). Ово писмо дао ми је да га препишем г. Ринда Милушић, трговац из Мостара. Свако слово написао сам како се у оригиналу налази.

„Дже Поблагодати Пресвѣтаго дѣха вѣрѣтајућисѧ в' сѣхъ Православнихъ Христанъ и благочестивимъ Господаремъ торговцемъ=Порѣфетѧ всѣмъ Занатанамъ і всѣмъ Хресто именитимъ людемъ Малимже і великимъ о господѣ радоватисѧ.

Честие исте обители Манастира Свѣтаго благовѣщениѧ Пресвѣтиѧ вогородици иже вѣсть вѡвласти херцеговаѣкон близъ шера Мостара верхъ рѣке Перетве зовомъ Манастирѣ Житомислићѣ Сѣѧ обители Много-Смирени Сотворѣмо Метани нашеѣмъ благочестию і молимо иже вѡтронщѣ Главимаго вѡга и пречистѣю еѡ матерѣ Истиѧ Сербски: Просвѣтители вѣдѣкже и всѣхъ Стихъ: о нашемъ много-лѣтномъ благополѣченомъ здравію и дѣшевномъ Спасению аминь.

А посихъ вѣдомо творимо вашимъ благочестивимъ како вѡвеличѣки Нищети обрѣтаемѡ ради-Содержаон Свѣтиѧ обители Сѣѧ Много задолжени есмо: отѣ Папавѣрѣмихъ кое подносимо терпѣще благочестив ради.

Помощи же не(и)мѡщи кромѣк мил(ости)-ваго вѡга и в(а)сѣк православи Христанъ: = Того ради потрѣдихомъ довашеѡ Хресто-любивѧ всечеснаго і во-христѣк врата Јером. (јеромонаха) Мелендиѧ Плавшѧ (Плавшу). Милостини ради и поможениѧ Нашем Свѣтомъ Манастирю ѹмилно предавамъ проливающе наше моление да странѡ-приемно примите еѡ Христа ради и отѣ вашеѡ вѡгомъ данаго вамъ имѣкиѧ милостию подарѣте елико васъ дѣхъ Свѣти наставитѣ вѡевангели рече(ѡ) блаженн Милостивн јѡко ти помилѡкани вѣдѣтѣ и милостивннн Грѣсиѧ ѡбѡвѣкомъ очищѡтсѧ Милостивн Многажди одѣ-Смерти изѣ-вавлѣтѣ врата Невснаѧ отѣ-верзѡетѣ понеже милостивн ѡбѡвѣхъ дѡдѣгъ вѡжи Нарѣдѡетсѧ Того-ради вѣдите Нашеѡ манастирѧ ктитори и церковни красители даввашѧ дѣши ѹкрасѡтсѧ Пореченомѧ отѣ-апостола (ѡ) краснн церковъ вѡжию: Свою дѣшиѧ краситѣ тѣмже аще кто благоизволитѣ Писати Нарѣсию или Гарандарѣ ѡбщи листѣ проскомидню і проч: или кою нещѣ Послати заѹкрашение Свѣтомѧ Храмаѧ Сие дапошлѣте по вратѧ нашеѣмъ више реченомѧ Ми же хощеѡ всѧ исправиѣи Поуставѧ Свѣтихъ апостѡловъ Іпреданю вѡгоноснихъ Оцѣ Прачеѡ Милѣтѣ вѡжиѧ ипокровѣ Пречистив вѡго-матере ипомощѣ всѣхъ Свѣтихъ дапре-вѣдетѣ Сѡвѣкли ваѡи аминь. —

Дано ѹ манастирѧ Житомислићѧ На-14: Јанѡариѧ-1831: га Гоѡа.

Јером (ѡнахъ) Јѡаникиѡ Кѡвачевичѣ Пастѡлатецѣ Мѡн: Жи:

Сѡбратннми*)

Јако је ово писмо дошло до руку браће † Спрема, нијееѡмо могаѡ дознати.

*) Штампарија нема акцената и других знакова, који су потребни били. Ур. „Источника“.

2.

Прегледајући књиге пок. Ђорђа Продано-вића, тражећи каквијих података, да би му написао биографију, налазио сам разбуцанијех листића и комада од књига, па ћу овдје изнијети по реду — данашњијем правописом како сам шта налазио.

У једној књижици као читула са корицама од артије, сачуван је само један лист и на њему је минејским словима исписао поп Ђорђе следећу пјему, која није довршена:

„Бјела вило моја дивна друго!
Сведи друго све у гусли (г) ласе,
Твоје гласе, а у гусли јасне
Да их чује ко и разумие —
Разумие драго ако му е.
Сербалъ брате. пјесма ова за те.
Ти ћешъ чути ти се разумјети
По нај прије од остали (св) ие.
На хиљаду и осме стотине,
Двадесъ седме на пола године
Ситни ферман јесте полетио.
Од пространа града русискога.
Из биела града Петровога.
Од силнога цара Николаја.
(довле на једној страни, па даље наставља)
Николаја Павловога сина.
Лети ферманъ земљом. и свиетомъ.
Коликое хитро полетио.
До чуда би побратиме било.
Да га носи соко под крилима.
А камоли Москов на ногама.
Прелетио земљу без хесаба.
Докле дође Махмуту султану
У Стамболу великому граду.
Бе цар сједи на своме дивану.
Дае улакъ султану фермана
Лиеном га руком додаваше.
А десном се за сабљу држаше
Још султану ово говораше.
На тај ферман отпис дадеш.“ —

Испод овога стоји слово Б. као пренос на другу страну. Види се да је још било листова, али су повађени.

На два листића од читулице написано је:
„Јеормонах (а) Арсенија, Монахиу Анну, Јереа Христа“ На другом листу: „На Стани Васиљевици Перишковића из Божановића грош (а): б. од свјешченија.“ Испод овога:

„Ош сраба. дърево од смрдлике, долну кору мезгру сѣк мликомъ варити сотим се мазати добро ест.“

3

Свједоџба на комадићу артије рукописним словима:

„Иже свещенал и добре уставниша богопроповѣдници и апостоли свашченое сословіе богоносни Оци повелѣваша да никтоже без истязаниа На Степенъ свашченства Невходитъ Сего ради по дсхс Гни. Мои [имрекъ] клянои хсдости приведохъ и его поставихъ предъ иконс Христа Бога и его когоматери воспоминахъ емс вса и страшное дсдиште и исповѣда вса своа согрешениа; и окретохъ его достоина свашченствс по глаголс его, и свидѣтелствую его во имя Отца и Сына и Свѣтаго дсха аминь.

ДУХОВНИКЪ ЯЦИ АЛЕКСИЕ

У Троици 6. Августа 1821.

Испод овога на дну листа стоји: „Симо Мелентиевъ 12. Августа 1831.“ Ова је дакле свједоџба писана у манастиру св. Троице код Пљеваља.

4.

Један лист. Овај је од оно осам листова, што сам нашао о љековима, који су описани. [Види Бос.-Хер. Источник од 1892. св: XII.] С предње стране стоји рукописно:

От Санџие конске. Змију шарену оберлие и живу испержи у нову лонцу истуци и подаи у зоби три пута и то између госпоински дана.

На чоку ђе маразъ изъ одавна. Помажи духана листъ осата медомъ по листу пакъ посипи истучене ситно слачице пакъ притисни да стои: кд (24) сахата.

От санџие. Илач. „Изметнути пушку пакъ исплакати (да попие о)ну воду“. (Ово у загради са свим је исплавило, само се види траг, да су била слова).

От кила. От жабе корњаче, јаја. да испече на маслу овчијему пакъ подаи да изједе тое добро.

Кад уједе пас. Да располовиш зерно грахово пакъ да метне на мјесто ђе пасъ ујео и да стои докъ само неодпадне. тое добро.

С друге стране написана је истим рукописом ова црквена пјесма:

Тече похваллемъ	Боже оче чрез вса
Къ тевѣ нападаем	Хвалатъ та конци свѣта,

душевну моћ уништити.

Прави разум због осјетљивих свјетскијех ствари не слаби, него држи себе у себи — и божије мисли држи; и оном добротом сјајући и свијетлећи и саму природу заборавља, нити о храни мисли, нити се о хаљинама стара, него тај велики дух стара се, тежи и вјжба се, да све земне ствари заборави, а да задобије вјчна блага.

— Како би се друкчије очувала невиност, душевна чистоћа и неженство?

Како ли правда, мисли и друге добродјетели? ако ли не овим родним одјељењем, које кога било у животу поучава.

Овај велики пут наласку наличан је у поучавању божијех писања, у којима се корист и поука налази; наличан је и животима св. људи у писму изложених, како су неки душевни људи, хотећи се уздржати у добродјетелима, па су и живот према Богу управљали.

И, ако дакле треба ко себи неке поправке, то ће га поучити, нека то чита као неку општу књигу о љковима, тражећи у травама лијека својој болести; а, ако је старатељ невиности, нека често чита живот Јосифов, да се од њега научи чистим душевним дјелима, налазећи у томе снагу не само против сластима, него у свима добрим дјелима да те поучи.

Људство се може поучити од Јова праведнога, који се не само противном животу предавао, него је и трпио од богаства сиротињу; од многе дјеце, остајао је без дјеце; ни у један час није се поколебао, већ је увијек читаву душевну мисао чувао; — а још више ни на другове — који су му долазили да га разговоре, у његовом великом злу — који су му говорили о напаестима, није се љутио!

Опет, ако ко кође да буде кратак и великодушан, да га љутина на гријех разгњеви, да буде међу људима уздржљив, тај нек нађе Давида храбра, срчана и кротка у борби, којих не настоји, да враћа зло непријатељима.

Мојсеј је био врло љутит на онога, који гријеша против Бога, а кротким духом трпио је све напасти.

Као и живописци, када са слике ликове преносе, често у слику гледају, трудећи се, да лик вјерно пренесу, употребљавају своју умјетност, тако и свакоме, који се труди, да научи од другога нека добра дјела, дужност му је на све чисто и добродјетељно — као на неке ли-

кове уздржавања и свете животе угледати се, — да све боље себе усаврши, угледајући се на њихове молитве, учења и друга њихова блага дјела, који се труде за душу, постојано укрепљујући је, да врше жељу, што је Богу мило.

Добра молитва, која се јавно свршава, то је Божијој промисао за душу. И ово је у свој Божијој Васељени украс, имајући разумно у себи Бога. Тако бива у Божијем храму, када трудом земаљским божанску спомен не сметнемо; нити се неваљавим страстима ум помета, но од свега бјежи Богољубац, идући Богу и призивајући Њега, прогони страсти, које воде човјека на неуздржавање и грабљивост.

А, од свега дужност му је онајприје потрудити се, да без науке не говори ријечи, да живи без распре, чисто одговарајући; не прекидати онога, који говори нешто потребно; а тијем желећи, да свој говор јасније искаже, и не слушати док се не изговори, учити без стида и без зависти, а, ако се што научи од другога не треба крити, као што непоштене жене с другим непоштеним људима роде дијете на крију! Благоразумно проповједати Божије ријечи — тако пријатно и тихо, како се може чути и лако разумјети, а не прећераним викањем проповједати, да буде досадно онима, који слушају.

Кад хоћеш да бесједиш и збориш, треба прије опробати себе, па тек пред људима говорити; — говорећи о Богу у молитвама, слатко и умиљато бесједујући, а не са шалом изводити сладост, — већ ради кротког установљење да те сви љубе... У свему суровост одбади! Ако се случи да коме и запријетиш, прије тога сам се научи смирености, тако ћеш бити пријатан ономе, који тражи лијека.

Много нам је потребан изглед (обличје) првијех пророка, а као што грјешни Давид не учини од себе кметву осуђења, но другоме то учини — и самога тога своје гријеху судију постави — као што је сам на себе суд изрекао, више никоме не рећи поруге, као на онога кога обличаваш.

Шљедовати смирености и слично понизној мудрости. Имати очи боље и дуље гледати; умиљат изглед; косу дугу и неращчешљану; хаљине просте; свита појасом притегнута за тијело. Опасивати се не више слабина, то женске раде, нити слабо, то је лудо. Ићи полако и љениво као што се јавља слабост душевна, — ни

WWW.UNILIB.RS

брзо, ни сурово, показујући се као бијесан... Једне исте хаљине да покривају тијело и зими и у љето. Не бојити хаљине у црвене и шарене боје, и не тражити ткана и мекана платна; или украшавати се хаљинама, то је онда налично женском украшењу, које оне у хитњи набављају; миришљавим цвијећем образа и косе мажу и украшавају; него треба таке хаљине употребљавати, да не потребују друге да облачи да би угријале човјека.

И, како се дакле обукао просто, тако треба и остале потребе да су му просте и скромне — укратко рећи:

Какве треба, да има хаљине, тако треба храном и пићем да врши потребу.

Здрава вода, да му гаси жеђу. Толико вариво и биље — нужним потребама да узима, како би снагу тијелу одржало. Не јести бијесно, угађајући своје трбуху, но свагда једнако и обично, чувајући се од насладе. Нити тада празан разум о Богу имати, но и само то јело, што ће наситити тијело, треба да је узрок славу приносити, помишљајући: како су разна јела — од почетка свега — свакоме тијелу једнако измишљена била...

Треба говорити молитву прије јела, што је Бог дао — нама достојним блага своја, као што нам је и многа друга дао и као што су нам приправљена у будућем вијеку.

Такође и кад устанемо од трпезе, треба ишчитати молитве благодарења, које су одређене послје јела. Један час да буде одређен за јело, а пред вече да се једе мало, да утоли глад тјелесну. Остало вријеме да проводи уздржник у разим мислима. Да му сан буде лак, да је свагда готов пробудити се; да живи у природном пребивању. По установљењу о великим стварима, да престане трудити се. Као што је другијем јутро, тако да је уздржнику ноћ. Упражњавање душе, да предаје ноћноме ћутању. Ни очи, ни уши неваљалог слушања или виђења, да не допусте срцу, него једино умом с Богом друговати и себе паметно од гријеха исправљати, а у дужности чувати се зла и од Бога искати помоћи на вршење ове св. установе.*)

Невесиньс.

*) Ово задње је пријевод.

Савјест моме кумчету.

Увреду опрости — дужност то је света,

Та нећемо живљет' хиљадама љета.

Љубав сваком чини и душману своме,

Душманска се крила само тако ломе.

Дужност своју врши, без тог среће није;

На будућност мисли, ко зна шта та крије;

Чувај свој имегак, па зло не ћеш проћи,
Ко зна какви дани могу сутра доћи!..

Ув'јек нек се мис'о твоја небу диже,
„Спор је Господ, али увијек достиже“ —
Благодари на свем вишњег Бога моћи;
Та морамо једном пред Господа доћи!

Лело Уничих.

Алегенска општина у сјеверној Америци у држави Пенсилванији.

За сво православље врло је интересно, да баш они, који су у Старом Свијету од њега отпали (унијати и римски католици), у Новоме Свијету, гдје је већа слобода, све више увиђају, да су на криву путу, те се међу њима сваке године опажа све то јачи покрет, да се врате у своју стару вјеру. Као примјер нек послужи овај чланак, који је изашао у органу св. синода руског, у „Церковным вѣдомости.“ Тај је покрет још карактеристичнији у ово доба, кад се у Риму

највише ломе пера око којекаквих енциклика и кад је до нас дошла дрека из Загреба вичући: *унија*. Овај нас чланак може у ово мутно доба охрабрити, да што више стојимо на бранику, православља.

Ово је тај чланак:

Алегенска је општина обвезана што постоји преосвећеном Николају, епископу алеутском и аљашком. Владика је много муке поднио за православље у градовима Алегени и Питсбургу, док се могла подићи особита општина. Знамо

случајева, кад је владика с архијерејском палицом у руци ишао апостолски пјешнице у сироте куће унијатске, а сад православне у Алегени и Питсбургу. С великим одушевљењем породице бивших унијата, н. пр. Алегенаца-Мошурјака, Герића, Гафчика и др. и Питсбуржана-Гураја, Вахтара и др. спомињу оне срећне часове, кад су — убоги, прости примали у своје куће преосвећеног епископа Николаја. Неким је унијата, који су се сјединили с православљем, владика писао пастирека писма. Разумије се, да је владика стекао велику љубав у алегенских Руса из Мађарске и у Питсбургу. Алегенска општина, коју је преосвећени утемељно, сад је права парохија. Непрекидно богослужење у мјесном храму, проповиједи свештеникове, лијепо владање настојниково према свима парохијанима, учинише, те је храм једва могао да прими у себе на празник пасхе све парохијане. Око 600 православних славили су Христа на јутрењи, литурђији свијетлог Христова васкрсења. За православну парохију у Америци то много значи. Алегенску парохију сачињавају сада: руски исељеници из Русије, руски исељеници из Галиције и Карпатске Русије (Угарске), Грци, Арапи, Срби, Хрвати, па и неколико Пољака и Ираца. За Грке се свагда на литурђији говори јектенија: „*κσα σωτηρια ποιηθησιν*“ на грчком језику, а потребе им се свршују само грчки. Кад је 16. нов. прошле године свештеник свршио тајну крштења над сином Грка Мавридаса Сурајтиса по грчком требнику и кум читао символ вјере грчки, радости и кумовој и родитеља крштеног није било краја. Прошлог свијетлога Христова васкрсења примјетили смо, да Грци стоје у храму пред свима. С тога су на литурђији осим јектеније прочитани били још јеванђеље, заамвонска молитва на грчком језику, споменута је била краљевска грчка кућа а на јутрењи им се свештеник окренуо с ускликом: *Χριστός ἀνέστη!* За тим је свештеник дао свакоме Грку по књижицу: тумачење литурђије на грчком језику.

Алегенска је црква знаменита и за Србе и Хрвате, који сматрају алегенску цркву српском, јер свештеник у обично вријеме спомиње: краља Александра, црногорског кнеза Николу, владика српског митрополита Михаила (биоградског) и Црногорског митрополита Митрофана. Срба, а особито Хрвата има доста у Микеспорту и Пит-

сбургу. На жалост, већина је аустријских Срба унијати, а Хрвати су скоро сви римокатолици. Али и ти неправославни Славени почели су, да симпатишу православном богослужењу и реду у алегенској цркви. Н. пр. у Export-у већ су неки Хрвати примили православље. У опће, важно мисионарско значење алегенске општине сад је постало јасно. Град Алегена има више од 200.000 становника, и сусједни Питсбург више од 300.000 душа. У тим су градовима већином фабрике, у којима ради маса исељеника из Аустрије, славенских земаља и из Русије. Ти су исељеници или већином унијати, или православни. Никад не ће нестати тих људи у тим градовима, јер стотине овдашњих фабрика, које раде са жељезом, не могу бити без јаким словенских радених руку. Тако ће православна црква у Алегени увијек мисионарски дјелати међу тим православним и унијатским раденицима. Само се бринемо, што је црква још дужна алегенској банци и неким лицима више од 3.000 динара (за откуп црквеног здања од методиста). Све се реди, да се тај дуг исплати. Свештеник иде по парохији и „сабира“ новац (тражи пожртвованја), да се црквени дуг отплати. Но и ако то у неколико задаје бриге, ипак се увијек гјешимо извршивањем дужности, јер су овдашњи парохијани врло религиозни, често се исповиједају, сви пјевају у цркви, воле проповиједи; они из некадашњих унијата веома пажљиво слушају свештеника држећ га за „духовног оца и пастира душе“.

У општини су два братства за узајамно потпомагање: Питсбуршко — св. кнеза Александра Нефског и алегенско — св. апостола Петра и Павла. Болесни брат добива из братствене касе на недељу пет долара (10 фор.) у име „помоћи“. Братства чине и добротворна дјела. Овима братствима предеједава свештеник. Братски „митинг“ (скуп) бива обично једном у мјесецу, али ако устреба, састаје се и ванредни. Братства имају заставе, печате и особите знаке, одређене на пошљедњој априлској скупштини делегата у Њу-Јорку и за сва православна братства у Америци. Па и иновјерце занима алегенска црква. Ирландски католици често моле, да им се да православни катихизис на инглеском језику, а на Лазареву суботу ушли су чак и у цркву за врицом. Цркву је посетио римо-католички свештеник из града Волинга у држави западној

Вирџинији, Нијемац Георгије Пајер; у алегенској је цркви био презвитеријански свештеник, чија је парохија у Алегени, а црква на Manchester Street-у. Томе су свештенику дате некоје брошуре о православљу на енглеском. Он је врло похвалио унутрашње уређење алеганске цркве. Без сумње највећу ће услугу учинити за православље „Американски православни вјесник“, који ће се, како намјерава преосвећени Николај, издавати у Њу Јорку на енглеском и руском језику, кад те новине ушчитају представници неправославних исповиједања у Америци. А склоних православљу и духовних неправославних лица и свјетовних прибране се по свој Америци много. Тако је на пр. алеганска црква стекла добру парохијанку у лицу miss Marie Simonds. Гђа Simonds већ је дала цркви 225 долара и за парохијску кућу разне столарске израде, па ипак јој ништа не смета, да потпомаже епископску цркву у Питсбургу. На рођење Христово miss Simonds припремила је у парохијској кући дивну јелку*) за дјецу парохијску, сама је раздавала дјечи раскошне дарове, за то су јој родитељи и дјеца тада благодарили, а владика је послао благослов и потврдио је у звању почасног члана алегенског братства.

Још се живо сјећајући прошле свете четрдесетнице, страсне и свијетле недјеље, још једном спомињемо лијепом ријечју алегенске парохијане. У све сриједи и петке четрдесетнице служила се у цркви литурђија пређеосвећених дарова, а парохијани посјећивали су цркву, исповиједали се и причешћивали. Долазили су и „на поклоне“ и чудили се, што у старом крају — Аустрији, унијатски свештеници не читају на јутрењи четвртка 5. недјеље четрдесетнице велики канон Андреја Критског с поклонима. На цвијети исповједило се и причестило врло много народа. Свештеник је исповиједао до свеноћног бденија, па послје њега и пред литурђијом. Није се исповједило мање од 200 душа, а међу њима и 10 унијата, који се одрекоше уније. Страсне

*) Ми Срби имамо мјесто тога новог обичаја наше бадњаке. Ур.

недјеље свештенство је служило, с благословом владиним, у Export-у у згради енглеске школе, а за тим су се причестили Срби, од којих Петар Гарбић (од 23. год.) и Милан Шкаљац (од 22. год.) сад се причестише први пут у животу. Обојица су врло рано остали без родитеља и по што су се туђи људи за њих старали, никад нијесу ишли на исповијед. Прешав из Европе у Америку, одрасли су, те су и сами могли да се исповиједу, али нијесу хтјели у унијатској цркви. Србин Мунес Цвјетко није се причестио има 9 год., Рада Прогонић — 4, Гашић и други по 4 и по 3 године. У кратко, Срби су се сад *први пут* причестили од кад су се преселили у Америку из Србије и Аустрије. На велики четвртак у вече у спомен светих Христових мучења и у велики петак на вечерњи кад се носила плаштаница, црква је била пуна свијета. Лијеп упечаток на све учинило је појање свега народа, кад се је при обилажењу око цркве, с плаштаницом „Благообразни Иосиф“ пјевало напјевом, каквим се пјева код унијата у Аустрији. Новцем парохијана купљено је природно цвијеће, те је плаштаница врло добро била окићена. Сву ноћ у очи васкрса Великоруси читали су пред плаштаницом књигу: Дјела апостола (Руси из Угарске и Галиције немају тога обичаја). А кад је у 12 сати ноћу пред пасху било свршено обилажење око цркве с пуно свјетиљака, уз ударање звона и опће пјевање „Воскресније твоје, Христе Спасе“, а особито за „Христосъ воскрес!“ ваљало је то све видјети чути и осјетити, да се одушевљење представи. Особито су се пријатно задивали бивши унијати тада, кад се свештеник са свима у храму, по православном обичају, изљубио. Унијатски свештеници држе за понижење загрлити се и пољубити с парохијаном на пасху. Нека Господ уразуми нашу заблуђелу браћу унијате и нек их поврати у њихову праједовску православну вјеру!

Смирени Њу-Јорског округа

Јован Недзјељницки,
свештеник.

Х а м а ј л и ј е.

Савјест мори горе него куга;
Кога мори није жића дуга.

Кроз сав живот Господ људе куша;
Благо томе, ком' је чиста душа!

Не дижи се, од земље си јадан; —
Распашћеш се бићеш трулеж гадан.

Рјеч је тешка, ма да камен није;
Пази на њу, да те не убије.

У језику и смрада имаде;
Змијин отров мање даје јаде.

Црном ђавлу тек ко поглед хити,
Никад га се неће опростити.

Лело Униччић.

Бесједи Вида Парезанина, свештеника и православног катихете. I. На Преображење.

Благочестиви хришћани!

Света наша мати црква на уста своје дјеце, својијех вјернијех и побожнијех синова, својијех пастира и служитеља Божјега дома, молитвама и пјесмама празнује данас празник *Преображења Господа Спаситеља нашега Исуса Христа*, које се збило на Таварској гори; ће ње се очигледно показало Божје свемогућство, т. ј. да је Исус Христос *свемоћни Бог* и по томе раван Богу Оцу и Духу светоме у једној Тројици.

А чиме је то показано? Показано је, драга браћо, тијем: што се Спаситељево лице засијало као сунце, а његово одијело забијелило као снијег; те се тијем показала и унутрашња божанска слава Његова; — што су се били ту показали старозавјетни пророци: *Мојсије и Илија*, први као преставник старозавјетног закона, а други — старозавјетних пророка, па се тако посвједочило, да Исусу Христу служе и закон и пророци; што је и овом чудном приликом засвједочио Бог Отац јаснијем ријечима: да је Он његов љубљени Син и Бог наш.

Па какву је цијељ имао Христос, кад се тада преобразио на гори пред три своја ученика: Петром, Јаковом и Јованом?

Исус Христос, као Божји Син, у коме почиња свети Дух, који исходи *само од Оца*, — знао је још унапријед, да ће страдати и бити распет на крсту од Јудеја. С тога се преобразио пред ученицима на данашњи дан, на име, да тијем добро увјери апостоле о својој божанској свемоћи и слави; о свом славном васкрсенију након смрти трећи дан из гроба, како они не би могли посумњати у Његово божанство, кад Га виде на крсту распета. А с друге стране имао је цијељ, да покаже својијем вјернијем посљедоватељима, да ће Божјим свемогућством и

њихова иструла тијела, заиста, васкреснути, споживши се опет с душом кад буде опште васкрсеније мртвијех, и да ће бити слична прослављеном тијелу његове славе.

Али тијела грјешника не чека тако преображење, така слава, него ће се разликовати од тијела праведника, у толико, у колико буду гријесима окаљана; па ће с тога вјечно остати тамна с душом у вјечнијем мукама, неугасимог огња пакленог.

Апостол *Павао* јасно је навео разлику између тијела праведника и тијела грјешника пошље општег васкрсенија, говорећи: „Друга је слава сунцу, а друга слава мјесецу, и друга слава звијездама; јер се звијезда од звијезде разликује у слави“ (I. Кор. XV, 41.).

И како је Христос Спаситељ, својим славним преображењем показао апостолима, односно свијем, који буду слушали Њега и Јеванђеље, да је Он већи и од закона у од пророка; да је Он Син Божји и Бог који је спасао свијет од првородног гријеха; да ће Он, допустив себе, по вољи Оца небеснога, на страдања и смрт на крсту, у трећи дан васкреснути из мртвијех; да ће се са тијелом узнијети на небо и сјести с десне стране Бога Оца свога, и царовати кроз све вијекове, докле му се не поклати свако кољено онијех који су на небу и на земљи и под земљом, и докле сваки језик призна да је Он на славу Бога Оца (Филип. II, 10. 11.; Кор. XV 25.; псл. 110.).¹⁾

За то ми данас празнујемо свијетли празник Христова преображења, торженствено славећи уједно и други свијетли спомен — дан

¹⁾ Ја сам говорио на литургији о празнику, а високоблагор. и високоуч. госп. др. С. Мајсторовић, ђакоц, предиван говор о рођен-дану Њ. Вел. говорио је на благодарењу.

превишњег рођења нашега најмилостивијека цара и господара Фрање Јосипа I. — о коме ће спомену бити говор у своје вријеме, — и, сакупљени у овај св. храм, узносимо уједињене молитве Богу у св. Тројици за времена и вјечна блага свога прејаснога владоаца, своја и својијех ближњијех.

Али, празновање наше биће угодно Христу Богу и молитве саслушаће и услишати нам Бог Отац тек ако смо утврђени у својој светој спасоносној вјери, т. ј. ако с вјером у Онога, чији празник данас празнујемо, приносимо своје молитве за оно, што желимо.

Услов, дакле, од кога зависи повољан успјех нашега празновања и молебствија, јесте *вјера*, којом се правдамо, а „оправдавши се вјером, имаћемо мир с Богом кроз Господа својега Исуса Христа, кроз којега и приступ нађосмо вјером у ову благодат, у којој стојимо и хвалимо се надањем славе Божје.“

Јер је вјера поуздано средство, којим се хране и јачају сва духовна и морална начела, која руководе људе у њиховим дјелима на земљи к ономе циљу, који им је сам Бог Отац одредио. А чим почне вјера слабити и нестајати у људима: у њиховој савјести појављује се мрак, исчезнувши свјетлост вјере; у њиховом срцу настаје хладноћа, нестанувши вјероисповједнијех осјећаја; њиховој души нестаје љубави према Богу и ближњима, занемаривши све духовне и моралне истине.

А међу људима, који се, ослабивши у вјери, удаљују од Бога — од извора вјечнога живота, раскидају се моралне везе, које држе у заједници породице, друштва, државе и читаве народе, — последице чега природно долази праведна Божја осуда и — по томе пропаст.

Али покрај вјере ваља имати и *добријех дјела*, јер се кроз дјела усавршава вјера, а помаже дјелима. Вјера без дјела мртва је (Јак. II., 20.), а дјела без вјере немају вриједности код Бога; јер су пошљедица узрока *славољубља и сујете* свјетске, а не вјере; а све, шта год није по вјери, гријех је (Рим. XIV., 23.; Тит I., 15.); а гријех учињен, рађа смрт (Јак. I., 15).

По томе пак видимо, побожни Хришћани, да се вјером спасавамо кроз дјела љубави к Богу, имајући нађ на спасење.

За то, браћо моја љубазна, не губимо одушевљење према својој светој вјери — не осла-

бимо кад год у њој, а напредујмо вазда у дјелу Господњем, т. ј. чинимо добра дјела, знајући да наш труд није узалуд пред Господом (срав. I. Кор. XV., 58.).

И тако, наше молитве примаће Бог, коме нека је слава, чест и поклон са јединороднијем Његовијем Сином и светијем Духом. — Амин.

II.

Благочестиви хришћани!

Излазећи најпрви пут¹⁾ на проповједничко мјесто у овоме светој храму пред вас, молим вас браћо, да изволите саслушати неколико рјечи које ћу вам сада прозборити.

Скоро ће се навршити 3 мјесеца дана²⁾ од када сам, по наредби високе земаљ. владе у Сарајеву ушљед приједлога Њ. В. П. господина Митрополита зворнич.-тузланског *Николе Мандића*, преузео катихетско звање и отпочео вршити вјероучитељски рад у овдашњој трговачкој школи и народним осн. школама. У каквој сам реду и с каквом вољом пак вршио своју дужност за ово кратко вријеме, то вам могу казати г. г. наставници дотичнијех школа и драги ученици и ученице, које, тако рећи, питам духовном храном свете вјере православне и-напошљетку постигнути успјех.

Веома цијенећи узвишеност ове дужности, значајне пошљедице рада, који ми се у дужност ставио и претпостављене власти, које су ме за ово одредиле и поставиле, ја ћу по свијем свијем слабијем силама настојати, да достојно и потпуно оправдам ово увјерење, које ми је на аманет предано. Т. ј., вазда, докле год за то будем обвезан, ја ћу са највећом вољом и ма-

¹⁾ Говорио приликом свога најпрвог литургисања у бјелинској прав. цркви.

²⁾ За ово вријеме у Бјелини нијесам вршио никаква чинодјелства у цркви ушљед забране мјесног администратора парохије, г. Шовића, коју је забрану он учинио, као што вели, на основу евентуалне сумње: да ли сам ја збиље свештеник („јер рече-може кому драго обући мантију и натаћи камиловку“) и припадник звор. тузл. Архиепископства и да ли нијесам вапријечен каквом каноничком погрјешком (бива да ми спасе душу). — Званични црквени лист Добро босан. митрополије, „Б. Х. Источник“, у VII свесци од 1895., под рубриком: „Рукоположени“, донио је извјешће о рукоположењу моје маленкости на чин свештенички и приједлогу за вјероучитеља народ. осн. и тргов. школе и, Бјелини, — но то г. Шовић или није био ни прочитао или није хтио вјеровати. Осим тога ја сам г. Шовића и као његов колега у рељев. Богословији био познат. — Тако је Шовићева забрана остала у крјепости све докле, докле високиим налогом високодостојне митрополијске управе зворничко-тузланске није уништена на утјеху моју. —

ром учити вашу дјецу, која буде полазила речене школе; учићу је, наиме, онијем најсветијим и најважнијим истинама вјере православне, које је пресвета и живоначална *Тројица* у откривеном и писаном закону људима предала за руководство. И не ћу нигда пожалити свога труда, учећи тијем истинама овај дивни подмладак, ове питоме гранчице лозе нашег чокота, ову вашу узданицу и овај корјенити расад, из кога ће под матерњим надзором и залијевањем плоднијем капљама свете науке ове наше најбоље учитељке (цркве), подрасти честити и ваљани оцеви и матере, домаћице, кућенице на корист свога народа, цркве и државе.

Али је моја снага премалена са свакога гледишта за ово одлично звање, за овај важни посао, да се постигне цијел, која се жели. А потреба познавања своје свете вјере и својих хришћанскијех дужности према Богу и људима у разнијем одношајима и стањима човјека, с обзиром на многе користи, које од тога долазе, неопходно је нужна свакоме Хришћанину. Јер као што је тијело мртво без духа, тако је човјек мртав без вјере.

Вјера покреће човјека на поштен и Богу угодан рад, с којим се издржава и живи, и, имајући обећање Божје, удара темељ, на коме се подиже народно благостање; *вјера*, обдржавајући и гојећи у нама чврстоћу моралне снаге гласом неба — Бога и савјести, чува нашу народност и лијепе наше народне обичаје, којијех се држимо по примјерима својијех предака и како нас они научише, н. пр. о креним славама, о разнијем светковинама и поменима и у опште у нашем домаћем животу; *вјера* покреће и оживљава у нама узвишене мисли и дјела, која стварају посебну и општу народну срећу и опстанак; *вјера* порађа у нама чувства побожности и смирености, родољубивости и осталијех врлина; *вјера* нас еклања и привољава на најдубљу и најискренију покорност и оданост према своме прејасном владару Франц Јосифу I. и Његовијем властима.

У опште, дјелујући у нама вјера, имамо душевно спокојство и мир савјести, вазда, па чак и у несрећним и незгодним приликама; јер смо снагом вјере ограђени од свакога неваљалства, које руши спокојство и мир савјести људи. А кад ослаби или сасвијем престане вјера дјеловати у срцу људи, тада им се савјест помрачи, пле-

мените мисли и дјела престану, љубав се искоријени, а по томе у њима букну у пламен различне страсти, које за собом повлаче многе зле пошљедице.

С тога вас, браћо моја, молим вас поштовани родитељи, старатељи и браћо, који шаљете своју дјецу у поменуте школе, да ми у дјелу вјероучитељске наставе родитељски и братски помажете. А ево како ћете ми помагати. Помагајте ми, на име, тако: ако своју дјецу редовно будете слали у школу; ако је будете учили ријечју и примјером својим, када су код куће, да право вјерују у једнога истинога Бога, у св. Тројици, и да Га више свега љубе, поштују и славе; да пресвето име Божје са највећим страхом и уважавањем призивљу за свједочанство само за истину; да Богу угодно светкују неђељне и празничне дане побожнијем похађањем цркве и чињењем добријех дјела; да своје родитеље, учитеље, старатеље, власти и духовне пастире уважавају и слушају; да живот својих ближњих као и свој чувају; да своје тијело, које је стан Светога Духа, и Богу погодну душу чувају и хране вазда у чистоћи; да не чине штету сопственом имању другијех људи; да не говоре против другијех увредљиве и неистините ријечи; да нигда не пожелу туђе имање неправедно к себи присвојити, и т. д.

А и ја ћу их учити, поред вјеронауке, свему, што је добро, лијепо и племенито; а одучавати, по могућности, од свега, што не ваља чинити.

Мимо прописане сате за предавање вјеронауке, *којијех имам 22 на седмицу*, ја сам у неђеље и празничне дане одредио по један сат за предавање црквеног пјенија, које ћу преко цијеле године држати с дјецом у једној соби трговачке школе, желећи, да и ваша дјеца науче појати, па да с дјецом из професионалне (православне) школе у цркви на св. богослужељу одговарају и поју; јер су и ова дјеца, дјеца из једнога мјеста и једнокрвне и једновјерне браће.

Овај сам посао, због многог посла у радне дане, својевољно одредио у те дане, с тога, што ми у радне дане не остаје за њ' довољна времена. Па за то и у ове дане у одређени сат изволите шиљати дјецу у школу.

Будемо ли пак сложено и братски, искрено, на овоме послу радили на младеж учили и вас-

питавали, она ће подрасти у трајној-тврдој својој вјери, утврдивши се из малена у њој, на утјеху и радост својих родитеља и старатеља, на корист свога народа, цркве и државе и на

славу Бога Оца, коме буди слава, чест и поклоњање са једнороднијем Његовијем Сином и животворнијем Духом увијек. — Амин.

(Свршиће се.)

Р а з н о.

Царев рођен-дан и ове је године прослављен свечано као и до сада, а свечаност пуно увећава, што је рођен-дан управ на један од највећих православних празника. Послије литургије у новој срп. прав. цркви почело се благодарење за Његово Величанство, да још много поживи на срећу својих народа. На Благодарењу је чинодјејствовало много свештенство, а међу тим три архимандрита, а од власти био је г. Барон Бенко с многобројним чиновништвом. Живило Његово Величанство Франц Јосиф I.!

4. августа ове године одржат је полу-годишњи парастос у новој сарајевској цркви великом српском архиепископу и добротвору блажено упокојеном Дабро-босанском митрополици Ђорђу Николајевићу. На парастосу је чинодјејствовало 16 духовних лица, међу њима оба архимандрита, а одговарало је овдашње српско-правосл. црквено-пјевачко друштво „Слога“. Врло нас је изненадио и овај пут немар народних представника из Сарајева; јер народа је у опће било мало, а њих још мање, а то је још чудније, што је било јављено, кад ће се парастос одржати. Зла свједоџба.!

Њ. В. руски император Николај II. одликовао је Његову Светост васељенског патријарха Антима VII. звијездом Александра Нефског у бриљантима. Нека то високо одлиције дуго година краси великог православног јерарха и вођу против непријатеља праве Христове вјере!

Папи Лаву XIII. не може никако да избеје из главе она слатка јабука: сјединење свега хришћанства с римском католичком црквом. По што му није пошло за руком, да православне хришћане задобије, бацио је поглед на неправославне источне цркве, те је скоро једном енцикликом јавио сједињеним коптима у Мисиру, да им се установљава патријархат и двије еписко-

није у: Хермополису (Мињи) и Диосполису (Лаксару). Разумије се, да је брижљиви пастир и овом приликом, како је то већ свима папама обичај, споменуо, да су му сви народи драги, па како у овом случају пише баш коптима, рекао је, да су му они најдражи; схизматике је споменуо, смирено их молећ, да увиде, е само једина римска католичка јерархија потиче од истине и да је „само она наслиједила сва предања од старих александријских патријараха и од основаоца египатске цркве, апостола Марка“. Заиста је тежак положај неправославних источних цркава, али ће њихова јерархија и овај пут знати крај свих незгода одбити непозване и увидјети, да ће се једино очувати у правом Хришћанству, ако се врате у крило своје најстарије сестре, православне васељенске цркве, у истини католичке.

16. јуна о. г. православно мисионарско друштво навршило је 26 година свога постанка. Послије свечане службе Божје била је свечана сједница, на којој је протојереј А. В. Никољски говорио друштвеном раду и о његовим мисијама у прошлој години. Из тога се његова извјештаја види, да је 1895. год. било свега чланова мисионарског друштва 12,803 а почасних 12. Година 1894. друштвени је капитал износио 1,298.730 руб. и 77 коп.; 1895. г. приход је био 360.435 руб. и 57 коп., а расход 347.321 руб. и 36 коп., дакле вишка је било 13.000 рубаља, те је на почетку ове год. био капитал друштвени 1,311.844 рубље и 48¹/₂ коп.

Алтајска је мисија 1895. г. имала 79 чланова, а привела је Христовој цркви 290 душа. У овој је мисији била 41 мисионарска школа, у којој се учило 962 мушка и 294 женске; свега 1.256 ученика.

У киргијској духовној мисији било је 23 члана, која су обратили у хришћанство 58 Киргиза мусулмана. Ова је мисија имала 5 школа са 127 мушких и 123 женских, свега 250 љака.

Обдорска и Сургутска мисија (у тоболској епархији), које се труде међу Самоједима и Остајкима, имале су само 9 мисионара, па ипак су покрестили 225 незнабожаца.

У јенисејској епархији мисионари су превели у хришћанство 90 незнабожаца

Чукотска мисија (јакутска епархија) бројала је 6 чланова, а

Камчатска је мисија имала 25 мисионара а превела је у православље 412 незнабожаца.

Опћи је резултат ово: православни мисионари прошле године превели су у хришћанство 2.239 душа, а у школама, које то друштво издржава, било је 11.615 дјеце. Лијеп напредак ма да је друштво врло младо, а велики напори!

Нова православна црква у Јерусалиму. Његово Блаженство јерусалимски патријарх Герман с двојицом митрополита, осветио је 22. маја о. г. нову православну цркву у Јерусалиму св. кнеза, Александра Нефског, коју је подигло императорско православно палестинско друштво у спомен пок. цара Александра III. Црква је близу гроба Христовог.

Св. синод руски издао је извјештај, из кога се види, да има свега црквених школа 29,488, а од тога броја било их је мисионарских 325.

Свештеничко стање. У биоградском познатом, листу „Мале Новине“, који и у Босну долази; изишао је вриједан чланак о свештеничком сиромашном стању под насловом: „О садањем религиозном васпитању нашега народа и свештеничком полажају у Србији“ од дра Лазе М. Д. Писац каже, да је сиромашно свештеничко стање, већином узрок неправилном стању код свештенства, па завршује с топлом жељом, да позвани учине већ једном и томе крај, т. ј. да се одреди свештенству плаћа, као што је то свуда по западној Европи.

Чувени срп. богослов-књижевник Њег. Преосвештенство г. др. Никодим Милош, од маја о. г. обилази своју епархију у овоме тешком времену, кад су језуити од свуда гракнули, да православље униште. Преосвештеног господина свагдје народ одушевљено дочекује, а Он му уз свој благослов проговори о светости православља. Желимо Великом борцу за истину здравља; таки нам треба архијереј!

Читамо у „Пет. Вједом“, да ја више руских владика дамо упуства свештеницима оних епархија гдје влада толика празновјерица, да не ће

да трну ватру, која је настала од удара грома. Високопреосвећени препоручују, да се та празновјерица пријечи проповиједима о грому особито у оне дане, кад има највише грмљавине. И у нас у Босни има те празновјерице.

25. јуна о. г. сва је Русија прославила сто година од рођења пок. цара Николе I. Међу многим дјелима пок. цара и то је важно, што је он довршио чувену Исакову цркву, којој је још Петар I. основао темељ. Цар Никола пуно је учинио својим великим и богатим даровима, те је та црква онака као што је. Предлаже се, да му се пред том црквом подигне споменик.

Њ. Вис. црногорски кнез Никола I. за бављења у Биограду ове године изволио је одликовати Њих. Преосвештенства: Инокентија, епископа нишког, Саву, еп. жичког и Мелентија, епис. тимочког — *другим* степеном Данилова реда; високопр. г. протосинђела Виктора, уредника „Восн. Срп. Цркве“ и „Мира“, протопрезвитере гг. Лазаревића и Милића — *трећим* степеном Данилова реда; гг. Протођакон Г. Стојановића и ђакон Г. Поповића — петим степеном Данилова реда. свој господи Честитамо!

Како и свјетовни великаши у Русији воле своју православну вјеру, види се из тога, што је 1. јунија о. г. руски министар финансија г. Вите посјетио одјел црквено-приходских школа на великој нижњеновгородској изложби, врло пажљиво све разгледајућ, а особито иконе. С тога га је нижњеновгородско епархијско братство избрало за почасног члана.

Прослава 200 годишњице. Црна Гора прославиће до године 200 годишњицу од кад њом влада кућа Петровића. Митрополит Данило Шћепчев Његош би изабран 1696 год. те постане и духовни и свјетски господар онда у сложаној Црној Гори и од тог доба па све до 1851., кад дође на владу свјетовни кнез Данило I. Једнога су Петровића бирали за митрополита, који је уједно и кнез. И ако Црна Гора није никад била са свим покорена, ипак од митрополита Данила живи као држава којом и данас влада кућа Петровића. Већ је изабрат одбор, који ће гледати, да ова ријетка српска слава што љепше испане. Очекује се силан словенски свијет.

На Петров дан о. г. освећена је застава занатлијске читаонице у Вршцу (Банат). Прослава

јена врло лијепо, а било је у изасланика са свих страна. Срећно.

Најнехришћанскије дјело у XIX. вијеку. На срамоту просвијећене Европе догодило се најварваскије најнехришћанскије дјело у престолници бугарској Софији за силнога, но сад пок. државника Стамбулова 1891. г. али се је тек сада за то паклено дјело дознало.

1891. убије неко на шетњи тадашњег министра финансија Белчева. Стамбулов је јако мрзио на неког Наума Туфекчијева, те је на њега рекао, да је Белчева убио, и ако баш за тога убијства Наум Туфекчијев није био у Бугарској, па како није знао гдје се налази Наум Туфекчијев, уапси осамнаестогодишњег његова брата Димитрија Туфекчијева, да би дознао, гдје је Наум. По што не могаше никако од младића да сазна за брата му, мучио га је разним стравама, баш као оно римско свештенство у средњем вијеку. Јеретике“; *шибао га је канџијом, вјешао га стрмоглавце, пашио глађу и жеђу, па чак и жегао — усијаним гвозђем*, те је несрећни младић од мука — ни крив, ни дужан умро. Скоро је у Софији била осуда сукривцима Стамбуловљевим у томе нехришћанском дјелу. Ко свјedoци били су: Петко Каравелов, негдашњи министар Нотарев, и списи покојног свештеника, Монгирова, које је на смрти предао суду. На жалост о томе је свједочио и један љекар — Павловић, који је у томе гадном политичном дјелу заборавио на своју човјечну службу, који је — главом на заповијед Стамбуловљеву присуствовао томе нечовечном дјелу, сакрио онакажену лешину и издао лажну свједoбу кад је Димитрије Туфекчијев умро, — да је умро од туберкулозне сушице.

Полицијски пристав Тотев признао је пред судом, да је баш он био пок. Д. Туфекчијева бичем од више струка све догле, док није овај пао у несвијест и за тим га жегао усијаним гвозђем. Каравелов, Нотарев и свештеник Монгиров у исто вријеме били су у затвору као политички кривци. И Каравелова и Монгирова собе биле су уз ону собу, гдје су Стамбулов и његови мучили сиротог Д. Туфекчијева. Каравелов, вели, да је чешће ноћу слушао у оближњој соби ужасан јаук и звиждање канџије, а и даље веома оштар глас: „Хоћеш ли казати?“ — и за њим опет ударање канџије. Сјутра дан чуо је слаб глас из исте собе, гдје га на вратима моли за нешто. Каравелов вели, да је видио

кроз кључаницу Туфекчијева, како мили до његових врата, па кад га је запитао, ко је, он му је одговорио: „Ја сам из породице Туфекчијева. Градски начелник Луканов и пристав избали су ме и измучили...“ А свештеник Монгиров вели у својим писмима: Пробуди ме једне ноћи велики јаук у сусједној соби. Кад сам прогледао кроз кључаницу, видјех лампом осветљено лице начелника Луканова, пристива Тотева а с друге, *коју су жегли и мучили Туфекчијева*. Послеје неколико дана ноћу чујем некакав изнемогао људски глас из оближне собе како виче: „*Ако сте жив човјек и хришћанин, дајте ми, ради Бога, залогај хљеба и малко воде; ево већ четврти дан, како ми нико не долази, те умирем од глади и жеђи!*“ Ја га запитам: Ко си и што су те затворили? а он ми одговори: „Ја сам Д. Туфекчијев; затворили су ме због сумње, да је мој брат Наум убио министра Белчева и непрестано ме питају: „гдје ти је брат Наум“; ја им одговарам, да не знам, с тога су ме прије четири дана жегли, мучили, тукли, а за тим ме пустили без љекарске помоћи“. Ја сам му казао, да отшкрине врата колико може, и насуо сам му кроз ону пукотину воде, која је протекла у мученикову собу, а он је лизао влагу. Сутра дан дође начелник Луканов мени, видјев да су врата влажна у сусједној соби, узе ме за косе и ударао ми је главу о камену стјену, док нијесам пао на пола мртав. Други сам пут чуо јаук у соби, мога сусједа и кроз кључаницу сам видио, *гдје на сред собе виси младић окренути стрмоглавце*. То сам мучење гледао око 2 сата, а неки су га гласови питали: „Кажми гдје ти је брат!“ Заиста најнехришћанскије дјело у очи двадесетог вијека!

Суд је осудио Луканова и полицијског пристава на затвор од шест година, а бившег предсједника софијског окружног суда, Цукева, који је такођер био учесник, — на једногодишњи затвор. Но народ је био јако узрујан што је тако малена казна одређена таквим варварима, с тога ће им судити виши суд, који ће јамачно повисити затвор. Пок. Стамбулов је био при свима мучењима и с највећим их је уживањем гледао, али он ће добити казну, коју не ће никада издржати.!

По П. В. С.

Папина Медаља. Познати лист „Старокатолик“, који излази у Бечу доноси кратку биљешку о папиној медаљи, која се сваке године у спомен

апостола Петра и Павла издаје. Овогодишња медеља опомиње на настојање „светог оца“, да католичке цркве сједини с Римом. На предњој је страни папина слика с потписом: *Лав Тринаести, папа 19. година*. Стражња страна представља енциклику о сјединењу цркава. У сриједи стоји Спаситељ држећ у лијевој руци заставу, наслоњену на куглу свијета с натписом „Господ“ и скиптар, а десна Му показује на један спис (папину енциклику), коју држи у рукама коптски свештеник. Код овога има још један брат. Ниже те слике стоје двије палме, те представљају исток; на лијевој страни до Спаситеља стоји замишљен лађар с лађом, што означаје протестантизам. Около је натпис „*Биће једно стадо и један пастир 1896.*“ Лист вели: „Ако папаштује истину нека у будуће оваку медељу направи: На предњој страни нека је слика Христова а около нека пише: „Господ“. На противној страни нека је слика цркава: старе католичке, протестантске, англиканске, православне источне и јерменске, које једна другој пружају руку у братском јединству.“ И ми бисмо то препоручили!

Прејасна надвојводкиња ерцхерцошкиња Марија Доротеја заручила се је с херцегом Филипом Орлеанским. Брак ће се свршити са свим по црквеним прописима, јер грађански брак не вриједи још до сад за чланове владалачке куће.

Опет је један Рус оставио на племените цијељи око 1,000.000 рубаља, а то је И. В. Шчапов, који је умро 9. јула о. г. у селу Александровском. Покојник је био почасни грађанин града Москве, те је свој завјештај и оставио градској управи, да га изврши. Кућу од 300.000 руб. оставио је управ да се у њу смјести каква било добротворна установа; цијело своје добро село Александровско — с лијепом кућом и изврним газдинством у вриједности преко 300.000 руб. оставио је на расположење министарства земљодјелства, да се установи на њему господарствена школа, а да би се имала чиме издржавати, дао је капитал од 100.000 рубаља, Богојављенском братству оставио је 30.900 руб. а као припомоћ свештеницима Богојављенске цркве 10.000 руб.; црквено-приходској школи у селу Александровском 25.000 руб., храму у томе селу 12.000 руб., а његовим свештеницима 3000 рубаља. „Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити!“

Свеопћи мухамедански конгрес држаће се до године, а на њему ће бити заступљени сви мухамедански крајеви. Предмет вијећања биће: садашње стање ислама и васпитање младежи. Само се сад пита; гдје би тај конгрес могао бити слободан и независан. Предлажу или у Тангеру у Мароку, или у Каиру у Египту. Ј.

На Илијин дан откривен је споменик на Калимегдану у Биограду великом српском пјеснику Ђури Јакшићу; израдио га је познати српски умјетник Петар Убавкић.

Занимљиви проналасци и установе. Овај XIX. вијек управо је вијек различитих проналазака, више и мање прахтичних. Тако на пр. до сад смо по статистици знали, да има унијата: Руса, Румуна, Јермена, Маронита, Копта и нешто Срба, али ето скоро чусмо, да има преко неких 200.000 унијата Маџара, којима ће се завести маџарски језик у богослужење. То заиста до сад нијесмо чули ни знали, него то нам ето донесе напредни XIX. вијек. Исто тако припада у славу XIX. вијеку и установљење — православне епископије за Маџаре. Ми ћемо се радовати, ако у православље пријеђе толико чистог маџарског народа, да могу установити посебну епископију.

Његово Високопреосвештенство г. Дионисије, митрополит рашко-призренски непрестано путује по својој епархији уређујући све, што је неуређено, и поучавајући народ, да буде чврст у вјери. Ма да је опасно за њега путовати — као што се је показало скоро, — ипак он као добар пастир ревно врши своју дужност. Дај Боже, да се сви српски архијереји угледају на г. Дионисија, јер њима није тако тешко вршити своју дужност!

Мученик Хус. Великоме сину братског чешког народа и борцу за Христову истину — Јовану Хусу, кога је инквизиција на огњу спалила прије 481 год. у Костанцу подиће се у Златноме Прагу достојан споменик. Истини се мора одати признање, па ма кад било.

Одликовање. Заслужи Иларион Весић, архимандрит и бивши управитељ српске православне богословско-учитељске школе у Призрену за слављења своје 25-годишњице свештеничке службе одликован је орденом св. Саве 3. степена.

„Савремена Русија“. Чувени италијански књижевник Картета написао је књигу с тим натписом. У њој говори о задаћи Русије, којој није циљ да осваја, већ, вели, њезина је мисија

просвјетна. Успоређује Русију с Римом у прошлости, па вели „као што је Рим дао Европи културу, законе и католичку вјеру, тако ће и Русија дати Азији: културу, законе и православну вјеру . . . Рим је сијао крв својих синова — и расли су народи и цивилизација. Тако и Русија, бацајући сјемена по свом путу, подигнуће у Азији народе и културу“. На крају је апотеоза Русији.

У Турској је било 1783/4. свега 123 српске школе, урачунав и гиназије у Цариграду, Солуну и Скопљу, богословско-учитељску школу у Призрену и вишу дјевојачку школу у Скопљу. Ученика је било 4531, ученица 853; учитеља 150, учитељица 23. Највише школа има у косовском вилајету. Ако Њ. В. султан призна српску народност у Турској, о чему се у новије доба говори, онда ће се број школа умножити, јер за сад није лако отворати српске школе.

Талијански наслједник престола. Виктор Емануило дошао је на Цетиње, гдје је врло свечано дочекан. Талијански наслједник претеновао је на Преображење кћерку кнеза Николе Јелену, с тога је велика радост у цијелом српском народу, а особито у Црној Гори. Не зна се, да ли ће будућа талијанска Српкиња-краљица примити римску католичку вјеру. А како веле, да у овоме браку није политика уносила својих руку, већ да је чиста љубав, не би ваљало, да се вјера мијења.

Православна саборна црква у Токију (Јапан). 24. фебруара о. г. преосв. Николај епископ алеутски и аљашки, свечано је осветио саборну цркву у престоници јапанској с 19 свештеника, (16 јапанаца) и 5 ђакона. Црква потпуно одговара сјају православља како споља тако и изнутра. Срећно да Бог да!

Парасије Теодоровић Середински, магистар богословије петроградске дух. академије навршио је 28. јула о. г. 74 год. од рођења. 1845. г. свршио је науку, те је најприје био при руском посланству у Напуљу, за тим је био учитељ вјере неких чланова руске царске породице. Важан је за црквену књижевност, а дјела су му ово: *Преглед религија, Таблица, хришћанских вјероисповиједи и секата, О богослужењу у западној цркви, О ушћејају богослужења зап. цркве на побожност, О божественом служењу у протестантима, О узроцима несугласности међу источним и западним хришћанима у погледу времена праз-*

новања св. пасхе, Протестантизам према православлу (успоређење), Чин присједињавања неправославних хришћана православној цркви и т. д. Сад је у пензији и живи у Риги. Живео још пуно година и обдарио нас још многим дјелима!

Свјетскога гласа познато руско пјевачко друштво Димитрија А. Славјанскога држало је концерат на руској изложби у њижем Новгороду, у корист српских цркава на Балкану. Живило!

У Старој Пазови одржат је избор пароха и изабрат је с 32 (од 34) гласа поштовани наш сарадник г. Сима Аранички, досадашњи протопрезвитерски помоћник у Земуну. Желимо г. Араничком среће, доброга здравља и дуга живота. Живило!

Лањске године 1895. у херсанској епархији обраћено је у православље 267 лица; из разних секата 264, међу којима и два свештеника, а из римске католичке вјере 3 лица.

Најновија енциглика папе Лава ХШ. „о сједињењу цркава од 29. јуна примљена је с неговашем од свијех неримокатоличких цркава. У Бечу је 20. јула по новом држата скупштина у сали хот. Wimberger против те енциглике. Говорила су о римској цркви у опће, а посебно о новој енциклици, три представника и то (послије г. Цеха) Dr. С. А. Witz-Stoeber, О. Kirch-Rath од стране старокатоличке цркве, Др. Дамаскинос Спилиотопулос, архимандрит од стране источ.-православних и Мм. Н. Hechler, капелан краљ. енглеског посланства у име англиканске цркве. Скупштина је била многобројна. Док римска црква влада да другима своје новости натури, дотле се друге цркве зближују и не ће проћи много, па ће се, како изгледа, сав западни свијет ослободити папина скиптра. У овоме броју доносимо по другоме листу кратак садржај нове енциклике, а без сумње ће изаћи достојан одговор и на ову енциклику, те ми не ћемо пропустити, да га у преводу донесемо као и онај лани.

Црква уз жељезницу. Руси већ од неколико година праве жељезницу преко Сибирије до Тихог Океана, но то огромно дјело још није готово. Кад буде та жељезница готова, моћи ће се цио свијет обићи за 33 дана, па кад ће та жељезница бити тако знаменита, побожни Руси хтјели су да уз ту жељезницу има и црква, која ће бити у једном вагону, па ето то се и постигло, те је 11. јула о. г. и освећена црква за сибирску же-

лезницу. Црква изгледа као обичан вагон, а има 3 звона. На иконостасу су вјешто израђене иконе: Спаситељева, Богоматерина, св. Александра Невског, св. Николе чудотворца, св. кнегиње Олге, св. Александре, св. Сергија Радонешког, и св. Инокентија Иркутског. На јужним је вратима икона св. архиђакона Стефана, а на сјевернима св. Јована Крститеља. Црква је посвећена св. кнегињи Олги, а осветили су је: петроградски митрополит Паладије и епископ Назарије из Нарве с неколико виших свештеника и настојатељем цркве, јеромонахом Стефаном. На свечаности су били многи гости, па и царска породица посјетила је освећену цркву после подне. Ту цркву у вагону направили су: инжињер Грас и архитект Баумхартен. Тако ће се путници моћи молити Богу у цркви, кад год хтједну.

Велики добротвор. Српство у бив. Војводини стекло је великог добротвора а то је *Миша Николајевић*, абаџија у Панчеву. По што нема ни једног дјетета сјетио се све дјецe српског народа свог, те је протопревитерском уреду панчевачком дао опоруку, којом завјештава 120 000 фор., да се подигне српска православна гимназија у Панчеву. Колико би још српских богаташа могло учинити, таки дар, који се никад не ће заборавити! Име великог добротвора сјаће се у српској историји, служећи као примјер правог родољуба. Живио!

14. јула о. г. посвећен је високопречасни г. Гаврило Змијановић за епископа вршачког у Карловцима. Посвећење су извршили Њ. С. патријарх Георгије и горњокарловачки епископ Преосвећени г. Михаило Грујић, а будимски епископ Преосвећени г. Јеремија Мађаревић, ма да је био дошао у Карловце, није могао учествовати при посвећењу, јер се био разболио. Преосвећени г. Гаврило говорио је лијеп говор, у којем је казао, да ће радити за цркву и народ. Живио!

Ове године не ће се примати у први разред биоградске богословије слушаоци, јер као што је познато и нашим читаоцима, народна је скупштина одобрила, да се богословија претвори у академију, у којој ће се учити 9 година.

Црквено-политички закони. Новине јављају, да је првих 5 мјесеци о. г. било у Угарској 170 случајева мјешовитих бракова између хришћана већином протестаната — и јевреја. У Будимпешти је било 90 бракова, а оно остало по про-

винцији. — Угарски калвини били су одушевљени за уважање тих противхришћанских закона, а сад су ударили у јаук, јер је због тих закона 11.000 калвина прешло у назаренство, а 6500 од сада не признају никакве вјере. Ко се туђем злу радује, нек се свом нада!

По жељи Високопреосвећеног Михаила, митрополита све Србије, 22. јунија о. г. пострижен је за монаха у Троицком сабору Александро Невске лавре, г. Милан Атанасијевић Ђорђевић и добио је име Сергије. Ђорђевић је свршио духовну академију у Петрограду. Честитамо!

Дар српској православној школи. Висока земалска влада за Босну и Херцеговину извољела је дати 2000 фор. а. вр. за градњу српске православне основне школе у Бјељини. Овај племенити дар високе владе нек буде предзнак добре будућности српских православних школа у Босни и Херцеговини! Живила висока влада!

„Балканово“ гнијездо и српско-православно свештенство. Како Загреб, средиште наше р католичке браће Хрвата и мјесто гдје се скупљају, желећи ревносних проповједника уније баш сад у ово доба, поступају с православним свештенством, нека и ово посвједочи.

Стари свештеник Тома Оклобџија из Мутлића, дошав у Загреб родбини, пође са својом рођаком по највећој и главној улици — Илици да се прошета. Како је баш била недјеља, свијета је било врло много и добра дјеца проповједника уније, исмијеваху сиједог православног свештеника на најгаднији начин. То се најпослије досадило рођаци његовој, те је морала једног учтивог „господина“ ударити штитом од сунца неколико пута. Послије је „господин“ затворен.

Ми морамо примијетити, да је то није догађај и морамо се запитати, а како фанатични и прости народ римо-католички по другим мјестима хрватским поштује православно свештенство, кад га тако у просвијећеној престоници хрватској „господа“ дочекује?

Господа, која води бригу о унији, за коју су узели као средиште Загреб, нека буду увјерени, да се мазањем нечисти по православним црквама и нападањем православних свештеника не долази до уније, која се и поред најбољих одношаја између источне и западне цркве никад не може и неће моћи извести, док пошљедња не одбаци све новости, које је увела од 7. васељенског сабора до данас. Лијепи плодови проповјед-

WWW.UNILIB.RS

ника уније, нека буду и од сад таки, па ћемо лако бити на чисто!

Освећење црква. На дан 1. септембра о. г. освештава се новоподигнута црква православна у Борцима — коњичког котара; 8. Септембра, на Малу Госпојину, новосаграђена црква у Билећу, обје у опсегу Херцеговачко-захумске Епархије. Срећно!

Ријеч, двије са српског збора у селу Колима. Наш сеоски народ у истину је побожан, гостољубив, а првашњијех година, много је моралнији био, ма да и данас није баш тако далеко изостао, али се опажа, да мало по мало попушћа у оном старом српском стижу и поносу! . . .

— Данас се у опће свуда чује ријеч: „Празна црква, празна црква!“ . . .

Еле, слабо се црква похађа, празничним и недјелним данима. По селима је то још и горе, него ли по варошима, јер у вароши се бар сваког празника црква отвара и служба служи, а у селу се обично младом недјељом и већим празницима служба служи?!¹⁾ На обичајним зборовима, већ буде много свијета, па и ове године, у селу Колима — лицем на Велику Госпојину, био је лијеп збор. Свијета је било преко 900 душа. Збор је лијепо прошао у чистом српском веселу, а потпуном поретку. Богослужење обавио је јеромонах Герасим Кочић; при свршетку литургије била је водица у црквеној авлији, том приликом држао сходну проповијед јеромонах, учитељ Петар Стеванов Иванчевић.

Већ у мрак, око првог сутона, почео се је свијет расипати весео и раздраган као са српског збора.

II.

Главни и највећи збор у манастиру Моштаница, (близу Бос. Дубице). Пишу нам, да је и овогодишњи збор на Преображење у манастиру Моштаница јако добро био посјећен; а особито према овогодишњим slabим новчаним и материјалним приликама. Манастир је имао прихода близу 80 фор.; смирени парох са Омашког, котар Приједорски г. Симо Павловић, зван Бабић, придарио је једног јунца манастиру; честити Србин Ристо Драгичевић, трговац из Козарца, лани је придарио 10 фор., а ове године 5 фор. у готову и икону „Преображења Господњег“, фино урамљена — у вриједности 15—20 фор.

Манастир Моштаница заиста помоћи треба, јер је врло запушћен и сиромашан, али ипак све оближње вароши — Дубица, Приједор, Градишка, Козарац, Костајница, Нови, наклоњене су истоме манастиру; ама ево муке, уредбе по нашим манастирима, као и економисање, за сад не одговарају духу времена, нити служе манастири оној цијељи, за што су их наши славни претци подигнули!?! . . .

— Свима приложницима св. обитељи Моштанице хвала, и Господ им троструко накнадно и благословио их! . . .

— II. —

*

Руска изложба у Њижнем Новгороду много се у које чему разликује од западних Међу осталим има на њој и врло занимљивих предмета. На пр. у једноме су павиљону изложени врло умјетнички израђени столови, столице а ормани а све је то направио неки столар *Макар Никитин*, који се је родио без руку и ногу, те ради зубима и раменима, па чак и свира на виолини. **Келин еси Господи!**

Ко пуно чита, напреже очи, те слаби вид, с тога је добро такима да више пута преко дана умију очи, капке, обрве и слијепе очи студеном водом. Особито се то препоручује пред лијегање у постељу, или може се поквасити чиста бијела крпича, па лежећ на леђима, држати је на очима.

По „Л.“

Над се жене и удају? У свима државама не постоји једнак закон, колико година мора бити младожењи, а колико невјести као што се из овога види:

Женидба и удадба допушта се	
у Аустрији:	момку и дјевојци од 14 година.
„ Немачкој:	„ од 18, „ „ 14 „
„ Италији:	„ „ 14, „ „ 12 „
„ Француској:	„ „ 18, „ „ 15 „
„ Угарској:	за р. кат. момку 14, дјевојци 12 г.
	„ „ протест. „ 18, „ „ 15 „
„ Португалији:	момку од 14, дјевојци од 12 „
„ Русији:	„ „ 18, „ „ 16 „
„ Саској:	„ „ 18, „ „ 16 „
„ Швајцарској:	„ „ 14, „ „ 12 „
„ Грчкој:	„ „ 14, „ „ 12 „

Против главобоље. Један искусан лекар препоручује као лијек од главобоље: *ићи напирашке*

¹⁾ Бар, колико је писцу овијех редака познато.

једно десет минути. Тај доктор вели: Кад би сваки дан по по сата тако ишао, човјек би се врло добро осјећао.

Кад случајно на кога гусјеница пане, па мили по тијелу, обично се онуда, куда је ишла испришти и сврби као кад коприва ожари. Као добар лијек против тога, препоручује се *слана вода*. Треба исприштена мјеста два до три пута таком водом протрти, па ће непријатности нестати.

Кад дјечи ничу зуби. Кад дјечи ничу зуби, добро им је давати мало леда, јер ублажује запаљење, које дође ницањем зуби, а не шкоди стомаку.

„Дом. Прилт.“

Кад се преврне лампа с петролеумом („гасом“). Ако се преврне лампа, онда ваља сипати млијеко, јер се оно мијеша с петролеумом, а воду никако, јер се она не мијеша те се пламен више шири. Ако немамо млијека, ваља сипати *пепела, влажне земље или навлажени крпе* па бацати, само ништо воду.

Укуснија јаја. Да буду укуснија јаја, ваља кокошке хранити биљном и животињском храном; с тога су укуснија јаја од кокоши, које нијесу затворене; даље ваља им давати чисту воду да пију.

„Цар. Гл.“

Ђубрење кречом. И кречом је добро њиве ђубрити, јер утицај његов на земљу траје по 5 - 6 год. Кречом се ђубри у јесен и у прољеће, кад је земља толико сува, да се може обрађивати. Чим се креч извезе на њиву, ваља га заорати, јер не вриједи пуно, ако киша на њега пане. Боље је још уз тако ђубрење пођубрити и балегом. Онај је креч за то најбољи, у кога се најмање пјешчаних зрна, кад се више врти креча погаси. Добар се креч врло брзо на ваздуху распада у прашину.

Врло је добро воћке прекати раствореним плавим каменом, али само ништо љети, већ рано у прољеће и касно под јесен. Уједно се могу тиме и лозе прекати. Тако угину све гљиве и лишајеви па воћкама.

Ељду ваља сијати послерије репице или раног јечма али не смије бити стрњика. Земљиште не смије бити подводно и крупно узорано. *Сјеме до јесени исте године узрије*, а на хектар треба бацити од прилике 150 l.

Научењак Микел вели, да се млијеко врло брзо поквари, напуни се многим шкодљивим животињцама. С тога вели прије но што ће се пити, ваља га узварити па брзо охладити и онда пити. Он каже, да су те животињице узрок, што дјеца љети имају пролив, кад пију млијеко.

„Гл. Цр.“

Књижевне вијести.

Споменица прослави 25-годишњице од оживотворења добротворне закладе Наума и Јелене Бозде, слављене у Будимпешти 28. маја 1895. Издава православна српска општина пештанска. У Новом Саду. Издавачка књижарница и штампарија А. Пајевића 1895. Из те се задужбине даје сваке године до 7000 фор. на добротворне цијељи, а таке добротворе нек Бог награди миром и покојем у вјечној слави!

Православна српска богословско-учитељска школа у Призрену. У 1895/6 школској години. Издање школино. Написао ректор архимандрит Иларион С. Весић.

Садржај; I. Извјештај о стању школе за ову годину. II. о греху. Беседа на св. Саву. ове

године. III. о важности св. храмова. Беседа на Ђурђев дан. IV. Опроштајна реч ђацима.

Из извјештаја видимо, да је ову школу подигао својим новцем добротвор српски пок. Симо А. Игуманов, руски поданик, у августу 1871. а дозволили су да се установи и цар. турске просвјетне власти. Наставника је у 1895/6 год. било 10, а ученика се уписало 222, свршило 213. Од ученика су 2 из Босне. Највише је било занатлијских синова па онда: сељачких, свештеничких, трговачких и учитељских. Ове год. свршило их је 18.

Библиотека броју 2.552 комада књига. Научни кабинет је исти као и прошле године.

У заводу има 6 учионица (за сваки разред по једна), стан за ректора, четири одјељења бол-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нице са 8 кревета и стан за 150 ђака са цијелим прибором за спавање. Завод има 4 двокатнице по плану и једну стару кућу. Њ. Високопреосвештенство г. Дионисије посетио је завод у овој години 7 пута.

На крају I. дијела г. Весић каже, да на пушта ректорско звање ради слаба здравља.

У опће завод је у свему најбоље уређен, а понајвише за то ваља захвалити досадашњем г. ректору и вриједним наставницима, за тим и власти.

Резултати пописа марве у Босни и Херцеговини од год. 1895. Саставио статистички одјел земаљске владе. *Издава земаљска влада за Босну и Херцеговину.* Земаљска штампарија 1896. Цијена ?

Из те књиге видимо:

У Босни и Херцеговини било је 1895. г. 240.197 *посједника живошња* (без пчела); ждребади испод 1 год. 22.327, ждребади преко једне године па до употребе за рад 34.245; кобила суждребних или које доје 26.670, осталих кобила 51.230; пастува 11.219, парипа без разлике година 87.631; *свега коња 233.322.* — Телади испод 1 године било је 224. 226; јунаца преко 1 године 211.390; јуница нестеоних 197.772; стеоних 33.240; крава 372.075; волова још неспособних за рад или товљење 73.390, способних 304.301; *свега говеда било је 1.416.394.* — Бивола било је 947. — Мула 304. — Мазги 622. — Магараци 5378. — Коза 1.447.049. — Оваца музара 1.421.415; јањаци, шиљежи и шкопаца испод 1 године 1.263.245; овнова (празова) и шкопаца преко 1 године 546.062; *свега оваца 3.240.720.* — Пасади било је 301.571; назимади од 1 године 203.112, осталих 157.559; *свега свиња бијаше 662.242.* — *Пчелара је било 41.187, а кошница 140.061.*

Седам Тајна Новог Завјета, од епископа Силвестра, с руског превео Митрофан Бан, митрополит црногорски и брдски. Цетиње, Државна Штампарија 1896.

По другим листовима доносимо ову вијест, да је споменути Високопреосвешћени господин превео то дјело из радње: „Изъ чтеніи по догматическому Богословию“ од ректора духовне академије епископа Силвестра, „да наоружа свештенство знањем, које му је потребно у извршавању своје свете дужности, којој је и посве-

ћено.“ Пријевод је посвећен нашљеднику престола Данилу. Пошто је, не знамо.

Божественна литурџија иже во свѣтѣхъ отца нашегѣу Ювана Златоустаго, съ присложениемъ и пѣніемъ на литурџи св. Василија Великагѣу, составленнаа по восточномъ напѣвѣ свѣтѣхъ православныхъ церкве. Употребленіа ради въ дѣховныхъ, педагогическихъ и другихъ училищахъ.

По строго византиском пјевању у ноте ставио: Манаси попъ Теодоровъ, учитель въ самоковското дѣховно училище. Самоковъ (Бугарска). Издава књижарница П. Лесичевъ 1896. Цијена 2 лева 50 ст.

Православни Американски Бѣстникъ. Органъ Алеутског и Аласкинског епархиі. Изданіе Православной мисіи въ Америкѣ.

Од 1. септембра о. г. почеће излазити у Њу-Јорку у сјев. Америци лист под горњим натписом и то сваког 1. и 15. дана у мјесецу. Цијена ће му бити за Америку 3 долара а за Русију 6 руб. Преосвешћени епископ у Сан Франциску, Николај познат је као велики борац за православље, с тога мисија, којом он управља сваке године у Новоме Свијету све више напредује. Особито су унијати почели, да се стотинама враћају у православну вјеру. Но како противна мисија глада увијек, да томе силном напретку православља на пут стане, епископ Николај покреће споменути лист. Пошто су таке прилике, лист ће бити полемичког правца те ће „износити догматичку и историјску истину православља, тумачити истиниту црквену науку, разјашњујући и опровргавајући заблуде противника“ Без сумње лист ће бити на велику корист православља, а особито с тога, што ће се штапати на руском и инглеском језику, а као такав стећи ће и сараднике највеће православне богослове. И ми му желимо великог напретка!

Уредник је свештеник *Александр Хотовицкиј*, настојатељ православне цркве у Њу-Јорку. Претплата, рукописи итд. слаће се на адресу: America New-York-city. 323.-2-nd Avenue-Rev. A. Hotovitzky.

Макарија митрополита московског православно догматичко богословије. Други део. По трећем издању превео и гдегде допунио *Митрофан Шевичъ*, архимандрит хоповски. У Ср. Карловци. Српска манастирска штампарија. 1896.

Овоме дјелу не треба препоруке. Већ, ко је узео прву књигу, нека што прије узме и другу, а особито наше богословије нека се пожуре да овај уџбеник набаве прије почетка школске године.

Цијена је књизи 4 круне, а код преводиоца се може још добити и прва књига.

Narodni uresi kod jušnijeh Slavena pričio Vid Vuletić-Vukasović. Preštampano iz „Srpskog Magazina“ za godinu 1896.

С благодарношћу примили смо ту књижицу од нашег поштованог сарадника. Садржај је њезин: *Народни уреси код јужнијех Славена* и *Народни обичаји на ошoku Корчули*, т. ј. Морешка и Дебели краљ, а због своје занимљивости радо ће је свако читати, с тога је топло препоручујемо свакоме, ко се жели упознати с разним особинама српског народа. Књизи је цијена 25 новч. с' поштарином, а добива се код поштов. писца у Корчули (Далмација).

Побратим, лист за средњошколску младеж. Уређује га Петар Марковић, професор у Загребу (Хрватска).

Шематизам православне Епархије Бокопоторске Дубровачке и Спичанске за годину 1896. Издање и наклада Православне консисторије. Српска Дубровачка штампарија Антуна Пасарића 1896. Цијена?

Завјетни је покровитељ цијеле епархије српски просвјетитељ св. Сава.

Садржај је: Епархијални епископ.-консисторија-Закладе, којима управља или надзире консисторија (14 их, међу којима и „Заклада протопрезвитера Ђорђа Николајевића за науку православних српских младића (1 из Боке и 1 из Дубровника) у средњим и вишим школама“. Манастири. — Парохије. — Вјероучитељи у државнијем школама 1894./5. — Питомци. — Произведени и одликовани. — Свештеници у неакт. служби домобранства. — Свештеници на страни. — Свештеници у покоју с пенсијом. — Умрли год. 1895. — Статистички преглед. — Биљешке и подаци. — На успомену и захвалност. — Додатак.

1895. год. било је у овој епархији: 8 манастира, 206 цркава, протопрезвитерата 4, парохија 43, капеланија: 5 независне и 1 придана парох., домова 5272, душа 28.001; свештеника: монашког чина 11, свјетовног 43; ђакон 1 монашког чина; *родило се* законито: мушких 345, женских 351, незаконито: мушких 9, женских 12; вјенчало се: првобрачних 153, другобрачних 28, смијешаних 8; *умрло*: мушких 278, женских 272. Број приправника свештеничких 14, број катихумена по средњих и основним школама 2131. Број прешлих у православље 1, а број прешлих из православља такође 1. Дакле прошле године увећао се број православних у тој малој епархији за 197 душа.

Шематизам ове мале српске епархије показују велики труд око уређивања; нека је онима који се за то брину на част!

Јавне благодарности.

Парохијани ове св. обитељи придарише, и то: Јово Филиповић овдашњи ситничар једну кационицу од кина сребра у вриједности од 15 фор. Пејо Љубојевић из села Кмећана обнови с позлатом путир и крет у вриједности од 10 фор. Исти купи за успомену своје преждепочивше супруге Петре 2 чирака (ђачка) од месинга у вриједности од 8 фор.

Такође придади Стоја Милојевић из села Первана једну велику свијећа за успомену свога мужа преждепочившега Васе, у вриједности од 10 фор. Од стране браства ове св. обитељи изриче

се највећа захвалност поменутима. Дај боже да јих свемогући Бог поживи и накнади им стотруко.

Манастир Гомионица, 30. Јула 1896.

Гаврил Стојић,
игуман.

Управа манастира Папраће и црквени одбор изјављују овијем највећу благодарност добрим и побожним хришћанима и браћи: Радовану Станојевићу и Станоју Тасовцу из села Прибоја кот. Зворнички, који су овој сиромашној

некада славној, српској задужбини дали троје говеда у вриједности од 60 фор. за спомен живих и мртвих. Желимо им од Бога среће и напретка на овоме свијету, а на ономе вјечно спасење. Дај Боже, да се и други сјете сироте српске задужбине „Вукана жупана“. Живили!

У манастиру Папраћи 29. јунија 1896.

Црквени одбор:

администратор.

Серафим Штркић,

јермонах.

Чланови:

Васо Бунијевац, Мићо Божић,

благајник:

Софро Павловић.

Наша висока земаљска влада за Босну и Херцеговину у Сарајеву, поред многих првашњих поклона св. правосл. цркви у селу Обљу, Храму „Вазнесенија Христова“, благоизвољела је и овај пут подарити три комада скупочијених књига, даровавши: 1 „апостол“ и 2 „октоиха“ I. и II. дио

За неисказно очинско старање наше високе земаљске владе овијем се изриче, од стране народа ове парохије најтоплија благодареност, кличући јој, да је Бог поживи на дику и понос нас свију !!

Улог 1896.

Ристо Терзић,

свештеник.

Број 8.

Српско-прав. црквени одбор у Прекаји (Гламоц).

Честита тежакиња и побожна Српкиња Ана, супруга покојнога Стевана Савића из Мотика, по што је увиђела своју смрт, те је са искреном побожношћу приложила прошле године у цркву у Прекаји своту од 50 фор. у новцу и 50 ока јечма за свој спомен и свог мужа пок. Стевана.

На том побожном дару у име цркве и одбора изричем побожној приложници захвалност. Свемогући нека је удостоји вјечнога блаженства. дај Боже, да се и друге угледају на ову побожну приложницу!

У Прекаји, дана 29. Јуна 1896.

За црквени одбор:

Остоја Ковачевић,

перовоја.

Вид Бањац,

парох.

Госп. Петар Вишић трговац из Бос. Свињара, покљонио је овој општини за градњу цркве 30.000 цигле, у вриједности од 360 форинти.

На овом великодушном дару подписана општина овим му изриче најтоплију благодарност. Нека му Господ Бог плати, а од нас му најердачнија хвала. Хиљадиле се такви добротвори којима на срцу лежи напредак наших светих цркви и школа.

Српска-православна црквена општина

У Бос. Свињару, 25. Јула 1896.

Симо Игњатић,

парох и подпресједник.

Висока зем. влада за Босну и Херцеговину својом дарежљивом десницом благоизвољела је даровати ратковачкој цркви у Бањици:

једно св. Јеванђеље, један апостол, два октоиха и у новцу 50 фор. за поправку исте цркве, те Високој дароватељки на цијењеном дару у име народа као и у име своје изричем најискренију захвалност. Живила!

У Рашкову, 18. јуна 1896.

Стеван Бабић,

свештеник.

Ч и т у л е.

† Тешо Ковачевић, парох кокорски — прњаворског протопресвитерата — ударен капљом, 23. Јула о. г. преселио се је у вјечност.

Покојник је рођен у селу Блашку 27. Јула 1827. године. Часловац, Псалтир и Мјесесловац свршио је код архимандрита Мелентије

Опачића у Прњавору. Рукоположен је за ђакона и свештеника 23. и 25. Априла 1855. од епископа Антима (Србина Босанца) у Бањој-луци. Као помоћник бањалучког проте Трифуна Јунгића служио је у почетку 2 године.

Покојник је био благе и мирне нарави, а веселом природом знао је међу млађим свештенством шалу и смијех затурити. Од својих парохијана био је љубљен и поштован, а то свједочи и оно велико учешће многих, који су му приликом погребна из свију околних села указали.

Опојан од тројице околних свештеника и код цркве у Браншцима 24. Јула сахрањен. Иза себе је оставио: супругу, три ожењена сина и двије кћери.

Бог да му душу прости и подари рајско насеље!

† Тодор Нандић, парох слатинско-бахолске парохије и надзиратељ фочанског протопрезвитерата, преселио се у вјечност 1. априла о. г. пошље дужег и тешког боловања. Рођен је у Фочи 16. марта 1844., за свећеника је рукоположен од Митрополита херцеговачког Прокопија 15. августа 1865. г.

Са смрћу овог свећеника окинула се још једна грана од старог чврстог дуба нашег херцеговачког свећенства, које је при свакој потреби полагало живот и душу своју за православно вјеру и паству. Одужујући се сјени покојниковој не можемо, а да се не сјетимо тешког времена у које је отац Тодор рукоположен. Тешка то бијашу времена и чемерни дани за Србина и за српскога свећеника. Србин не бијаше слободан животом својим, Србин не бијаше господар своје муке са знојем измучене, Србин није био слободан своју највећу светињу — православно вјеру исповиједати; није смио цркве подизати, звона износити, па ни обреде слободно вршити. Највећим светињама српским грозиле су пропасти, које су и у најпобожнијем Хришћанину убијале искру наде на боље дане.

Да се до краја пропасти није привео живот нашег патничког народа, да се свјетиња вјере није сасвим угасила, имао је, уз помоћ

божју, лијепих заслуга српски поп, који је свагда у то тешко доба стајао на бранику вјере православне проти силника, као чврста стијена против бурним таласима узбурканог туђинског мора.

Међу такове старе, просте свећенике спадао је и покојник. Њега није школа спремила, да буде вјерни пастир и бранич свога стада; њега је за то очврсла љубав према православлу, као и све наше старе свећенике. Он је, а особито док је био млађи и здрав, путовао по својој раштрканој парохији и дању и ноћу, доспјевао је редовно на сваку свећеничку дужност. Сваке године, неколико пута, служио је у својој парохијалној цркви на Сречајњу (шест сати од Фоче у турској граници) и никад му није било тешко отићи, по најгорем путу и у најопаснија времена својој цркви; већ је јако жалио, кад је та црква лашке године, као у граници туђе државе, предата једном пјеваљском пароху.

Претрпио је покојник много у животу. Прерано му је умрла попадија, па онда умрла му је једна кћи у најбољем цвијету младости. На четири године пред смрт разболио се, па и тако болестан послуживао је своју парохију, па шта више, све до смрти своје обављао је дужности свећаничке. Пет дана је на постељи лежао и преминуо, пошто је на велику сриједу и четвртак потоњи пут служио. Потоње двије три године обављао је дужности надзиратеља фочанског протопрезвитерата, како је знао и умно.

Народ у великом броју отпратио је покојника до гроба, а овдашње српско пр. црквено пјевачко друштво, из захвалности према покојнику, појало је тужне пјесме у цркви и при спроводу.

Покојника оплакује кћи јединица, снаха, два синовца (један је у нашој богословији) и синовица, који су остали у сиромаштву.

Нека ти буде оче Тодоре лака црна земља, од Господа блаженство и вјечна памта!

У Фочи, 27. априла 1896.

Јосиф Кочовић,
свећ. уч.

Позив на претплату.

Знаменити словачки писац Штур ва на једноме мјесту: „Аријски народи изражавају сваки на свој начин оно, што им душу пуни и за чијем настојању. Инд каже то огромнијем палачама, Перзијанац светијем књигама, Египћани пирамидама, обелисцима и лавирантом, Грк сјајнијем киповима, Римљанин чаробнијем сликама, Нијемац лијепом гласбом, Славени су пак излили сву душу и мисли у својим народним умотворинама.

Осим свега нашега освједочења те осим признања мјеродавних људи у страних народа ето нам у тој наведеној изреци јасна суда о нашим народнијем умотворинама, гдје нам их учени брат Словак меће на такав ступањ висине, окле су cadre, да нас својом љепотом занесу ка оно ти Нијемца музика, Римљанина односно Талијана слика и т. д.

Српски геније показао сву своју створачку моћ у умотворинама, гдје је про-суо најљепше слике народнога живота, најтијанственије звуке срца и душе народне.

Први, који је свратио пажњу ученога свијета на наше народне умотворине, био је неумрли Вук Стефановић-Караџић, отац наше новије књижевности.

Од Вука па до данас се је доста тога блага сакупило, али га још увијек остаје много не сакупљена.

Имаде десетак година од како сам се и сам почео бавити сабирањем тога народног блага, а будући да се тијех радова прилично накупило, то сам их наумио у књиге скупити и под насловом:

ИЗ НАРОДА И О НАРОДУ

издати.

У првој књизи, која је већ улегла у штампу, биће описани ови народни обичаји:

Крсно име са села у горњој Херцеговини. Крсно име из вароши у горњој Херцеговини. Свадба са села у горњој Херцеговини. Свадба из вароши у горњој Херцеговини.

Обичаји о светковинама преко године и то: Божић, Месојеђе, Покладе, Часни пост, Васкресеније, Моба и припомоћ, Ђурђев-дан, Јеремијев-дан, Јован-дан (рођење Јованово), Петров-дан, Огњена Марија, Илиш-дан, Међугоспође, Лучин-дан и Варица.

Погреб и седмина. Нешто о породу и одгоју дјеце. Збор код прхве. Народна правосуђе и то: Задруга, Осебина, Диоба задруге, Тесим, Наполица, Изор, Сувез, На млијeko, Посиновљење, Вишеженство, Бус три и камен, Вађење мазије, Сок соџбина и сокодржац, Клетвена денија и Крвни мир.

Народно сујевјерје и то: Вила, Аждаха и змај, Мора, Вјештица, Стуха, Вукодлак, Кучибаба, Цикавац

Народно гатање и опис Гацка са старинама, гдје сам већином ове народне обичаје биљежио.

Народна пошња у горњој Херцеговини и Бојење пређе.

Књига ће бити велика 15 штампаних табака а стоји само 80 новчића.

Умољавам све моје личне пријатеље, као и пријатеље народне књиге а особито г. г. свештенике и учитеље, да се око сабирања претплате заузму. Скупљачи добивају једанаесту књигу на дар. Од претплате зависи, да ли ће моћи и да се књиге једна за другом у штампу уљећи.

Претплату треба слати: **Првој срп. књижари и штампарији В. М. Радовића у Мостар.**

Пошто у Босни и Херцеговини имаде довољан број наше браће мухамеданаца и католика, који радије читају латиницом; то ћу ове радове, ако се довољан број јави да би се штампарски трошкови покрили, и латиницом штампати.

Имена претплатника штампаће се на крају књиге.

Лука Грђић-Бјелокошић.

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЈАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Кадионица, Кандила, Сасуда за топлоте, Ришида, Дарохранилница, Мироносница, Свећњака, Икона целивајућих и свечарских у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелона), Стихара, Епитрахиља, Појасева и Наруквица, Плаштаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трапезе и налоње, Набедреници, Орара и Наруквица, Архијерејских окрута, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одела у великом избору:

Антерија од разне материје, чоје и первијана.

Џубета " " " " "

Раса " " " " " по прописном кроју.

Камилавки за монашко и мирско свештенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруџбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се са гаранцијом. Крој правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; иконе у строго православног типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке.

Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама.

Очекујући многобројне наруџбине

В. МАРКОВИЋ и ПАВЛОВИЋ,

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одела.